

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE.....	7
II. PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE DOMARADZ.....	10
1. ŚRODOWISKO GEOGRAFICZNO – PRZYRODNICZE.....	10
1.1. Położenie geograficzne i morfologia.....	10
1.2. Zarys budowy geologicznej.....	11
1.3. Zasoby złóż kopalin.....	11
1.4. Warunki wodne.....	11
1.5. Warunki glebowe.....	12
1.6. Warunki klimatyczne.....	15
1.7. Zasoby naturalne i obszary chronionego krajobrazu.....	16
2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA, ZATRUDNIENIE I BEZROBOCIE.....	18
2.1. Sytuacja demograficzna.....	18
2.2. Zatrudnienie poza rolnictwem.....	25
2.3. Bezrobocie.....	26
III. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA W GMINIE DOMARADZ.....	28
1. STAN DRÓG I KOMUNIKACJA.....	28
2. TELEKOMUNIKACJA.....	30
3. WYPOSAŻENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ.....	33
4. GAZYFIKACJA.....	34
5. STAN ZAOPATRZENIA MIESZKAŃCÓW W WODĘ.....	35
6. SIEĆ KANALIZACYJNA I OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW.....	38
7. GOSPODARKA ODPADAMI KOMUNALNYMI I OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO.....	39
7.1. Gospodarka odpadami komunalnymi.....	39
7.2. Ochrona środowiska.....	40
8. BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE, GOSPODARCZE I GOSPODARKA TERENAMI.....	42
IV. GOSPODARKA.....	44
1. PRZEMYSŁ, HANDEL I USŁUGI.....	44
2. ROLNICTWO.....	47
2.1. Użytkowanie gruntów.....	47
2.2. Struktura obszarowa gospodarstw.....	48
2.3. Cele i kierunki gospodarowania.....	48
2.4. Poziom i struktura produkcji rolniczej.....	52
2.5. Wyposażenie gospodarstw w sprzęt rolniczy i usługi dla rolnictwa.....	54
3. OTOCZENIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ.....	57
V. OŚWIATA, KULTURA, CZYTELNICZTWO I OPIEKA SPOŁECZNA.....	59
1. OŚWIATA.....	59
1.1. Ogólna charakterystyka stanu technicznego szkół, warunków nauczania i zatrudnienia.....	59
1.2. Ocena wyposażenia szkoły i klasopracowni w pomoce dydaktyczne.....	61
1.3. Ocena wyposażenia szkół w sale gimnastyczne, obiekty i sprzęt sportowy.....	62
1.4. Sytuacja finansowa szkół.....	63
1.5. Zatrudnienie kadry nauczycielskiej i pracowników obsługi.....	64
1.6. Liczba uczniów i oddziałów klasowych.....	65
1.7. Liczba dzieci uczących się w innych szkołach poza miejscem zamieszkania.....	66
1.8. Zespoły i kółka zainteresowań prowadzone przez szkoły i formy ich finansowania.....	67
1.8. Poziom nauczania i odsetek uczniów podejmujących naukę w szkołach ponadpodstawowych.....	68
1.9. Działalność wychowawcza i opiekuńcza szkół oraz potrzeby w tym zakresie.....	69
2. KULTURA.....	70
2.1. Działalność Gminnego Ośrodka Kultury.....	70
3. CZYTELNICZTWO.....	72
4. GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ.....	73

VI. BEZPIECZEŃSTWO I PORZĄDEK PUBLICZNY, OCHRONA PRZECIW POŻAROWA.....	76
1. OCENA STANU BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO	76
2. BEZPIECZEŃSTWO PRZECIWOŻAROWE.....	76
VII. BUDŻET GMINY.....	78
1. DOCHODY BUDŻETOWE.....	78
2. WYDATKI BUDŻETOWE.....	79
3. WYNIK FINANSOWY.....	80
VIII. OCENA WARUNKÓW ŻYCIA I PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ NA TERENIE GMINY DOMARADZ.....	82
1. OCENA WARUNKÓW ŻYCIA I PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ.....	82
2. OCENA WARUNKÓW DO PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W PORÓWNANIU DO SĄSIEDNICH GMIN	83
3. ANALIZA MOCNYCH, SŁABYCH STRON ORAZ SZANS I ZAGROZEŃ GMINY DOMARADZ.....	84

I. WPROWADZENIE.

Rozwój społeczno – gospodarczy gminy rozumiany jako dążenie do osiągnięcia stanów bardziej odpowiadających człowiekowi i zaspokajaniu jego potrzeb, był i jest przedmiotem stałej troski władz samorządowych i gospodarczych gminy Domaradz, a także administracyjnych byłego województwa krośnieńskiego.

Dotychczasowe działania samorządu gminy Domaradz wskazują, że decyzje Rady i Zarządu Gminy odnośnie kierunków rozwoju i przeznaczania środków budżetowych skutkują pewną poprawą warunków i poziomu życia mieszkańców gminy oraz prowadzenia działalności gospodarczej. Świadczą o tym między innymi rozwój usług komunalnych, widoczna poprawa infrastruktury technicznej a w szczególności, reelektryfikacja, zaopatrzenie w wodę, gazyfikacja oraz wzrost nakładów na cele oświatowe, społeczne i inne. Rezultaty te osiągnięto dzięki łączeniu środków finansowych i przedsięwzięć samorządu gminy i administracji państwowej szczebla wojewódzkiego. Pomogło w tym również zaangażowanie społeczne mieszkańców gminy, podmiotów gospodarczych, instytucji i organizacji zawodowych skupionych wokół wspólnych interesów całej gminy.

Zmiany ustrojowe jakie dokonały się po 1989 roku związane z wprowadzeniem pluralizmu demokratycznego i gospodarki rynkowej, spowodowały konieczność innego spojrzenia na sposób funkcjonowania i formułowania przyszłego rozwoju gminy. Płynność sytuacji rynkowej i finansowej, wielopodmiotowość życia społecznego i gospodarczego, wybieralność władz na 4 lata powodują, że w większości przypadków administracja samorządowa gminy skupia się na realizacji zadań doraźnych.

Chcąc sprostać wymaganiom gospodarki rynkowej planowanie przyszłego rozwoju gminy powinno mieć charakter otwarty i elastyczny, umożliwiający dostosowanie do szybko zmieniających się warunków i otoczenia. Zmienność, zwłaszcza w okresie transformacji systemowej, zmusza do oparcia się na trwałych wartościach i stabilnych elementach. Wymaga określenia celów strategicznego, długookresowego rozwoju oraz podporządkowania im działań doraźnych.

Planowanie strategiczne jest procesem wyboru celów gminy oraz ustalanie polityki i programów działania niezbędnych do zapewnienia realizacji tych celów. Jest to zespół środków, działań i czynności zmierzających do przejścia od stanu aktualnego do stanu pożądanego, takiego, który zamierzamy osiągnąć w planowanym okresie.

Skonkretyzowanie wizji - misji przyszłości i uporządkowanie własnych działań podporządkowanych rozwojowi gminy staje się nakazem chwili. Trudno myśleć o rozwoju gminy, o poprawie bytu jej mieszkańców, jeżeli nie ma się jasno zarysowanych celów i kierunków rozwojowych. Zbudowanie strategii rozwoju poprzedzone jest zawsze wnikliwą analizą stanu gospodarki, posiadanych zasobów, ogólnych tendencji rozwojowych itp. Taka diagnoza daje możliwości lepszego wykorzystania posiadanego potencjału, a poddanie pod publiczny osąd kierunków rozwoju pozwala na wyzwolenie oddolnych inicjatyw społecznych w gminie i daje większą pewność jej realizacji.

Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Domaradz w latach 1999 – 2015, jest próbą określenia celów strategicznych rozwoju gminy i propozycją sposobów ich realizacji w określonych warunkach, przy danych ograniczeniach w ramach przyjętego sposobu finansowania. Określa ona główne, długofalowe cele oraz kierunki działania i taką alokację zasobów, która jest konieczna do realizacji tych celów. Na bazie przedstawionych propozycji Rada i Zarząd Gminy będą mogły wybrać zadania i zaplanować konkretne działania dla zdynamizowania rozwoju gminy w najbliższej przyszłości.

Niniejsze opracowanie składa się z dwóch zasadniczych części :

- Część pierwsza to ocena warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej, stanu rozwoju gospodarczego i społecznego gminy. Identyfikacja słabych stron i czynników ograniczających rozwój oraz szans i możliwości rozwoju.

- Część druga to określenie misji i strategicznych celów oraz kierunków rozwoju gminy, a także najważniejszych przedsięwzięć gospodarczych i społecznych. Określenie form i sposobów działania prowadzących do ich realizacji.

Część i stanowiąca diagnozę opracowana została w oparciu o dostępne materiały statystyczne i sprawozdania z działalności władz gminy, badania własne oraz literaturę przedmiotu.

Ocenę aktualnej sytuacji w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej, społecznej i ekonomicznej a przede wszystkim warunków życia i działalności gospodarczej na terenie gminy Domaradz, a także w określenie kierunków rozwoju gminy dokonano na podstawie przeprowadzonych w miesiącach marzec- kwiecień 1999 roku badań ankietowych. Badania przeprowadzono wśród radnych, członków rad sołeckich i sołtysów, pracowników urzędu gminy, dyrektorów i właścicieli oraz pracowników zakładów pracy działających na terenie gminy, rolników, emerytów, młodzieży, bezrobotnych oraz przeciętnych mieszkańców gminy. Rozprowadzono 190 ankiet, z czego do opracowania wykorzystano 132 ankiet tj. 69% (tab. 1).

Tab. 1

Informacje o respondentach

Wyszczególnienie	Liczba respondentów z miejscowości			
	Barycz	Domaradz	Golcowa	Razem
Płeć : kobieta	14	30	17	61
mężczyzna	16	40	15	71
Wykształcenie: podstawowe	8	8	7	23
Zawodowe	7	30	9	46
Średnie ogólnokształcące	4	9	5	18
Średnie techniczne	3	11	10	24
Wyższe	8	12	1	21
Zawód –funkcja : Radny gminy	1	3	5	9
Sołtys	1	1	1	3
Członek rady sołeckiej	5	12	1	18
Pracownik UG	-	4	4	8
Nauczyciel	9	10	2	21
Rolnik	6	5	3	14
Pracownik zakładu pracy	1	9	4	14
Właściciel zakładu	1	-	3	4
Bezrobotny	3	10	3	16
Emeryt / rencista	2	11	3	16
Młodzież	1	5	3	9
Razem	30	70	32	132

Wyniki badań poddano w miesiącu maju społecznej konsultacji na zebraniach wiejskich w poszczególnych miejscowościach. W zebraniach tych wzięło udział ponad 260 mieszkańców gminy. Jeżeli weźmiemy pod uwagę średnią liczebność badanych rodzin, to

okaże się, że w procesie tworzenia strategii rozwoju gminy uczestniczyło ponad 730 osób tj. 15% mieszkańców.

Przeprowadzona analiza umożliwiła rozpoznanie stanu społeczno – gospodarczego zarówno w ujęciu problemowym jak i przestrzennym oraz ocenę stopnia zaspokajania potrzeb mieszkańców i wskazanie czynników ograniczających oraz dynamizujących rozwój gminy. Pozwoliła na określenie celów i kierunki strategicznego rozwoju społeczno – gospodarczego gminy.

Opracowana STRATEGIA ściśle koresponduje ze STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KROŚNIĘŃSKIEGO w LATACH 1998 - 2002 oraz MAŁOPOLSKIM PROGRAMEM ROZWOJU WSI i ROLNICTWA i jest otwarta na wszelkie inicjatywy, które mogą przyczynić się do rozwoju społeczno – gospodarczego gminy.

Powodzenie i osiągnięcie zakładanych efektów zależeć jednak będzie w głównej mierze od integracji wokół STRATEGII Rady i Zarządu Gminy, administracji samorządowej, instytucji i podmiotów gospodarczych, grup społecznych i zawodowych, środowisk lokalnych i mieszkańców gminy, którym zależy na rozwoju społecznym i gospodarczym własnej wsi, gminy i województwa. Inaczej mówiąc wszystkie siły społeczne i polityczne winny wnieść swój wkład w realizację STRATEGII dla dobra wspólnego czyli rozwoju gminy.

II. PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE DOMARADZ.

Gmina Domaradz leży w powiecie Brzozów i jest jedną z mniejszych pod względem wielkości gmin woj. podkarpackiego. Położona jest w środkowo - południowej części województwa, przy drodze krajowej nr 9 Radom – Rzeszów – Barwinek (przejście graniczne ze Słowacją) w odległości 45 km na południe od miasta woj. Rzeszowa, 15 km na północ od siedziby powiatu w Brzozowie oraz 28 km od Krosna.

Gmina Domaradz graniczy z gminami: Niebylec, Dynów, Nozdrzec, Brzozów, Jasienica Rosielna.

W aktualnych granicach administracyjnych istnieje od 1 lipca 1976 roku. w skład gminy wchodzi 3 miejscowości, które tworzą 3 sołectw tj. Barycz, Golcowa, Domaradz.

Powierzchnia gminy wynosi 56,72km². Na terenie gminy zamieszkuje - 6403 osób w 1809 gospodarstwach domowych (tab. 2). Na 1 km² przypada 112,3 mieszkańców, przy średniej dla powiatu Brzozów 121 osób, a zatem zaliczyć ją można do terenów dość gęsto zaludnionych. Na terenie gminy jest 1809 gospodarstw domowych, w tym 1538 prowadzi gospodarstwa rolne. Średnio na 1 gospodarstwo domowe przypada 3,54 osoby. Przeciętne gospodarstwo rolne ma powierzchnię zaledwie 2,64 ha użytków rolnych.

Wiodącą funkcją gminy jest rolnictwo a uzupełniającą mieszkalnictwo. Nie ma na terenie gminy zakładów produkcji przemysłowej.

Tab. 2

Liczba sołectw, gospodarstwa domowych i mieszkańców w gminie Domaradz wg stanu na 31.12. 1998

Lp.	Sołectwo	Obszar wsi km ²	Liczba gospodarstw		Liczba mieszkańców
			domowych	rolnych	
1.	Barycz	8,96	274	229	1072
2.	Domaradz	26,12	917	801	3102
3.	Golcowa	21,46	617	508	2229
Razem		56,72	1809	1538	6403

1. Środowisko geograficzno – przyrodnicze.

1.1. Położenie geograficzne i morfologia.

Gmina Domaradz położona jest w obrębie Karpat Zachodnich a dokładniej w obrębie Pogórza Dynowskiego i Strzyżowskiego. Pogórze Dynowskie obejmuje prawie cały obszar gminy za wyjątkiem jej krańców zachodnich, które leżą w obrębie Pogórza Strzyżowskiego. Jest to obszar pogórzy niskich z wyniesionymi pasmami niskich gór. Pogórza średnie są tu nieliczne. Zalicza się go do najbardziej monotony region Pogórza Karpackiego. Skład się on z szerokich, wyrównanych do wysokości 400 - 450 m n.p.m. garbów, o kierunku zbliżonym do równoleżnikowego. Jest to typ pogórza średniego, rozwiniętego na średnio odpornych warstwach jednostki skolskiej-inoceramowych, krośnieńskich i innych. Region ten przecina dolina Sanu, którego dopływy wykorzystują wąskie strefy mało odpornych łupków. Podstawową cechą Karpat jest równoległy przebieg grzbietów i obniżen (o kierunku NW-SE), który jest wiernym odbiciem budowy geologicznej tego obszaru, tzw. fliszu karpackiego.

Krajobraz charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu. Przy braku szerszych obniżen, zaznacza się tu wyraźne ukierunkowanie garbów podgórskich i dolin w kierunku NW-SE. Jedyne w części południowej regionu, na pograniczu z Górami Słonnymi i Dołami Jasielsko-Sanockimi, występuje obszar denudacyjnych obniżen z odizolowanymi wzniesieniami

twardzielcowymi. Wysokości bezwzględne wahają się od 220-590 m n.p.m., względne od 50-300m.

Najwyższe wzniesienia występują na terenie Golcowej i wahają się na poziomie 455 – 478 m n.p.m. (Magierów), w Baryczy na poziomie 480 - 487 m. n.p.m. (Podlas), a w Domaradzu najwyższe wzniesienia sięgają 405 m n.p.m. (góra Hyb). Cały obszar gminy, wyłączając mały skrawek zachodni położony jest w okolicy poziomnicy 300m. n.p.m. Wszystkie miejscowości gminy położone są na terenach podgórskich i pagórkowatych jedynie część miejscowości Domaradz położona jest w terenie równinnym.

1.2. Zarys budowy geologicznej.

W podziale geologicznym gmina Domaradz, tak jak i całe byłe woj. krośnieńskie położona jest w obrębie Karpat Wschodnich, które są fragmentem łuku karpackiego. Są to tzw. Karpaty fliszowe. W budowie geologicznej dominują osady fliszowe, które osadzały się w okresie kredowo-paleologicznym. Typowymi cechami osadów fliszowych jest ich miąższość (do kilku kilometrów) i rytmiczna sedimentacja – wzajemne przekładanie się zespołów piaskowcowych (piaskowców i zlepieńców) z ilastymi (łupkami, mułowcami i innymi) oraz zmienność facji i miąższości.

Gmina Domaradz położona jest w obrębie jednostki skolskiej (część północno-wschodnia) oraz podśląskiej i śląskiej (część środkowa, południowa i zachodnia)¹.

1.3. Zasoby złóż kopalin.

Na podstawie analizy istniejących materiałów geologicznych i przeprowadzonej inwentaryzacji² można stwierdzić, że gmina Domaradz nie jest zasobna w złoża surowców mineralnych. W obrębie gminy brak jest surowców z grupy skał krzemionkowych zwięzłych (piaskowców) i luźnych (kruszywa naturalne), surowców bitumicznych i węglanowych. Kruszywa naturalne występują w dolinach rzek, ze względu na ich niewielki ilości nie mają większego znaczenia gospodarczego.

Jedynym surowcem wykorzystywanym w przeszłości dla produkcji ceramiki budowlanej były gliny zwietrzelinowe. Można z niej produkować cegłę klasy 50-100, a także niekiedy dziurawkę. Eksploatację gliny w cegielni w Baryczy do 1988 i do początku lat 90 – tych cegielni w Domaradzu prowadziło kółko rolnicze z Domaradza, wydobywając około 2,5 tys. m³ gliny. Ze względu na wyczerpanie się zasobów produkcję zakończono. Obecnie teren cegielni w Baryczy wymaga rekultywacji i zagospodarowania.

Istniejąca w przeszłości eksploatacja glin świadczy, że w obrębie gminy jest możliwość znalezienia i udokumentowania złóż surowca ilastego dla przemysłu ceramiki budowlanej.

Złóż i obszarów perspektywicznych innych rodzajów kopalin w obrębie gminy brak.

1.4. Warunki wodne.

Gmina Domaradz położona jest w obrębie zlewni rzeki San, prawobrzeżnego dopływu Wisły. Jej obszar odwadnia rzeka Stobnica wraz z dopływami: Golcówką i szeregiem cieków bez nazwy. Doliny rzek są tu głęboko wcięte w podłoże, będąc jednocześnie dolinami płaskimi i szerokimi. Ich szerokość dochodzi do 500 m i jest nieproporcjonalna do ilości prowadzonej przez nie wody. W ich obrębie następuje zrzucanie materiału skalnego niesionego przez rzeki.

¹ Praca zbiorowa, 1972; Geomorfologia Polski, PWN Warszawa.

² Czaja-Jarzmik, 1994 Inwentaryzacja złóż surowców mineralnych z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska gminy Domaradz wg stanu na 30.05. 1994r., GEOTRAMP sc Lublin

Stobnica należy do najbardziej zanieczyszczonych rzek woj. krośnieńskiego. Głównym źródłem zanieczyszczenia wód rzeki są aglomeracje miejskie – Brzozów i wiejskie – Jasienica Rosielna i Domaradz. Stan sanitarny wód Stobnicy oraz parametry fizykochemiczne przesądzą o pozaklasowym charakterze jej wód.

Występujące tu wody podziemne to głównie wody zbiornika czwartorzędowego (dolinnego) występujące w ośrodku porowym oraz trzeciorzędowego (szczelinowe i szczelinowo-porowe). Oba te zbiorniki pozostają często w związku hydrologicznym, tworząc przypowierzchniowy, pierwszy poziom wód gruntowych. Poziom ten bezpośrednio reaguje na istniejące warunki hydrologiczne a jego wydajność jest bardzo zmienna i uzależniona od wielkości opadów atmosferycznych. Jednocześnie jest to poziom najbardziej narażony na zanieczyszczenia. Dolina Stobnicy, a właściwie wody wgłębne w jej obrębie, tworzą zbiornik wód podziemnych. Zbiornik ten zaliczony został do głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce jako ten, który w przyszłości stanie się jedynym źródłem zaopatrzenia w wodę pitną wysokiej jakości dla tego regionu. W związku z tym, obszar ten, uznany został za obszar wymagający najwyższej (ONO) i wysokiej ochrony (OWO)³. Ma to swoje uzasadnienie w fakcie, iż jest to zbiornik płytki, w obrębie utworów czwartorzędowo-trzeciorzędowych, słabo lub zupełnie niez izolowany od powierzchni utworami słabo przepuszczalnymi bądź nieprzepuszczalnymi.

Istnienie w obrębie gminy obszarów najwyższej (ONO) i wysokiej ochrony (OWO), wymagać będzie ukierunkowania gospodarowania na ich powierzchni. Podstawowym sposobem zabezpieczenia jest ochrona ich powierzchni przez tworzenie obszarów chronionych (lasy ochronne, obszary ochrony wód powierzchniowych, parki krajobrazowe itp).

O konieczności ochrony zbiornika wód podziemnych świadczy fakt, iż nie tylko w przyszłości ale już obecnie stanowi on podstawowe źródło zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy. Są nim indywidualne studnie kopane lub wiercone oraz istniejące wodociągi w Domaradzu i Golcowej użytkowane przez spółki wodne.

Potencjalnymi źródłami zanieczyszczenia wód tego zbiornika mogą być niekontrolowane zrzuty wód komunalnych, powierzchniowe spływy lub infiltracje wód skażonych bitumitami (pochodne paliw), inne związki chemiczne ze składowisk odpadów lub magazynowanych substancji chemicznych (np. nawozów sztucznych, środków ochrony roślin, farb, akumulatorów, lekarstw itp.)

1.5. Warunki glebowe.

Gleby gminy Domaradz zaliczane są do typowych gleb bielcowych brunatnych i lessowych. W północnej części gminy na podłożu piaszczysto-żwirowym przy współdziałaniu lasów powstały ubogie w składniki pokarmowe gleby piaszczyste luźne. Na glinach lekkich i piaskach podścielonych glinami przy współdziałaniu lasów mieszanych powstały gleby słabo gliniaste, bogatsze w składniki pokarmowe i lepszych właściwościach fizykochemicznych. Zajmują one niewielką powierzchnię pól uprawnych w północnej części gminy. Najwyższe partie terenu pokrywają gleby powstałe z glin zwałowych, przy współdziałaniu lasów mieszanych z przewagą liściastych. Zaliczane są one do lessów i gleb brunatnych. Są to najżyźniejsze gleby na terenie gminy, przy czym zajmują one największe powierzchnie pól. W dolinach cieków wodnych, na szerokich tarasach, na bazie piasków akumulacyjnych powstały gleby błotne i mulowo - bagienne - mady. Są to gleby ciężkie do uprawy, lecz znacznie żyźniejsze od gleb bielcowych. Zajmują one dość duże powierzchnie gruntów ornych

³ A.S. Kleczkowski, 1988; Mapa obszarów głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce wymagających szczególnej ochrony w skali 1: 500 000, Instytutu Hydrogeologii i Geologii Inżynierskiej AG-H w Krakowie.

i trwałych użytków zielonych. Niewielkie znaczenie gospodarcze mają gleby torfowe powstałe w zagłębieniach odpływowych i bezodpływowych.

Biorąc pod uwagę rolniczą przydatność występujących na terenie gminy gleb gruntów orných stwierdzić należy, że zdecydowana ich większość tj. ponad 75% zaliczana jest do IV a i IV b klas bonitacyjnych, przy braku gleb klas o najwyższej produktywności (tj. I i II) oraz stosunkowo dużym (17,9%) udziale gleb o najniższej wartości produkcyjnej (tj. V i VI klasy bonitacyjnej). Taka struktura jakościowa klas bonitacyjnych gruntów orných powoduje, że tworzą one kompleksy glebowe o stosunkowo niskiej przydatności rolniczej. Ponad 51% gleb gruntów orných zaliczyć można do gleb pszennego górskiego, a ponad 36% do zbożowego górskiego kompleksu przydatności rolniczej (tabele 3, 4, 5). Wskazuje to, że na występujących rodzajach gleb i ich klasach bonitacyjnych oraz kompleksach rolniczej przydatności możemy uprawiać rośliny o nie najwyższych wymaganiach glebowych. W strukturze upraw dominować mogą pszenica, jęczmień, ziemniaki, motylkowe, strączkowe oraz średnio wymagające warzywa, krzewy i drzewa owocowe.

Tab. 3

Klasy bonitacyjne gleb w gminie Domaradz

Klasa bonitacyjna	ha	%
I	-	-
II	-	-
III a	19	0,6
III b	215	6,3
IV a	1509	44,3
IV b	1049	30,8
V	471	13,8
VI	139	4,1
VI z	3	0,1
Razem	3405	100,0

Na użytkach zielonych również dominują gleby o średniej i niskiej wartości produkcyjnej, przy niedużym udziale gleb dobrej wartości produkcyjnej.

Tab. 4

Klasy bonitacyjne użytków zielonych w gminie Domaradz

Klasa bonitacyjna	ha	%
I	-	-
II	9	1,4
III	122	18,8
IV	290	44,6
V	180	27,7
VI	49	7,5
Razem	650	100,0

Stosunkowo niską wartość użytkową gleb gminy pogarsza bardzo duży udział gleb o niskiej kwasowości tj.:

gleby bardzo kwaśne o pH < 4,5	- 29,6%,
gleby kwaśne pH 4,6 – 5,5	- 35,1%,
gleby lekko kwaśne pH 5,6 – 6,5	- 20,4%,
gleby o odczynie obojętnym i zasadowym pH > 6,6	- 14,9% powierzchni.

A zatem ponad 65% gleb gruntów ornych dla podniesienia swojej wartości użytkowej wymaga wysokich i bardzo wysokich dawek wapna nawozowego zastosowanego w krótkich odstępach czasu (2 - 3 lat).

Tab. 5

Kompleksy przydatności rolniczej gleb w gminie Domaradz

Nr	Nazwa kompleksu	Ha	%
1.	Pszenny bardzo dobry	-	-
2.	Pszenny dobry	-	-
3.	Pszenny wadliwy	14	0,4
4.	Żytni bardzo dobry	-	-
5.	Żytni dobry	-	-
6.	Żytni słaby	-	-
7.	Żytni bardzo słaby	-	-
8.	Zbożowo – pastewny mocny	23	0,7
9.	Zbożowo – pastewny słaby	-	-
10.	Pszenny górski	1749	51,4
11.	Zbożowy górski	1241	36,4
12.	Owsiano – ziemniaczany górski	235	6,9
13.	Owsiano – pastewny górski	-	-
14.	Grunty orne przeznaczone pod użytki zielone	143	4,2
	Razem grunty orne	3405	100,0
1 Z	Bardzo dobre i dobre	78	11,8
2 Z	Średnie	423	64,2
3 Z	Słabe i bardzo słabe	158	24,0
	Razem użytki zielone	659	100,0
	Razem użytki rolne	4064	71,9
	Grunty rolniczo nieprzydatne	2	-
	Pozostałe tereny	1592	28,1
	Ogólna powierzchnia geodezyjna	5658	100,0

Gleby te charakteryzują się stosunkowo niską zawartością podstawowych składników odżywczych a głównie fosforu i potasu (tab. 6).

Tab. 6

Zasobność gleb w przyswajalne składniki pokarmowe (% użytków rolnych)

Wyszczególnienie	niska	średnia	Wysoka
Fosfor	55	27	18
Potas	37	45	36
Magnez	13	40	47

Jakości gleb nie obniża stan ich uwilgotnienia. Na użytkach rolnych prawie 78% gleb ma właściwe stosunki wodne, a ponad 17% jest okresowo lub trwale za wilgotnych. Bardzo mały odsetek stanowią gleby okresowo suche lub podmokłe (tab. 7).

Przedstawiona sytuacja wskazuje, że zdecydowana większość gleb w gminie Domaradz jest średniej i niskiej jakości co nawet przy wysokiej kulturze rolnej cechuje się stosunkowo niewysoką produktywnością oraz ogranicza dobór roślin do uprawy i ich plonowanie.

Dla podniesienia produktywności wymagają one jednak prawidłowej agrotechniki, przestrzegania terminów wykonania zabiegów uprawowych, odpowiedniego nawożenia a szczególnie stosowania nawozów organicznych i wapnowania.

Tab. 7

Powierzchnia i procentowy udział poszczególnych kategorii uwilgotnienia gleb użytków rolnych

Symbol	Nazwa kategorii	ha	%
1	Właściwe	3158	77,7
1 a	Okresowo za wilgotne	577	14,2
2	Okresowo podmokłe	126	3,1
3	Podmokłe	118	2,9
4	Okresowo suche	85	2,1
5	Trwale suche	-	-
	Razem	4064	100,0

1.6. Warunki klimatyczne.

Według atlasu klimatycznego Polski gmina Domaradz leży w obrębie najcieplejszego regionu woj. krośnieńskiego. Średnia temperatura jest tu wyższa niż w południowej i wschodniej części województwa. Dotyczy to przede wszystkim terenów wzniesionych powyżej poziomnicy 200m. n.p.m.. Średnia roczna temperatura powietrza mierzona w Krośnie wynosi 7,5⁰ C, a w okresie wegetacji kształtuje się na poziomie około 14⁰ C (tab. 8).

Tab. 8

Średnie temperatury i opady miesięczne mierzone w Krośnie

miesiąc	Temperatura w stopniach C	Opady w mm
I	-3,7	35
II	-2,5	32
III	2,3	33
IV	7,4	53
V	13,0	70
VI	15,8	93
VII	18,0	112
VIII	16,9	92
IX	13,0	65
X	8,2	55
XI	2,8	37
XII	-1,4	35
Średnia roczna	7,5	X
Średnia w okresie wegetacji	14,0	X
Razem w roku	X	712
Razem w okresie wegetacji	X	485

Okres wegetacji wynosi około 217 dni. Średnio w okresie od 1 IV do 31 X jest 10,2 dni z przymrozkami. Suma opadów jest dość wysoka i wynosi średnio 714 mm, przy czym w okresie wegetacji spada 485 mm deszczu, a w miesiącach zbioru traw i zbóż tj. VI – VIII

spada aż 297 mm. a zatem gmina Domaradz leży w rejonie o ciepłym i wilgotnym klimacie, korzystnie wpływającym na wzrost i rozwój roślin uprawnych.

Podsumowując warunki glebowo – klimatyczne na podstawie syntetycznego wskaźnika jakim jest wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej obliczony wg IUNG należy stwierdzić, że jest on niekorzystny (tab. 9). Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie Domaradz wynosi 68,3 punktów, co daje 24 miejsce w województwie, przy średniej dla woj. krośnieńskiego- 66,1pkt. i w najlepszej gminie – Jasło miasto – 83,0 pkt..

Tab. 9

Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej wg INUG Puławy

Wskaźnik bonitacji	Gmina Domaradz	Woj. Krosno
Jakości i przydatności rolniczej gleb	54,3	51,9
Agroklimatu	8,0	7,6
Rzeźby terenu	1,2	1,8
Warunków wodnych	4,8	4,8
Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej	68,3	66,1

Stosunkowo niekorzystne warunki glebowo-klimatyczne powodują, że w użytkowaniu gruntów przy oczywiście dominującym rolniczym wykorzystywaniu gleb dość duży obszar zajmują lasy i tereny zadrzewione i zakrzaczone oraz pozostałe grunty (tab. 10).

Tab. 10

Struktura użytkowania gruntów w gminie Domaradz

Wyszczególnienie	ha	%
Użytki rolne	4064	71,9
Lasy, tereny zadrzewione i zakrzaczone	1133	20,0
Grunty pod wodami	35	0,6
Nie użytki	6	0,1
Pozostałe tereny	420	7,4
Powierzchnia ogólna gminy ewidencyjna	5658	100,0

1.7. Zasoby naturalne i obszary chronionego krajobrazu.

Obszar gminy nie jest bogaty w zasoby naturalne. Największym bogactwem są lasy o pięknym, zdrowym i bogatym drzewostanie, zasobnym w zwierzynę leśną i ruń. Zajmują one powierzchnię 1133 ha, co stanowi 20% powierzchni ogólnej gminy i należą do kilku kompleksów leśnych. Najczęściej występują tu lasy mieszane z przewagą jodły.

W obrębie gminy Domaradz lasy państwowe znajdują się w zasięgach działania dwóch nadleśnictw: nadleśnictwo Brzozów i nadleśnictwo Dukla, wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie. Są to lasy ochronne (głównie wodochronne i glebochronne) oraz gospodarcze. Ich podstawową funkcją jest utrzymanie zdolności retencyjnej kompleksów leśnych i ochrona przed erozją. Dodatkowo pełnią funkcje klimatyczne oraz turystyczno-wypoczynkowe. Stanowią one doskonałą bazę do organizowania czynnego wypoczynku i rekreacji w oparciu o gospodarstwa agroturystyczne.

Zachodnie krańce gminy obejmują Czarnorzecko-Strzyżowski Park Krajobrazowy oraz stanowiący jego otulinę Obszar Chronionego Krajobrazu. Na terenie gminy obszar

Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego obejmuje powierzchnię 400,65 ha, a w strefie ochronnej znajduje się 400,64 ha (tab. 11).

Istnienie w obrębie gminy obszarów prawnie chronionych ma bezpośredni wpływ na kierunki jej rozwoju. Ogranicza to bądź wyklucza możliwości podejmowania inwestycji szkodliwych dla środowiska naturalnego, ogranicza eksploatację kopalin oraz zobowiązuje do szczególnej dbałości o środowisko naturalne.

Tab. 11

Struktura użytkowania gruntów na obszarze Czarnorzecko - Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego i Obszar Chronionego Krajobrazu (otulina) w gminie Domaradz w ha

Kategoria użytku	Czarnorzecko-Strzyżowski Park Krajobrazowy	Obszar Chronionego Krajobrazu
Lasy	236,66	59,16
Użytki rolne	137,93	315,42
Tereny komunikacyjne	11,67	11,68
Grunty pod wodami	2,48	2,47
Inne grunty	11,91	11,91
Razem	400,65	400,64

Na terenie gminy bierze początek kilka strumyków i potoków. Stan czystości cieków wodnych jest różnicowany i pozostawia wiele do życzenia. U źródeł jest dobry, natomiast w miarę nasilenia się terenów zabudowanych wyraźnie się pogarsza. W korytach tych cieków często występują dzikie wysypiska śmieci i odpadów gospodarskich. Najgorsza sytuacja w tym zakresie była w rzece Stobnica, gdzie swoje ujście mają nie oczyszczone lub tylko wstępnie oczyszczone ścieki komunalne z gospodarstw domowych.

W 1997 roku częściowo rozwiązany został problem zanieczyszczania wód Stobnicy z centrum miejscowości Domaradz, bowiem oddano do użytku biologiczno-mechaniczną oczyszczalnię ścieków (ELIOT – 150 o wydajności 150 m³/dobę) i sieć kanalizacyjną do której podłączono 86 gospodarstw. Stąd już oczyszczone ścieki odprowadzane są do rzeki Stobnica. Gospodarka ściekowa w nieskanalizowanej części Domaradza i w pozostałych miejscowościach wymaga pilnego rozwiązania. Władze gminy powinny propagować i w miarę możliwości dotować budowę indywidualnych oczyszczalni ścieków dla pojedynczych gospodarstw lub ich zespołów. Coraz częściej budowane oczyszczalnie korzeniowe lub kontenerowe nie wymagają dużych nakładów finansowych i dzięki temu mogą być wprowadzone wszędzie tam, gdzie brak zwartej zabudowy wyklucza budowę typowej sieci kanalizacyjnej wraz z oczyszczalnią. Ma to szczególne znaczenie w tej gminie ze względu nie tylko na rozproszoną zabudowę ale przede wszystkim ukształtowanie terenu i występujące usuwiska. Występują tu duże ilości źródeł i źródełek oraz terenów wodonośnych o dobrej jakości wody.

Regulacja tych spraw wymaga dużych nakładów zarówno na oczyszczenie i regulację koryt rzek, potoków i strumyków, rowów melioracyjnych a przede wszystkim na rozpoczęcie budowę sieci kanalizacyjnej dla pozostałych miejscowości. Konieczna jest też zmiany mentalności mieszkańców co do potrzeby ochrony źródeł i przepływu wody oraz całego środowiska naturalnego.

Poprawy funkcjonowania wymaga organizacja gromadzenia i wywozu odpadów komunalnych. Na terenie gminy rozstawionych jest 22 kontenerów, w których mieszkańcy gromadzą odpady stałe. Zgromadzone odpady wywożone są na wysypisko śmieci w Brzozowie. Gmina nie ma własnego wysypiska śmieci. Na podstawie uzgodnień z miastem Brzozów partycypuje ona w kosztach rozbudowy obecnego wysypiska oraz budowy nowego, co zapewni jej możliwość wywozu odpadów w perspektywie kilkudziesięciu lat. Gmina

podejmuje także starania o przygotowanie własnego wysypiska śmieci położonego w pobliżu przysiółka Wanciówka przy drodze gruntowej Poręby-Domaradz w odległości 1 km od drogi wojewódzkiej Domaradz-Przemyśl.

Istotnym problemem wymagającym pilnej likwidacji są „dzikie wysypiska śmieci”. Na terenie gminy zlokalizowano ich 5, głównie w obrębie doliny rzeki Golcówka. Podstawową ich masę stanowią odpady komunalne, butelki, puszki, makulatura, plastiki, szmaty, złom oraz dodatkowo obornik. Zdecydowanych i szybkich działań w bardzo dużej liczbie gospodarstw rolnych wymaga likwidacja nieprawidłowo składowanego obornika i odcieków gnojówki, które stanowią zagrożenie dla rzeki Glocówka..

Mało intensywne sposoby gospodarowania w rolnictwie sprzyjają zachowaniu czystości gleb. Gleby te jednak wymagają znacznych nakładów na obniżenie kwasowości zwiększenie zawartości próchnicy i wyrównania proporcji podstawowych składników odżywczych.

Stopień czystości powietrza jest dobry i mieści się poniżej obowiązujących w tym zakresie norm. Pewien wyjątek stanowią obszary położone wzdłuż drogi krajowej nr 9 i w bezpośrednim sąsiedztwie zakładu produkcji mas bitumicznych w Domaradzu.

2. Sytuacja demograficzna, zatrudnienie i bezrobocie.

2.1. Sytuacja demograficzna.

Obszar gminy według stanu na dzień 31.12. 1998 roku w 1809 gospodarstwach domowych zamieszkiwało 6403 osób. W przeliczeniu na 1 km² przypada 112,3 osoby, przy średniej dla powiatu Brzozów 121 osoby. Ludność gminy stanowi 9,8% ludności powiatu. Największą miejscowością w gminie jest Domaradz, w której zamieszkuje 48,4%, natomiast najmniejszymi jest Barycz, w której zamieszkuje 16,7%, a w miejscowości Golcowa 34,8% ogółu mieszkańców gminy. Przeciętne gospodarstwo domowe liczy 3,54 osoby, przy czym w Baryczy rodziny są najliczniejsze, a w Domaradzu najmniej liczne. W stosunku do 31. 12. 1988 r. w 1998 roku nastąpił spadek liczby mieszkańców o 164 osoby co stanowi 2,56%. Największy spadek liczby mieszkańców wystąpił w Baryczy tj. 7,46%, natomiast w miejscowości Domaradz był najmniejszy i wynosił około 0,54% (tab. 12).

Tab. 12

Liczba i wskaźnik zmian liczby mieszkańców wg miejscowości w gminie Domaradz w latach 1988-1998

Miejscowość	Liczba mieszkańców na dzień 31.12.		Wskaźnik zmian w%	Liczba gospodarstw domowych		Średnia wielkość gospod. domowego	
	1988	1998		1988	1998	1988	1998
Barycz	1152	1072	-7,46	273	275	4,22	3,90
Domaradz	3119	3102	-0,54	809	917	3,86	3,38
Golcowa	2296	2229	-3,00	561	617	4,09	3,61
Razem	6567	6403	-2,56	1643	1809	4,00	3,54

W miejscowości Barycz spowodowany on był zmniejszeniem liczby mieszkańców przy stagnacji liczby gospodarstw domowych, natomiast w pozostałych miejscowościach spadkowi liczby mieszkańców towarzyszył dynamiczny wzrost liczby gospodarstw domowych przy zmniejszonej ich średniej wielkości.

Zmiany liczby ludności powodowane są w większym stopniu zmianami migracyjnymi ludności niż ruchem naturalnym tj. wyższą liczbą odpływu niż przyrostem naturalnym. Przy czym w migracji ludności w 1995 r. obserwuje się prawie zrównoważony odpływ ludności do miast i wsi przy ujemnym saldzie migracji (-36 osób). Natomiast w 1997 r. obserwuje się

zwiększony odpływ ludności do innych wsi przy wyraźnie wyższym (56 osób) ujemnym saldzie migracji (tabele 13 i 14).

Tab. 13

Ruch naturalny ludności w gminie Domaradz w latach 1995 - 1997

lata	Małżeństwa	urodzenia	zgony	Przyrost naturalny	małżeństwa	urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
	W liczbach bezwzględnych				Na 1000 ludności			
1995	31	96	87	9	4,8	14,9	13,5	1,4
1997	27	92	79	13	4,2	14,3	12,3	2,0

Tab. 14

Migracja ludności w gminie Domaradz w latach 1995-97

Lata	Napływ			Odpływ			Saldo migracji
	ogółem	z miast	ze wsi	ogółem	do miast	na wieś	
1995	63	11	52	99	47	52	-36
1997	35	3	32	92	33	59	-57

Analizując zmiany ludności w latach 1990 - 98 stwierdzić należy, że mimo ujemnego salda migracji przy dodatnim przyroście naturalnym obserwuje się niewielki wzrost ludności w gminie, przy prawie niezmienionym stosunku liczby kobiet do mężczyzn (tab. 15).

Tab. 15

Ludność w gminie Domaradz w latach 1990-1998

Lata	Ludność				Kobiet na 100 mężczyzn
	ogółem	mężczyzn	kobiet	Na 1 km ²	
1990	6188	3054	3134	109,0	103,0
1995	6302	3125	3177	110,6	101,7
1996	6298	3134	3164	110,0	101,0
1997	6276	3132	3144	110,1	100,4
1998	6403	3214	3189	112,3	100,8

W strukturze wiekowej mieszkańców gminy dominują osoby w wieku produkcyjnym około 53%, osoby w wieku przedprodukcyjnym tj. do 18 lat stanowią 29% a w wieku poprodukcyjnym stanowią 18% ogółu ludności, przy czym nie obserwuje się istotnych zmian w czasie (tab. 16). Struktura wieku ludności wskazuje na korzystne proporcje między poszczególnymi grupami ludności.

W porównaniu do sytuacji demograficznej powiatu Brzozów stwierdzić należy, że sytuacja jest również korzystna.

Ludność powiatu brzozowskiego liczy ogółem 65 649 mieszkańców, w tym kobiet 33 262, tj. 50,7%. w wieku przedprodukcyjnym jest 19 789 osób tj.30,1%, produkcyjnym 35 868 osób tj. 54,6%, a w wieku poprodukcyjnym 9 992 osób tj. 15,2%,

Na 1 km² przypada 121 osób. W miastach zamieszkuje 12% mieszkańców. Przyrost naturalny wynosi 3,5%, przy dodatnim saldzie migracji 3,1%.

Tab. 16

Ludność w wieku produkcyjnym w gminie Domaradz w latach 1990 – 1998

Lata	ogółem	W wieku		
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
osób				
1995	6302	1849	3291	1162
1997	6276	1820	3311	1145
1998	6403	1845	3396	1162
w procentach				
1995	100,0	29,3	52,2	18,5
1997	100,0	29,0	52,8	18,2
1998	100,0	28,8	53,0	18,1

Jednak szczegółowa analiza poszczególnych grup wiekowych ludności wskazuje na dużą zmienność w czasie. Wyraźnie zmniejsza się liczba dzieci w wieku od 0 do 2 lat, przy stagnacji w grupie 3-6 lat i wzroście liczby młodzieży w wieku 7-14 oraz 15-19 lat. Przybywa również ludności w wieku produkcyjnym mobilny tj. 20- 50 lat. Zmniejsza się liczba ludności w wieku 50-64 lat i powyżej 65 lat (tab. 17).

Tab. 17

Ludność wg grup wiekowych w gminie Domaradz w latach 1995-1998

lata	Grupy wiekowe ludności w latach							
	0-2	3-6	7-14	15-19	20-29	30-49	50-64	65 i więcej
1995	307	424	832	478	883	1546	831	1001
1997	265	425	825	495	876	1600	791	999
1998	260	420	854	515	931	1622	796	1005
Wskaźnik zmian 1995 = 100%								
1997	86,3	100,2	99,2	103,6	99,2	103,5	95,2	99,8
1998	84,7	99,1	102,6	107,7	105,4	104,9	95,8	100,4

Szczegółowa analiza danych zawartych w tabeli 18 wskazuje, że od 1994 roku obserwuje się zmniejszenie przyrostu naturalnego, gdyż zmniejsza się liczba dzieci urodzonych w latach 1994 – 98. W latach 1993 – 1998 liczba dzieci zmniejszyła się z 116 do 83 tj. 33 dzieci. Dane te wskazują, że w najbliższych sześciu latach zmniejszać się będzie liczba dzieci podejmujących naukę w szkole podstawowej. Będzie to miało wpływ na liczbę uruchomianych oddziałów klas. Jest to szczególnie ważne ze względu na przeprowadzaną reformę oświaty.

Tab. 18

Ludność gminy Domaradz wg płci i wieku na dzień 31.12. 1998 r.

Wiek-lat	Rok urodzenia	ogółem	mężczyźni	kobiety
0	1998	83	43	40
1	1997	87	42	45
2	1996	90	45	45
3	1995	98	47	51
4	1994	100	57	43
5	1993	116	62	54
6	1992	106	52	54
7	1991	111	58	53
8	1990	105	57	48
9	1989	100	48	52
10	1988	123	66	57
11	1987	94	52	42
12	1986	123	68	55
13	1985	103	49	54
14	1984	95	41	54
15	1983	95	53	42
16	1982	123	70	53
17	1981	93	45	48
18	1980	102	54	48
19	1979	102	63	39
20-29	1978-69	931	487	444
30-39	1968-59	886	486	400
40-49	1958-49	736	407	329
50-59	1948-39	499	232	267
60-64	1938-34	297	140	157
65 i więcej	1934 i później	1005	390	615
Razem w wieku przedprodukcyjnym		1845	955	890
Razem w wieku produkcyjnym		3396	1869	1527
Razem w wieku poprodukcyjnym		1162	390	772
Ogółem ludność		6403	3214	3189

W najbliższych 5 latach na emeryturę odejdzie około 400 osób, natomiast w najbliższych 10 latach liczba ta podwoi się, a po 15 latach prawie się potroi. W najbliższych 5 latach średnio rocznie na emeryturę będzie odchodzić około 30 osób, a w 10 – 15 latach ponad 50 osób. Natomiast utrzymywał się będzie co roku równomierny dopływ ludzi do pracy, kształtujący się na poziomie około 90 – 100 osób. Wymagać to będzie organizowania nowych miejsc pracy, bowiem w porównaniu do liczby osób nabywających prawa do emerytury występować będzie nadmiar rąk do pracy.

Na podstawie danych spisu rolnego z 1996 roku stwierdzić można, że w gospodarstwach domowych rolników i właścicieli działek rolnych zamieszkiwało 5801 osób tj. 90,6% ogółu mieszkańców gminy. W ogólnej liczbie ludności rolniczej mężczyźni stanowili 50%, co oznacza, że na 100 mężczyzn przypada 100 kobiet. Przeciętna liczba osób w rodzinie rolniczej wynosi 3,78 osoby (tab. 19). Sytuacja ta jest zbliżona do sytuacji ludności rolniczej gmin wiejskich byłego województwa za wyjątkiem liczby kobiet na 100 mężczyzn i wielkości rodziny, które w gminie Domaradz są niższe.

Tab. 19

Ludność faktycznie zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki rolnej).

Wyszczególnienie		Gmina Domaradz		Gminy wiejskie woj. Krosno.	
		liczba	%	liczba	%
Gospodarstwa domowe użytkowników gospodarstw rolnych(działek rolnych)		1534		51874	
Ludność w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki rolnej)	Razem	5801	100,0	202111	100,0
	Mężczyźni	2900	50,0	99980	49,5
	Kobiety	2901	50,0	102131	50,5
	Na 100 mężczyzn przypada kobiet	100,0		102,2	
Przeciętna liczba osób w gospodarstwie		3,78		3,90	

Analizując strukturę ludności rolniczej według grup wiekowych stwierdzić można, że ponad 51,8% to ludność w wieku produkcyjnym, z tego 35,2% w wieku mobilnym, 16,6% niemobilnym, 28,5% w wieku przedprodukcyjnym i 19,7% jest w wieku poprodukcyjnym. Przy czym podkreślić należy, że kobiet w wieku poprodukcyjnym jest o około 10% więcej niż mężczyzn, a w wieku produkcyjnym mniej również o 10%. Na 100 mężczyzn w wieku produkcyjnym przypada 75,5 mężczyzn w wieku nieprodukcyjnym, a na 100 kobiet aż 113,9 kobiet w wieku nieprodukcyjnym (tab. 20). Świadczy to o wyższym tempie starzenia się tej grupy społeczeństwa. Stan ten potwierdzają również dane zwarte w tabeli 18.

Tab. 20

Ludność faktycznie zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki rolne) według ekonomicznych grup wieku i płci.

Wyszczególnienie		Gmina Domaradz						
		ogółem		mężczyźni		Kobiety		
Ogółem		5801	100,0	2900	100,0	2901	100,0	
W wieku	przedprodukcyjnym	1654	28,5	863	29,8	791	27,3	
	produkcyjnym	razem	3008	51,8	1652	57,0	1356	46,7
		mobilnym	2043	35,2	1108	38,2	935	32,2
		niemobilnym	965	16,6	544	18,8	421	14,5
	poprodukcyjnym	1139	19,7	385	13,3	754	26,0	
nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym		92,9		75,5		113,9		

Z danych zawartych w tabeli 21 wynika, że w gospodarstwach domowych użytkowników gospodarstw rolnych i działek rolnych zamieszkuje 87,1% ogółu ludności gminy. W wieku o najwyższej wydajności w pracy tj. 20 – 50 lat mężczyzn jest ponad 39,7%, a kobiet niecałe 34,5%. Natomiast w wieku powyżej 50 lat mężczyzn jest 26,5%, a kobiet aż 35,4% tj. o 9% więcej. Sugerować to może, że znacznie więcej gospodarstw jest prowadzonych przez kobiety w podeszłym wieku.

Tab. 21

Ludność faktycznie zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki rolne) według wieku i płci.

Wyszczególnieni		Gmina Domaradz					
		ogółem		mężczyźni		Kobiety	
Ogółem		5801	100,0	2900	100,0	2901	100,0
W wieku	0 - 14 lat	1439	24,8	746	25,8	693	23,9
	15 – 19	413	7,1	234	8,1	179	6,2
	20 – 29	744	12,8	393	13,5	351	12,1
	30 – 39	761	13,1	412	14,2	349	12,0
	40 – 49	649	11,2	347	12,0	302	10,4
	50 – 59	497	8,6	224	7,7	273	9,4
	60 – 64	310	5,3	159	5,5	151	5,2
	65 lat i więcej	988	17,0	385	13,3	603	20,8

Natomiast za normalny rozkład uznać należy rozmieszczenie ludności w poszczególnych grupach obszarowych gospodarstw rolnych (tab. 22).

Z danych zawartych w tabeli 21 wynika, że niewiele ponad 22% ludności zamieszkuje z użytkownikami działek rolniczych do 1 ha, a w gospodarstwach rolnych od 1 do 2 ha zamieszkuje aż 24,5% ludności. Łącznie w tych dwóch grupach obszarowych zamieszkuje prawie 46,6% ludności rolniczej. Tak duża koncentracja ludności w tak małych gospodarstwach przy niesprzyjających warunkach do produkcji rolniczej sugerować może trudne warunki życia i niski poziom zasobności rodzin rolniczych w sytuacji braku dochodów z poza rolniczej działalności. Również duża liczba rodzin zamieszkująca w gospodarstwach 2-5 ha może mieć trudności ze zdobyciem odpowiedniej ilości środków finansowych na utrzymanie rodziny i rozwój gospodarstwa. Dlatego zdecydowana większość mieszkańców gminy użytkujących gospodarstwa rolne i działki rolnicze posiada dochody z różnych źródeł.

Tab. 22

Ludność faktycznie zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki rolne) według powierzchni użytków rolnych.

Wyszczególnienie		Gmina Domaradz						
		ogółem		mężczyźni		kobiety		
Ogółem		5801	100,0	2900	100,0	2901	100,0	
W gospodarstwach domowych	właściciele zwierząt gospodarskich	19	0,3	11	0,4	8	0,3	
	z użytkownikami działki rolnej	1282	22,1	603	20,8	679	23,4	
	z użytkownikiem gospodarstwa rolnego	Razem	4500	77,6	2286	78,8	2214	76,3
		1 – 2	1420	24,5	706	24,3	714	24,6
		2 – 5	2773	47,8	1409	48,6	1364	47,0
		5 – 7	225	3,8	123	4,2	102	3,5
		7 – 10	58	1,0	32	1,1	26	0,9
		10 – 20	24	0,1	16	0,5	8	0,3
		20 – 50	24	0,1	16	0,6	8	0,3

Z danych zawartych w tabeli 23 wynika, że z jednego źródła dochodów utrzymuje się 36% ludności w wieku powyżej 15 lat, z tego z pracy w swoim gospodarstwie zaledwie 12,2%. Z dwóch źródeł dochodu utrzymuje się aż 64% ludności. W grupie tej jest 14,4% ludności utrzymującej się głównie lub wyłącznie z pracy w swoim gospodarstwie, a z pracy poza swoim gospodarstwem utrzymuje się 23,9%, z tego zaledwie 1,2% prowadzi

działalność na własny rachunek. z niezarobkowych źródeł dochodu utrzymuje się aż 48,8% ludności, z tego ponad 16% z emerytury. Podkreślić jednak należy, że udział kobiet utrzymujących się z jednego źródła jak i z niezarobkowych źródeł jest wyższy niż mężczyzn. Niepokoi wysoki odsetek osób utrzymywanych przez innych.

Tab. 23

Ludność w wieku 15 lat i więcej faktycznie zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki rolne) według źródeł utrzymania i płci.

Wyszczególnienie		Gmina Domaradz						
		ogółem		mężczyźni		kobiety		
Ogółem		4361	100,0	2153	100,0	2208	100,0	
Utrzymujący z jednego źródła	się razem	1571	36,0	730	33,9	841	38,1	
	w tym z pracy w swoim gospodarstwie rolnym	531	12,2	226	10,5	305	13,8	
Utrzymujący się z dwu źródeł		2790	64,0	1423	66,1	1367	61,9	
Z liczby ogółem utrzymujący się głównie wyłącznie	z pracy w swoim gospodarstwie rol.	628	14,4	268	12,5	360	16,3	
	z pracy poza swoim gospodarstwem	razem	1044	23,9	640	29,7	404	18,3
		w tym na własny rachunek	51	1,2	35	1,6	16	0,7
	z niezarobkowych źródeł	razem	2130	48,8	975	45,3	1155	52,3
w tym z emerytury		708	16,2	288	13,4	420	19,0	
Utrzymywani		556	12,7	267	12,4	289	13,1	

Dla pełnego obrazu jakości zasobów pracy w gminie celowe jest przeanalizowanie poziomu wykształcenia ludności w wieku powyżej 15 lat. Z danych zawartych w tabeli 24 wynika, że poziom wykształcenia ludności jest bardzo niski, gdyż zaledwie 2,0% ludności posiada wykształcenie wyższe, 1,6% ukończoną szkołę policealną, 11,9% ma wykształcenie średnie zawodowe, a 2% ogólnokształcące. Natomiast 28,2% ludności ma wykształcenie zasadnicze zawodowe i aż 40% ukończoną tylko szkołę podstawową. Przedstawiony poziom wykształcenia dodatkowo znacznie obniża bardzo wysoki, bo aż 14,2%, odsetek osób, które nie ukończyły szkoły podstawowej. Podkreślić jednak należy, że więcej kobiet ma wykształcenie wyższe i średnie oraz pełne lub niepełne podstawowe w porównaniu do mężczyzn, natomiast znacznie więcej mężczyzn ma wykształcenie zawodowe.

Tab. 24

Ludność w wieku 15 lat i więcej faktycznie zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki rolne) według poziomu wykształcenia i płci.

Wyszczególnienie	Gmina Domaradz					
	ogółem		mężczyźni		Kobiety	
Ogółem	4362	100,0	2154	100,0	2208	100,0
Wyższe	89	2,0	31	1,4	58	2,6
Policealne	69	1,6	12	0,6	57	2,6
Średnie zawodowe	521	11,9	252	11,7	269	12,2
Średnie ogólnokształcące	89	2,0	25	1,2	64	2,9
Zasadnicze zawodowe	1229	28,2	779	36,2	450	20,4
Podstawowe ukończone	1746	40,0	838	38,9	908	41,1
Podstawowe nie ukończone i bez wykształcenia	619	14,2	217	10,0	402	18,2

2.2. Zatrudnienie poza rolnictwem.

Gmina Domaradz należy do grupy gmin o najsłabiej rozwiniętym przemyśle i ma wybitnie rolniczy charakter. Ludność związana z rolnictwem stanowi główną grupę zawodową, niemniej jednak niezwykle istotną rolę odgrywa zatrudnienie poza rolnictwem.

Według stanu na 31.12.1997 roku pracujących na terenie gminy w podmiotach gospodarczych zatrudniających powyżej 5 osób było 263 osoby, z tego 193 to kobiety. z liczby tej prawie 78% pracowało w sektorze publicznym.

Największymi pracodawcami w gminie są edukacja, w której zatrudnionych jest 116 osób, handel, naprawy i usługi -65 osób, ochrona zdrowia i opieka socjalna -31 osób oraz administracja samorządowa -24 osób (tab. 25).

Tab. 25

Pracujący w gospodarce narodowej wg sekcji EKD na 30.IX. 1997

Sekcja	Wyszczególnienie O-ogółem, K- kobiety, M.- mężczyźni	Ogółem			w tym sektor publiczny		
		O	M	K	O	M	K
A	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	6	5	1	5	5	-
D	Działalność produkcyjna	1	-	1	-	-	-
G	Handel, naprawy pojazdów mechanicznych oraz artykułów gospodarstwa domowego	47	15	32	-	-	-
I	Transport, gospodarka magazynowa i łączność.	18	5	13	18	5	13
J	Pośrednictwo finansowe	9	1	8	-	-	-
K	Obsługa nieruchomości, wynajem,	4	-	4	4	-	4
L	Administracja publiczna, obrona narodowa, gwarantowana prawnie opieka socjalna	24	10	14	24	10	14
M	Edukacja	116	32	84	116	32	84
N	Ochrona zdrowia i opieka socjalna	31	2	29	31	2	29
O	Pozostała działalność komunalna, usługowa, socjalna i indywidualna	7	1	6	7	1	6
Ogółem		263	71	192	205	55	150

W powiecie brzozowskim pracujący poza rolnictwem ogółem jest – 7602 osób, w tym w przemyśle i budownictwie 2 664 osób, w usługach rynkowych 1 583 osob, w usługach nierynkowych 3 159 osób.

Na terenie gminy nie ma dużych zakładów przemysłowych i usługowych. Do większych zakładów zaliczyć można Gminną Spółdzielnię „SCH” i firmę „DROGBUD” w Domaradzu oraz firmy „ELEKTROBUD” i „WOLBUD” z Golcowej. Ponadto działalność gospodarczą prowadzi 275 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Urzędzie Gminy. Zatrudniają one głównie właściciela firmy lub członka rodziny. Szerzej podmioty te zostaną scharakteryzowane w rozdziale gospodarka. Nieliczna grupa podmiotów zatrudnia dodatkowo od 1 do 5 pracowników najemnych.

Natomiast biorąc pod uwagę ludność w wieku produkcyjnym zamieszkującą w indywidualnych gospodarstwach rolnych i przeliczając ją na tzw. pełnozatrudnione jednostki pracy stwierdzić należy, że w rolnictwie indywidualnym zatrudnienie znajduje 1 917 osób pełnozatrudnionych, w tym 964 mężczyzn i 953 kobiet (tab. 26).

Tab. 26

Pełnozatrudnieni (jednostki pracy) w indywidualnych gospodarstwach rolnych według powierzchni użytków rolnych gospodarstwa.

Wyszczególnienie		Gmina Domaradz					
		ogółem	%	mężczyźni	%	kobiety	%
ogółem		1917	100,0	964	100,0	953	100,0
W gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych	1 – 2 ha	520	27,2	250	25,9	270	28,3
	2 – 5	1245	64,9	635	65,9	610	64,0
	5 – 7	114	5,9	59	6,1	55	5,8
	7 – 10	30	1,6	16	1,7	14	1,5
	10 – 15	8	0,4	4	0,4	4	0,4
	15 i więcej	-	-	-	-	-	-

Z ogólnej liczby pełnozatrudnionych w gospodarstwach o powierzchni od 1 do 2 ha pracuje aż 520 osób tj.: 27,2%, a w gospodarstwach 2 – 5 ha 1 245 osób tj.: 64,9%, natomiast w pozostałych grupach obszarowych zatrudnionych jest zaledwie 152 osoby tj. 7,9% ogólnej liczby pełnozatrudnionych.

Przeliczając liczbę pełnozatrudnionych na 1 gospodarstwo w zależności od jego powierzchni stwierdzić należy, że w gospodarstwie od 1 do 2 ha zatrudnionych jest 1,3 jednostki pracy, w gospodarstwie o powierzchni 2-5 ha 1,27 jednostki, a w gospodarstwach 10-15ha tylko 1,6 pełnozatrudnionych na 1 gospodarstwo. Tak wysokie wskaźniki zatrudnienia świadczą o bardzo niskiej wydajności pracy, nadmiarze siły roboczej oraz o jawnym i ukrytym strukturalnym bezrobociu na wsi.

2.3. Bezrobocie.

W latach 1995-98 w Rejonowym Biurze Pracy w Brzozowie zarejestrowanych było od 575 do 647 bezrobotnych z gminy Domaradz, w tym od 282 do 309 (tj. około 50%) kobiet. Bez prawa poboru zasiłku dla bezrobotnych od 46,4 do 73,4% bezrobotnych (tab. 27).

Tab. 27

Liczba bezrobotnych z gminy Domaradz zarejestrowanych w Rejonowym Biurze Pracy w Brzozowie w latach 1995-98

Lata	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych		Bezrobotni bez prawa do zasiłku	
	ogółem	w tym kobiet	w liczbach	w%
1995	647	282	300	46,4
1996	641	306	336	52,4
1997	575	309	422	73,4
1998	611	309	386	70,7

W przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 1995-98 przypadło od 9,1 do 12,7 bezrobotnych przy średnim wskaźniku dla byłego województwa krośnieńskiego 12, 4 osoby bez pracy. W stosunku do roku 1995 liczba bezrobotnych w 1998 r. zwiększyła się o 86 osób tj. o 12,9%, a stosunku do 1997 r. zmniejszyła się o 36 osób tj. 8,5%.

Analizując liczbę bezrobotnych z punktu widzenia struktury wieku należy podkreślić, że największą grupę stanowią osoby w wieku 24-34 lat oraz osoby w wieku 18-24 lat i 35-44 lat. W grupach tych jest ponad 91% bezrobotnych (tab. 28).

Tab. 28

Struktura osób bezrobotnych wg grup wiekowych w gminie Domaradz w latach 1995-98

Wiek L - liczba	1995		1996		1997		1998	
	L	%	L	%	L	%	L	%
15-17	-	-	1	0,2	-	-	-	-
18-24	204	31,5	193	30,1	165	28,7	157	25,7
25-34	228	35,3	239	37,3	213	37,0	235	38,5
35-44	164	25,3	164	25,6	150	26,1	158	25,8
45-54	47	7,3	40	6,2	46	8,0	59	9,7
55 i więcej	4	0,6	4	0,6	1	0,2	2	0,3
Razem	647	100,0	641	100,0	575	100,0	611	100,0

W ogólnej liczbie bezrobotnych najliczniejszą grupę, bo około 55% stanowią bezrobotni z zasadniczym zawodowym wykształceniem, a najmniej liczną, bo niecałe 0,5%, z wyższym wykształceniem (tab. 29). Niemniej jednak w porównaniu do liczby osób z wyższym wykształceniem należy ocenić negatywnie rosnącą liczbę bezrobotnych w tej grupie.

Tab. 29

Struktura osób bezrobotnych wg wykształcenia w gminie Domaradz w latach 1995-98

Wykształcenie L- liczba	1995		1996		1997		1998	
	L	%	L	%	L	%	L	%
A	1	0,2	1	0,2	2	0,4	4	0,6
B	88	13,6	93	14,5	90	15,6	97	15,9
C	22	3,4	18	2,8	16	2,8	22	3,6
D	356	55,0	349	54,4	313	54,4	326	53,4
E	180	27,8	180	28,1	154	26,8	162	26,5
Razem	647	100,0	641	100,0	575	100,0	611	100,0

A- wyższe, B- Średnie i policealne zawodowe, C- Średnie LO, D- Zasadnicze zawodowe, E- Podstawowe,

Rosnącą i stosunkowo liczna jest grupa bezrobotnych ze średnim zawodowym wykształceniem, co świadczyć może o kurczącym się rynku pracy, małej aktywności zawodowej i niewłaściwym przygotowaniu do prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek.

Aktualnie najwięcej bezrobotnych zarejestrowanych jest w zawodach: obuwnik szwacz - 44, robotnik budowlany - 36, sprzedawca - 34, kucharz - 30, robotnik placowy - 21, robotnik leśny - 14, referent księgowości - 12 oraz 209 osób bez zawodu. Liczną ale rozproszoną grupę stanowią różnego rodzaju monterzy, ślusarze, technicy samochodowi itp.

Reasumując przedstawioną analizę sytuacji demograficznej w gminie podkreślić należy duże jej zasoby i stosunkowo korzystną strukturę wiekową ludności, bardzo niski poziom wykształcenia oraz wysoki poziom jej zatrudnienia w rolnictwie i poza rolnictwem. Wskaźnik bezrobocia jest stosunkowo wysoki, a liczba bezrobotnych utrzymuje się na jednakowym poziomie. Sugeruje to potrzeby aktywnego działania w zakresie organizacji szkoleń, wspierania rozwoju przedsiębiorczości i zagospodarowania wolnych zasobów pracy. Sytuacja demograficzna wywoływać będzie także określone potrzeby w zakresie rozwoju budownictwa, gospodarki komunalnej, rozwoju infrastruktury technicznej, ekonomicznej i społecznej, zmiany w planowaniu przestrzennym, restrukturyzacji rolnictwa i poszukiwania alternatywnych źródeł dochodu.

III. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA W GMINIE DOMARADZ

Program społeczno-gospodarczego rozwoju gminy na lata 1995-98 został przyjęty do realizacji Uchwałą Rady Gminy Nr VIII/41/95 z dnia 20. IV. 1995r.

W założeniach ogólnych program określił główne kierunki rozwoju gminy w zakresie zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców z uwzględnieniem możliwości finansowych. Jednak ze względu na rolniczy charakter gminy, brak zakładów przemysłowych i dość słaby postęp w rozwoju przedsiębiorczości, gmina ma niskie wpływy z dochodów własnych, w których podstawową pozycję stanowi podatek rolny, leśny i od nieruchomości.

Stąd w założeniach ogólnych planu Rada Gminy przyjęła, że działania gminy koncentrować się będą na własnych zadaniach inwestycyjnych i remontowych kontynuowanych w celu jak najszybszego ich zakończenia. Dotyczy to w szczególności bieżącej działalności szkół podstawowych oraz inwestycji szkolnych. Ze względu na przyjęte założenia i brak środków finansowych, a także małe zaangażowanie mieszkańców zaniedbano inwestowanie w rozwój infrastruktury technicznej - przede wszystkim telefonizacji, sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, jakość dróg.

Infrastruktura techniczna gminy ma wpływ na poziom życia jej mieszkańców a w rolnictwie, przemyśle, handlu i usługach warunkuje sprawność działania zakładu pracy. Wpływa na postęp ekonomiczny i poziom produkcji, jakość i terminowość wykonywania usług a przede wszystkim jest podstawą pozyskania nowych inwestorów. Jest ona niezbędna do właściwego funkcjonowania produkcyjnych działów gospodarki i społeczeństwa, ułatwia i warunkuje działalność gospodarczą i społeczną gminy.

Wydaje się że władze gminy do tej pory nie w pełni doceniały potrzebę rozwoju infrastruktury, dlatego w kolejnych budżetach gminy przeznaczają na ten cel niewielkie środki własne, nie zaciągają kredytów i nie korzystają z funduszy pomocowych.

1. Stan dróg i komunikacja.

Układ sieci drogowej stanowi:

- istniejąca droga krajowa międzyregionalna nr 9 i międzynarodowa nr 371 relacji Radom -Rzeszów - Domaradz - Miejsce Piastowe -Dukla - Barwinek - granica państwa - Vysny Komornik – Świdnik – Preszów (Słowacja) IV klasy technicznej.

W miejscowości Domaradz projektuje się jej przełożenie po stronie wschodniej.

- istniejąca droga krajowa regionalna nr 886 relacji Domaradz - Sanok III klasy technicznej,
- istniejąca droga krajowa regionalna nr 884 relacji Przemysł-Domaradz IV klasy technicznej,
- projektowana droga ekspresowa /0.2.1 / II klasy technicznej relacji Piotrków Trybunalski - Rzeszów - Domaradz - Miejsce Piastowe - Dukla - Barwinek - granica państwa - Świdnik – Preszów (Słowacja),
- oraz drogi wojewódzkie na parametrach V klasy technicznej.

Głównym środkiem transportowym na terenie gminy jest transport samochodowy i ciągnikowy.

Łączna długość dróg w gminie wynosi 103,1 km, z czego na drogi krajowe przypada 3,4 km, wojewódzkie około 11,0 km, powiatowe 16,7 km, gminne 72 km. Długość dróg o nawierzchni twardej wynosi 31,1 km Wskaźnik gęstości dróg o nawierzchni twardej

w gminie wynosi 0,57 km/ km², z dróg gminnych 1,33 km / km². Oznacza to, że na 1 km² powierzchni gminy przypada zaledwie 1,33 km dróg gminnych.

W latach 1995-1998 na terenie gminy zostały wykonane remonty dróg gminnych poprzez utwardzenie żwirem, kruszywem skalnym, masą bitumiczną, odmulenie rowów i wykonanie robót ziemnych na następujących drogach:

- Domaradz – Podlas - 170 mb,
- Domaradz – Płosina - 142 mb,
- Domaradz – Kozłówka - 210 mb,
- Golcowa – Ropa - 160 mb,
- Domaradz – Zatyle - 560 mb,
- Domaradz – Podhub - 453 mb,
- Barycz – Zakościół - 873 mb,

Łącznie wykonano remont 2748 mb dróg gminnych za kwotę ponad 140 tys. zł. Ponadto na remont i utwardzenie parkingów przy cmentarzach w Domaradzu i Bryczy o powierzchni 815 m² wydatkowano prawie 16 tys. zł., a na utwardzenie placu o powierzchni 1726 m² przed GOK i OSP w Domaradzu za kwotę 25,7 tys. zł.

Na drodze Golcowa –Ropa i Domaradz – Cegielna wykonano remont mostów za kwotę 41 tys. zł.

Przy drogach powiatowych (Domaradz-Przysietnica, Barycz-Niebylec, Domaradz-Lutcza, Domaradz- Podhyb) zostało odmulonych 17,3 km rowów.

Mimo wykonania wielu prac remontowych w zdecydowanej większości nawierzchnie dróg na terenie gminy złym stanie technicznym i użytkowym. Ponad 50% dróg powiatowych i 80% dróg gminnych wymaga remontów i modernizacji, a zwłaszcza przystosowania do ruchu pojazdów o dużej ładowności. Remontu wymaga również ponad 10% dróg krajowych i dróg wojewódzkich. Na drodze wojewódzkiej i głównych drogach gminnych w terenie o gęstej zabudowie za wyjątkiem centrum Domaradza brak jest chodników dla pieszych i utwardzonych poboczy dla ruchu rowerowego. Zdecydowana większość dróg wymaga poprawy oświetlenia.

Ponadto wykonano wiele prac związanych z poprawą dojazdu do zagród i pól poprzez ich poszerzenie, utwardzanie żwirem i kruszywem skalnym, budowę mostków i przepustów. Prace te wykonano na 16 odcinkach dróg polnych i dojazdowych do zagród o łącznej długości 6,5 km, wydatkując na ten cel z budżetu gminy ponad 38,7 tys. zł. Podkreślić należy że udział Gminy w poprawie jakości dróg gminnych i polnych dotyczy przede wszystkim zakupu materiałów i zapłaty za transport, natomiast robociznę zapewniają mieszkańcy korzystający z tych dróg.

Jednak wiele dróg gminnych, leśnych i gruntowych nie posiada rowów odwadniających, sprawnych mostków i przepustów. Jest to bardzo złożonym i trudnym do rozwiązania a zarazem kosztownym Stan techniczny i użytkowy tych dróg jest bardzo zły, zwłaszcza w okresie wiosennym i jesienią. Z reguły są to drogi o gruntowej, nieutwardzonej nawierzchni, bardzo wąskie i o nieuregulowanych prawach własności.

W roku 1998 na remonty i utrzymanie dróg krajowych wydatkowano z budżetu gminy 14 tys. zł na remont chodnika. W roku 1996 na remonty i utrzymanie dróg powiatowych z budżetu gminy wydatkowano kwotę 38 tys. złotych, w 1997 r. tylko 1 tys. zł., w 1998 r. 28 tys. zł. Środki te przeznaczono głównie na remont mostu, odmulanie rowów, poprawę nawierzchni bitumicznych Na remonty dróg gminnych wydatkowano w 1996 r.- 159 tys.zł, w 1997 – 168 tys. zł i w 1998 r. - 286 tys. zł.

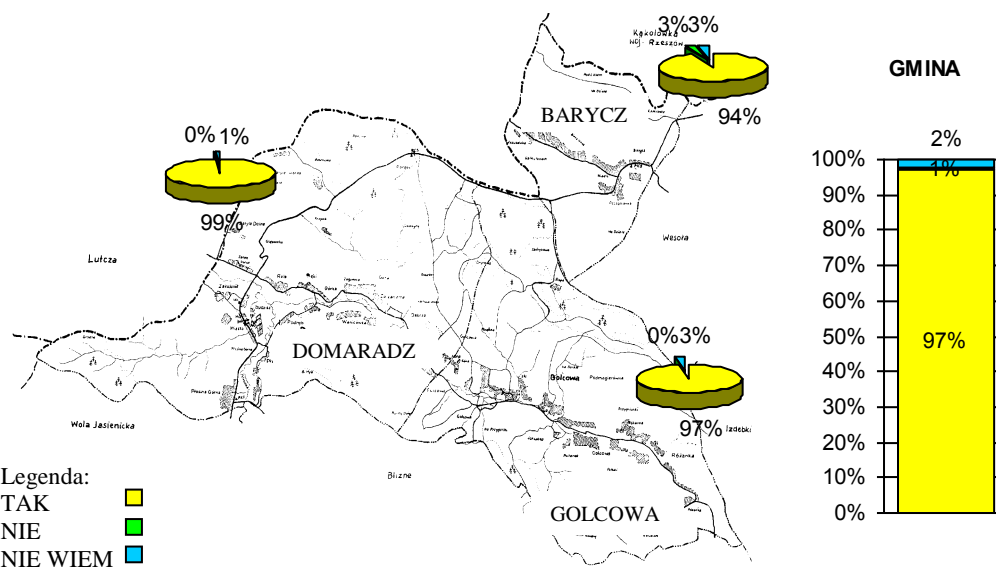
Do każdej miejscowości odbywa się regularna komunikacja publicznymi (PKS) i prywatnymi środkami transportu, dzięki, której wielu mieszkańców może dojeżdżać do

pracy i szkół ponadpodstawowych w pobliskich miastach i innych miejscowościach. Na teren gminy zorganizowanych jest około 80 kursów autobusowych. Częstotliwość, punktualność, niezawodność i standard obsługi oceniane są jako dobre. Jedynie w okresie zimowym występują częste przypadki opóźnień lub kilkodniowego zawieszania kursowania autobusów. Duża liczba przystanków świadczy o dobrze rozwiniętej komunikacji autobusowej. Jednak zachodzi potrzeba uruchomienia dodatkowych kursów autobusów na trasie Barycz-Sanok, Barycz-Krosno, Golcowa-Rzeszów.

W opinii 97% respondentów potwierdzono złą jakość dróg na terenie gminy, którzy równocześnie uważają, że występujące problemy z drogownictwem należą do jednych z najpilniejszych do rozwiązania (rvc. 1).

Ryc.1

Na pytanie: Czy według Pana(i) istnieją problemy związane z jakością dróg i komunikacją? – respondenci odpowiedzieli:

Na terenie gminy w 1996 r. było 893 pojazdów i przyczep. W liczbie tej znajduje się 406 ciągników rolniczych, 428 samochodów osobowych, 18 samochodów osobowo – ciężarowych do 2 ton, 12 samochodów ciężarowych i 29 przyczep. Ciągniki rolnicze posiada 345 tj. 22,5% gospodarstw i działek rolnych, samochody osobowe 413 tj. 26,9% gospodarstw, samochody ciężarowe i ciężarowo- osobowe 22 tj. 1,4% gospodarstw i działek rolnych. a zatem wyposażenie gospodarstw rolnych w środki transportowe w gminie jest bardzo niskie. Świadczy to o niskiej dochodowości gospodarstw rolnych w gminie.

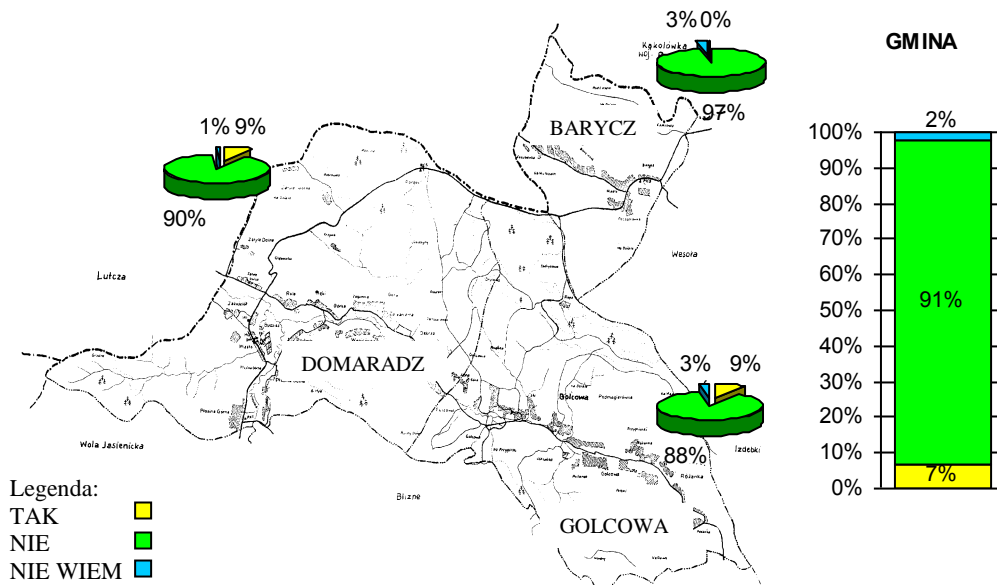
2. Telekomunikacja.

Gmina Domaradz należy do nielicznej grupy gmin, w których problemy telekomunikacji nie zostały pozytywnie rozwiązywane. Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzić można, że z obecnego stanu telekomunikacji w gminie zadowolonych jest zaledwie 6,8% respondentów, a 91% jest niezadowolonych (ryc. 2).

Aktualnie na terenie gminy do sieci telefonicznej podłączonych jest 156 abonentów telefonicznych z tego w gospodarstwach domowych 111, a w instytucjach 45. Na terenie powiatu Brzozów jest 5123 abonentów. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy przypada zaledwie 25,3 telefonów, podczas gdy w byłym woj. krośnieńskim wskaźnik ten jest prawie dwu i półkrotnie wyższy i wynosi 63,9, a w powiecie brzozowskim trzykrotnie wyższy i wynosi 78,0. Dostęp do usług telefonicznych przedstawia tabela 30 i 31.

Ryc. 2

Na pytanie: Czy jest Pan(i) zadowolony z obecnego stanu telefonizacji gminy?
- respondenci odpowiedzieli:

Z danych tabeli 30 wynika, że sytuacja w telefonizacji gminy jest bardzo zróżnicowana. W miejscowościach Barycz, Golcowa liczba gospodarstw domowych z telefonami jest bardzo mała i waha się od 3 do 17 tj. od 0,8 do 2,7%. W miejscowościach tych na 1000 mieszkańców przypada tylko od 2,8 do 7,6 aparatów telefonicznych. Natomiast w siedzibie gminy 9,9% gospodarstw posiada telefony. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców przypada 29,3 abonentów telefonicznych. Średnio w gminie 6,1% gospodarstw posiada telefony.

Tab. 30

Liczba telefonów w gospodarstwach domowych w gminie Domaradz
wg miejscowości na dzień 31. 12. 1998 r.

Miejscowość	Liczba mieszkańców	Liczba gospodarstw domowych	Liczba gospodarstw z telefonem		Liczba telefonów na 1000 mieszkańców
			Sztuk	%	
Barycz	1072	275	3	0,8	2,8
Domaradz	3102	917	91	9,9	29,3
Golcowa	2229	617	17	2,7	7,6
Razem	6403	1809	111	6,1	17,3

Tab. 31

Usługi telekomunikacyjne

Wyszczególnienie a-1995 b-1996 c-1997	Placówki pocztowe i telekomunikacyjne		Abonenci telefonii przewodowej		
	W liczbach bezwzględnych	Liczba ludności na 1 placówkę	W liczbach bezwzględnych	Na 1000 ludności	
Gmina Domaradz	a	4	1589	110	17,8
	b	4	1575	145	23,0
	c	4	1569	159	25,3
Gminy wiejskie woj. Krosno	b	126	2620	17769	53,8
	c	126	2628	21157	63,9

Według danych z powszechnego spisu rolnego (tab. 32) dostęp do telefonu ma w swoim gospodarstwie zaledwie 3,9% gospodarstw rolnych, a we wsi 87,6% gospodarstw. Nie ma w ogóle dostępu do telefonu 8,5% rolników. Potrzeby dostępu do telefonu w swoim gospodarstwie zgłasza 52%, a do aparatów ogólnie dostępnych we wsi 4,9% gospodarstw. Nie ma potrzeby dostępu do usług telefonicznych 39,1% gospodarstw rolnych. Dane dotyczące sytuacji w byłym woj. krośnieńskim wskazują na znacznie lepszy dostęp do telefonów.

Tab. 32

Gospodarstwa domowe i rolne według dostępności do usług telefonicznych wg spisu rolnego w 1996 r. W gminie Domaradz i woj. krośnieńskim

Wyszczególnienie		Gmina Domaradz			Woj. Krosno		
		OGÓŁEM	W tym indywidualne gospodarstwa rolne		OGÓŁEM	W tym indywidualne gospodarstwa rolne	
			liczba	%		liczba	%
Dostęp do telefonu	w gospodarstwie	80	46	3,9	12716	7809	6,7
	ogólnodostępny we wsi	1323	1019	87,6	38652	27245	8,0
Brak dostępu do telefonu		129	99	8,5	16830	11905	5,3
Potrzeba dostępu do telefonu	w gospodarstwie	802	605	52,0	29111	20779	4,2
	ogólnodostępny we wsi	78	57	4,9	7462	5247	1,2
Brak takiej potrzeby		572	456	39,1	18920	13135	8,0

W urzędzie pocztowym pracuje aktualnie ręczna centrala telefoniczna o pojemności 200 numerów i jest zainstalowany na budynku Urzędu Gminy 1 aparat wrzutowy

Od 1998 roku prowadzone są prace związane z modernizacją, rozbudową sieci i centrali telefonicznych oraz przyłączaniem nowych abonamentów. Prace te wykonywane są wyłącznie na koszt wykonawcy tj. „Telefoniki wiejskiej” z Mielca. Aktualnie trwają prace związane z budową instalacji zewnętrznych dla około 210 nowych abonentów z miejscowości Domaradz, gdzie wykonano już instalacje sieci wewnętrznych w budynkach. Na rozpoczęcie prac oczekuje tu jeszcze około 100 gospodarstw. W miejscowości Golcowa prace związane z telefonizacją wsi znajdują się na etapie przygotowywania pozwolenia na budowę sieci. Na telefony oczekuje 270 gospodarstw. Natomiast w Baryczy stopień zawansowania prac jest najmniejszy i znajduje się na etapie opracowania koncepcji telefonizacji. Potrzebę podłączenia telefonu zgłosiło 180 gospodarstw. o wykonywanie tych prac zabiegają 3 firmy wykonawcze : Telefonika Wiejska z Brzozowa, Łączbud Rzeszów, Tekekomunikacja Polska SA z Krosna.

Przyspieszenie prac związanych z telefonizacją gminy jest jednym z najpilniejszych zadań do wykonania w najbliższych latach. Niezbędny zakres zadań związany jest z budową sieci światłowodowej na trasie Brzozów- Jasienica Rosielna- Domaradz, zamontowanie nowej automatycznej centrali telefonicznej o pojemności 750 numerów i przyłączeniu takiej samej liczby oczekujących chętnych. Tempo wykonania uzależnione będzie od dostępności aktualnych podkładów geodezyjnych, posiadanych środków finansowych przez

wykonawców, a także od właściwego koordynowania prac na terenie gminy przez władze gminy.

3. Wyposażenie w energię elektryczną.

Zaopatrzenie gminy w energię elektryczną odbywa się liniami elektroenergetycznymi średniego napięcia 15 kV relacji Brzozów - Strzyżów oraz Dynów -Strzyżów

Na podstawie spisu rolnego stwierdzić można, że gmina Domaradz jest w pełni zelektryfikowana za wyjątkiem 4 gospodarstw domowych. Ponad 76% gospodarstw jest wyposażonych w sieć 380 V, a 23% tylko w sieć 220V. Potrzebę zwiększenia mocy w sieci energetycznej zgłasza tylko 6,9% gospodarstw(tab. 33).

Tab. 33

Gospodarstwa rolne według wyposażenia w energię elektryczną
w gminie Domaradz i woj. krośnieńskim

Wyszczególnienie		Gmina Domaradz		Woj. Krosno	
		OGÓLEM	%	OGÓLEM	%
Wyposażenie w sieć elektryczną	380 V	815	76,6	36657	78,1
	220V	245	23,0	10181	21,7
Nie posiadające sieci elektrycznej		4	0,4	121	0,2
Potrzebujące zwiększenia mocy w sieci elektrycznej	Tak	81	6,9	3845	8,2
	Nie	1058	90,9	42045	89,5
	Brak zdania	25	2,2	1066	2,3

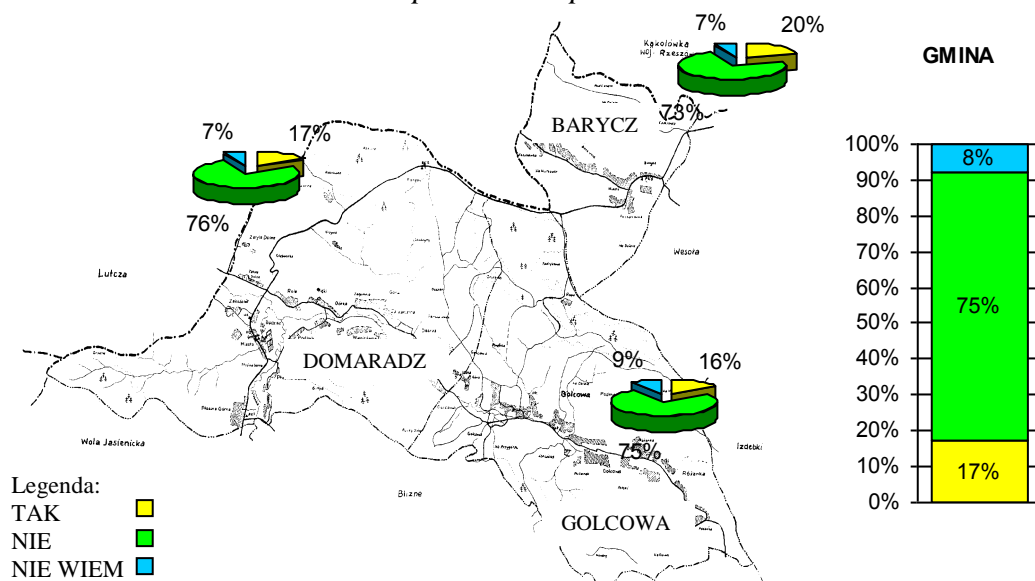
Jednak ze względu na znaczny przyrost niemal w każdym gospodarstwie domowym urządzeń do odbioru energii, znaczny wzrost liczby nowych odbiorców, a także wzrost odbioru mocy w podmiotach gospodarczych w celu likwidacji wahań mocy energetycznych w godzinach szczytów, wykonano w latach 1997 – 1998 gruntowną modernizację i rozbudowę linii przesyłowych średniego napięcia i stacji transformatorowych. Na terenie wsi Barycz. zmodernizowano linię 15 kV oraz wybudowano nowych 8 stacji transformatorowych. Warunki zasilania są dobre. Na terenie miejscowości Domaradz zaprojektowano lokalizację GPZ oraz rezerwuje pas terenu dla projektowanych linii 110 kV.

W wyniku tych prac aktualnie około 86% gospodarstw domowych wyposażonych jest w sieć energetyczną o napięciu 380 V.

W opinii 75% badanych gospodarstw domowych nie ma problemów związanych z dostawą energii, a w 17% badanych gospodarstw położonych w oddaleniu od centrum wsi (przysiółkach) występują jeszcze problemy energetyczne (ryc. 3).

Ryc. 3

Na pytanie: Czy występują problemy z dostawą energii elektrycznej? -
respondenci odpowiedzieli:

4. Gazyfikacja.

Na terenie gminy Domaradz zlokalizowana jest stacja gazowa redukcyjno-pomiarowa zasilana od strony Jasionicy gazociągiem wysokoprężnym P nom 4,0 MPa. W oparciu o tą sieć zgazyfikowane są siecią przesyłowo-rozdzielczą średnioprężną wszystkie miejscowości gminy. Łączna długość sieci gazowniczej na terenie gminy wynosi 105,21 km z tego w Baryczy 20,44 km, Domaradzu 52,44 km, Golcovej 32,32 km. Według stanu na 31.12.1998 r. do sieci gazowniczej połączonych jest 1093 gospodarstw domowych. Zaopatrzenie gospodarstw domowych w gaz w poszczególnych miejscowościach jest zróżnicowane. Najwięcej, bo ponad 66 - 68% gospodarstw domowych korzysta z gazu sieciowego w miejscowościach Domaradz i Barycz, natomiast we wsi Golcowa z gazu sieciowego korzysta 46,2% gospodarstw domowych (tab. 34).

Tab. 34

Liczba gospodarstw domowych dysponujących gazem według miejscowości
w gminie Domaradz wg stanu na 31.12. 1998 r.

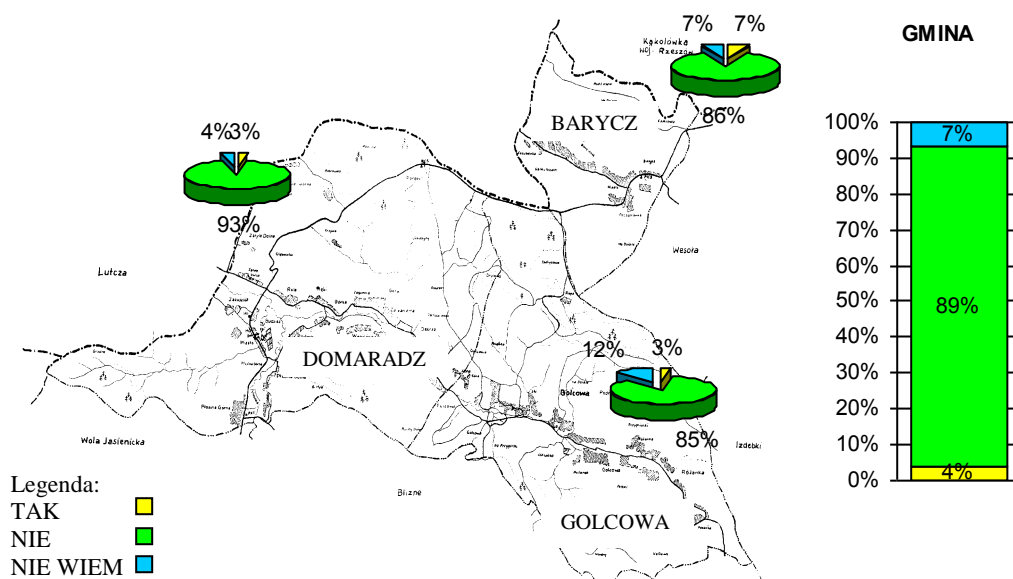
Miejscowość	Liczba mieszkańców	Liczba gospodarstw domowych	Liczba gospodarstw z gazem	
			sztuk	%
Barycz	1072	275	182	66,2
Domaradz	3102	917	626	68,3
Golcowa	2229	617	285	46,2
Razem	6403	1809	1093	60,4

Według spisu rolnego w 1996 r. Z gazu sieciowego i z butli gazowej korzystało w gminie 841, czyli 72,2% gospodarstwa rolne, a 27,8% gospodarstw nie korzysta z gazu (tab. 35).

W opinii prawie 90% badanych gospodarstw domowych w gminie nie ma problemów z dostępem do gazu, natomiast około 4% ma problemy z dostępem do gazu (ryc. 4).

Ryc. 4

Na pytanie: Czy występują problemy związane z dostępem do gazu?
– respondenci odpowiedzieli:

Tab. 35

Gospodarstwa rolne według głównego źródła zaopatrzenia w gaz wg spisu rolnego w 1996r.

Wyszczególnienie	Gmina Domaradz		Woj. Krosno	
	OGÓLEM	%	OGÓLEM	%
Zaopatrzenie z sieci gazowej	756	64,9	32305	68,8
Zaopatrzenie z butli gazowej	85	7,3	7324	15,6
Nie korzystające z gazu	323	27,8	7330	15,6

5. Stan zaopatrzenia mieszkańców w wodę.

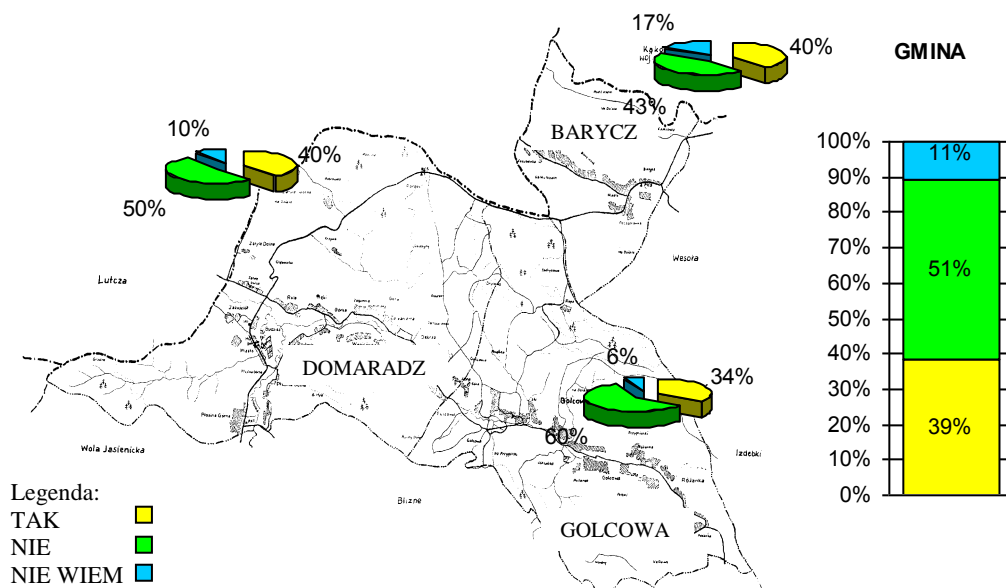
Na terenie gminy w miejscowościach Domaradz, Golcowa, Barycz funkcjonują trzy ujęcia wody administrowane przez urząd gminy. Do studni tych podłączona jest gminna sieć wodociągowa z której korzysta 6% gospodarstw. Podstawowe zaopatrzenie w wodę odbywa się z grawitacyjnych wodociągów zagrodowych bazujących na własnych ujęciach wody ze źródeł stokowych. Z tego źródła zaopatrzenia w wodę korzysta około 80% gospodarstw domowych, głównie w miejscowościach Barycz i Golcowa, a także niektórych przysiółków Domaradza. Wodociągi te administrowane są przez spółki prywatne. Około 15% gospodarstw korzysta z tradycyjnych studni kopanych.

Do gminnej sieci wodociągowej podłączonych jest 161 gospodarstw tj. 10,7%. Łącznie do publicznej i wspólnych (spółki) sieci wodociągowych podłączonych jest około 85% gospodarstw domowych.

Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzić można, że w 50,8% badanych gospodarstw nie ma problemów związanych z dostawami wody, w 38,6% gospodarstw występują problemy z siecią wodociągową, a 10,6% nie ma na ten temat wyrobionego zdania. Przy czym w poszczególnych miejscowościach opinie są zróżnicowane (ryc. 5)

Ryc. 5

Na pytanie: Czy występują problemy z siecią wodociągową?
– respondenci odpowiedzieli:

Tab. 36

Opinia badanych gospodarstw domowych w sprawie dostaw wody i funkcjonowania sieci wodociągowej w gminie Domaradz w%

Miejscowość	Czy występują problemy dostaw wody			
	Tak	Nie	Nie wiem	Razem
Barycz	40,0	43,3	16,7	100,0
Domaradz	40,0	50,0	10,0	100,0
Golcowa	34,4	59,4	6,2	100,0
Razem	38,6	50,8	10,6	100,0

WUS w Krośnie ocenia, że łączna długości gminnej sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 28,5 km, a roczne zużycie wody na 1 gospodarstwo domowe wynosi 10,3 dam³, a na 1 mieszkańca 1,6 m³.

Na podstawie powszechnego spisu rolnego z 1996 roku stwierdzić można, że z wodociągu sieciowego korzysta prawie 101 tj. prawie 6,6%, a z wodociągu zagrodowego podłączonego do studni gospodarczej korzysta 1119 gospodarstw domowych tj. 73,3%, a że studni bez instalacji wodociągowej korzysta jeszcze 293 gospodarstwa domowe tj. 19,2%, Wodę dowozi spoza gospodarstwa zaledwie 13 gospodarstw (tj. 0,8%). W porównaniu do danych byłego województwa krośnieńskiego sytuacja w gminie jest znacznie lepsza pod tym względem (tab. 36).

Na terenie gminy dla celów komunalnych zlokalizowanych jest 4 studnie, a eksploatowanych jest 3 ujęcia wody ze studni wierconych oraz kilka ujęć wody powierzchniowej, a także jedno ujęcie wody dla celów przemysłowych (tab. 37).;

Tab. 37

Gospodarstwa rolne według głównego źródła zaopatrzenia w wodę.

Wyszczególnienie			Gmina Domaradz		Woj. Krosno	
			OGÓLEM	%	OGÓLEM	%
Wodociąg	Sieciowy (publiczny)	bez podłączenia do gospodarstwa	6	0,4	333	0,5
		z podłączeniem do gospodarstwa	101	6,6	10453	15,3
	zagrodowy (własny lub wspólny) podłączony do studni	głębinowej	19	1,2	1535	2,2
		gospodarczej	1100	72,1	40471	59,3
Studnia własna lub wspólna bez instalacji wodociągowej			293	19,2	15047	22,1
Dowożenie wody spoza gospodarstwa	razem		13	0,8	360	0,5
	w tym: dowożenie wody z odległości	do 0,5 km.	1	0,01	34	0,05
		0,5-1,9 km	11	0,7	260	0,4
		2-5,9 km	1	0,01	54	0,08
		6 km i powyżej	-	-	12	0,02

Tab. 38

Zbiorcze zestawienie studni wierconych w gminie Domaradz

Miejscowość / użytkownik studni	Głębokość studni w m	Wydajność masymalna m ³ /h	Depresja m	zatwierdzone zasoby m ³ /h	Depresja m
Barycz – wodociąg wiejski	31,0	3,65	5,97	9,0	4,0
Domaradz – korczyńskie Zakłady Spożywcze	30,0	3,1	9,0	0,9	6,0
Domaradz – wodociąg wiejski	11,0	5,48	5,11	5,5	5,2
Golcowa-wiejski wodociąg	40,0	9,9	17,0	9,0	17,0
Golcowa-wiejski wodociąg	67,0	1,6	16,0	-	-

Eksploatacją sieci wodociągowej i ujęć wodnych zajmują się spółki wodociągowe w Golcovej i Domaradzu oraz Urząd Gminy.

Odpłatność za użytą wodę i zasady korzystania z wodociągów reguluje uchwała Zarządu Gminy.

Zużycie wody przez poszczególne gospodarstwa domowe oblicza się na podstawie zainstalowanych w gospodarstwach wodomierzy lub obowiązującej normy zużycia wody (Rozp. RM. Z 18 XII 1996). Opłaty za użytą wodę terminowo uiszczą 95% gospodarstw.

Inwestycje budowy sieci wodociągowych i studni wierconych realizowane były ze środków ludności i urzędu gminy.

6. Sieć kanalizacyjna i oczyszczanie ścieków.

Odprowadzenie ścieków z przeważającego terenu gminy ma charakter nieuporządkowany.

Na terenie gminy znajduje się oczyszczalnia ścieków w Domaradzu o przepustowości 150m³/d i wysokich parametrach oczyszczania ELJOT 150, która siecią kanalizacyjną długości około 1000 m przejmuje ścieki z budynków użyteczności publicznej (UG, GOK, OSP, szkoły, ośrodka zdrowia) i z 87 gospodarstw położonych w centrum Domaradza oraz przysiółków: Zakościół, Poddział, Pańskie. Ponadto w miejscowości Golcowa przy szkole zlokalizowano małą oczyszczalnię ścieków (bioblok), do której oprócz szkoły podłączono 5 gospodarstw domowych.

Dla pozostałej zabudowy w Domaradzu miejscowy plan przestrzennego zagospodarowania gminy określa tereny predysponowane do lokalizacji i oczyszczalni. W Golowej dopuszcza się ponadto lokalizację oczyszczalni ścieków na terenach wzdłuż potoku Golcówka, a w Baryczy wzdłuż potoku Baryczka. Lokalizacja i parametry realizowanych oczyszczalni nie mogą powodować uciążliwości dla istniejącej i projektowanej zabudowy.

Na podstawie powszechnego spisu rolnego stwierdzić można, że w 1996 r. do sieci kanalizacyjnej było podłączonych 69 (tj. 4,5%) gospodarstw domowych. Natomiast 730 (tj. 47,6%) gospodarstw odprowadza ścieki głównie do dołu gnilnego bez oczyszczania i wywozu do oczyszczalni, a 108 (tj. 7,0%) gospodarstw odprowadza ścieki bez szamba i bez kanalizacji (tab. 39).

Tab. 39

Gospodarstwa rolne wg głównego sposobu odprowadzania ścieków

Wyszczególnienie		Gmina Domaradz		Woj. Krosno	
		OGÓLEM	%	OGÓLEM	%
Do sieci kanalizacyjnej	Bez oczyszczania	-	-	144	0,2
	Z oczyszczaniem	69	4,5	1127	1,6
Do dołu gnilnego	Z oczyszczalnią własną lub wywozem do oczyszczalni	118	7,7	10372	15,2
	Bez oczyszczalni lub bez wywozu do oczyszczalni	730	47,6	36490	53,5
Bez szamba i nie do instalacji kanalizacyjnej		108	7,0	3627	5,3
Brak kanalizacji		507	33,1	16438	2,4

Niepokojący jest fakt, że aż 507 (tj. 33,1%) gospodarstw nie posiada żadnej kanalizacji. a zatem ścieki sanitarne z gospodarstw podłączonych do sieci wodociągowej odprowadzane są najczęściej do bezodpływowych zbiorników o różnym stopniu szczelności. Z tych zbiorników zgromadzone ścieki wylewają się lub są wylewane do różnego rodzaju odbiorników, którymi najczęściej są rowy przydrożne lub rowy melioracyjne lub wywożone

są na pola, nieużytki, do lasów i różnych zagłębień terenowych. W gminie brak jest specjalnie wyznaczonych do tego celu miejsc wylewu ścieków. Brak jest również zorganizowanego wywozu ścieków. Każdy właściciel posesji i gospodarstwa rolnego we własnym zakresie organizuje wywóz i neutralizację ścieków sanitarnych i gospodarczych pochodzenia zwierzęcego. Nie oczyszczone ścieki stanowią istotne zagrożenie dla środowiska i mają bezpośredni wpływ na jakość wód powierzchniowych i czystość powietrza i terenów gminy.

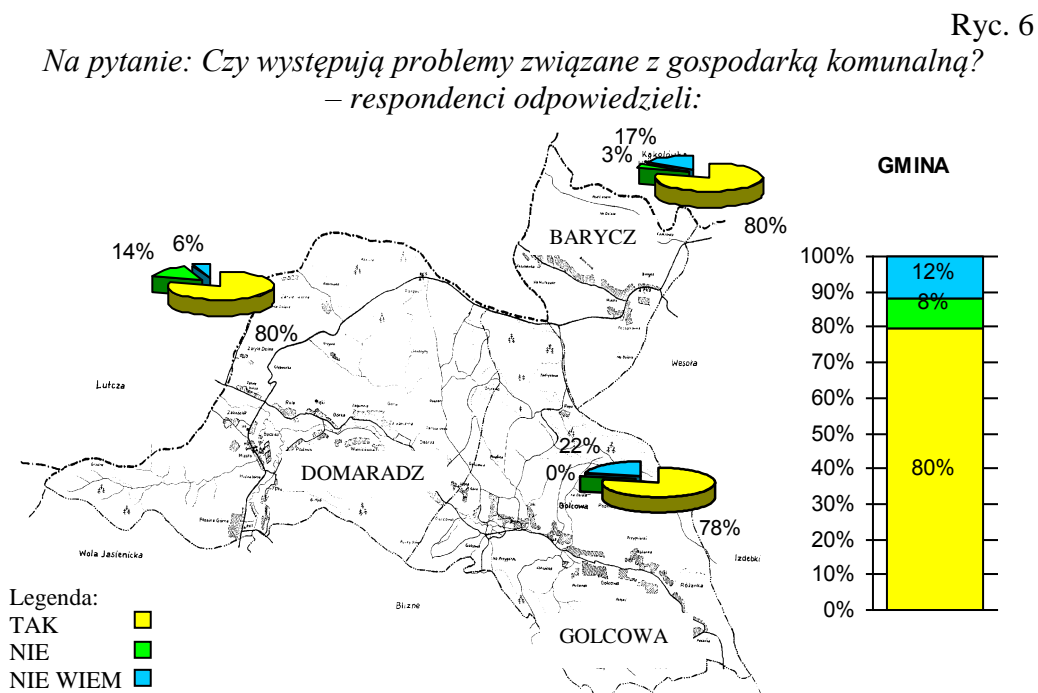
7. Gospodarka odpadami komunalnymi i ochrona środowiska naturalnego.

7.1. Gospodarka odpadami komunalnymi.

Gospodarka odpadami komunalnymi i ochrona środowiska naturalnego jest jednym z podstawowych zadań własnych gminy.

Zbiórka odpadów komunalnych odbywa się przy użyciu kontenerów samochodowych typu KP-7, których na terenie gminy w poszczególnych miejscowościach rozstawiono 22 szt. i 23 kosze na śmieci.

Prawie 80% badanych mieszkańców gminy uważa, że na terenie gminy występują problemy związane ze zbiórką odpadów komunalnych (ryc. 6).

Podstawowym problemem jest niedostateczna liczba kontenerów na śmieci i z tym związane duże odległości do noszenia, przepełnienie, brak segregacji śmieci. Z tego powodu wielu mieszkańców wywozi odpady na „dzikie wysypiska”. Na terenie gminy zwinetaryzowano 5 „dzikich wysypisk” śmieci, które wymagają szybkiej likwidacji. Śmietniska te były zlokalizowane głównie w obrębie doliny rzeki Golcówka. Gromadzone są na nich odpady komunalne i gospodarskie.

W najbliższych latach planowany jest zakup kolejnych kontenerów aż do pełnego pokrycia potrzeb w tym zakresie. Odpady po napełnieniu kontenerów wywożone są i składowane na wysypisku odpadów w Brzozowie. Wywóz odpadów wykonywany jest przez PGK S.A. W Brzozowie.

Mimo, że władze gminy i rady sołeckie zagadnieniom tym poświęcają wiele uwagi, to jednak zdecydowana większość gospodarstw domowych problem wywozu śmieci rozwiązuje we własnym zakresie (tab. 40). Bowiern zdecydowana większość (tj. 83,1%) gospodarstw domowych zagospodarowuje śmiecie we własnym zakresie, a tylko 16,9 % gospodarstw wywozi je na zorganizowane wysypisko.

Tab. 40

Sposoby usuwania i zagospodarowania śmieci z gospodarstwa domowego.

Wyszczególnienie	Gmina Domaradz		Woj. Krosno	
	OGÓŁEM	%	OGÓŁEM	%
Wywożenie na zorganizowane wysypisko	259	16,9	28528	41,8
Zagospodarowywanie we własnym zakresie	1273	83,1	39669	58,2
Razem	1532	100,0	68197	100,0

Działania władz gminy w zakresie gospodarki komunalnej i ochrony środowiska skupiają się obok organizowania wywozu odpadów i zakupu kontenerów także na współfinansowaniu budowy międzygminnego wysypiska odpadów w Brzozowie. Alternatywnym działaniem władz gminy w tym zakresie jest podejmowanie działań związanych z budową gminnego wysypiska odpadów na działkach nr 5976 i nr 5977 znajdujących się w obrębie gminy Domaradz w pobliżu przysiółka Poręby w odległości ok. 1 km od drogi wojewódzkiej Domaradz-Dynów. Na podstawie wykonanych badań geologicznych i opracowania koncepcji urządzenia wysypiska wraz z kompleksową oceną oddziaływania na środowisko gmina uzyskała pozytywną opinię fizjograficzną. Na projektowanym wysypisku można aktualnie zgromadzić około 2 tys. ton odpadów. Dalsze prace związane z lokalizacją wysypiska na terenie gminy akceptacji i przychylnością mieszkańców.

Gmina nie prowadzi żadnych działań związanych z organizacją selektywnej zbiórki i segregacji odpadów stałych.

7.2. Ochrona środowiska

W ochronie środowiska naturalnego obok realizacji inwestycji związanych z budową oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej dla poprawy stanu ekologicznego duże znaczenie ma również respektowanie przyjętych zasad gospodarowania na obszarach chronionego krajobrazu, utrzymanie czystości rowów melioracyjnych, wód rzek i potoków, lasów, likwidacja źródeł zanieczyszczenia powietrza przez miejscowe kotłownie oraz poprawa estetyki i ogólnego wyglądu obejść gospodarstw domowych i nieruchomości użyteczności publicznej.

W ramach działań na rzecz ochrony środowiska władze gminy od 1995 roku prowadziły modernizację pomieszczeń kotłowni i wymianę pieców węglowych na gazowe w budynkach urzędu gminy, ośrodkach zdrowia w Domaradzu i Golcowej, szkołach podstawowych w nr1 i nr2 w Domaradzu, szkole nr 1 w Golcowej i Baryczy

W zakresie konserwacji i renowacji rowów melioracyjnych w miejscowościach, gdzie wykonano w różnym czasie urządzenia melioracyjne występują problemy z ich prawidłową eksploatacją. Wynika to głównie ze zmian organizacyjnych w nowo tworzonych spółkach wodnych i trudności w ściąganiu opłat melioracyjnych od rolników.

W zakresie ochrony przyrody wykonana jest dokumentacja inwentaryzacyjna pomników przyrody i znajdującej się w gminie fauny i flory.

Władze gminy wraz z dyrekcjami szkół rokrocznie organizują akcje sprzątnięcia gminy i likwidacji dzikich wysypisk śmieci. Ponadto decyzjami administracyjnymi zmusza się właścicieli nieruchomości, na których wykryto dzikie wysypiska do ich likwidacji i odpowiedniego zagospodarowania tych nieruchomości.

W działaniach władz i mieszkańców gminy nie obserwuje się istotnych różnic w trosce o tereny objęte ochroną a obszarami niechronionymi. Przypomnieć należy, że zachodnia część gmin leży w Czarnorzecko-Strzyżowskim Parku Krajobrazowym, w Czarnorzeckim Obszarze Chronionego Krajobrazu. Fakt ten wyklucza wszelką działalność gospodarczą naruszającą zasady zagospodarowania na tego typu terenach.

Ochrona środowiska na terenie gminy powinna być realizowana przez jednostki gospodarcze i usługowe działające na jej obszarze w drodze przestrzegania szeregu zakazów i nakazów wynikających z:

- a/ ustawy o ochronie środowiska b/ ustawy o ochronie przyrody c/ ustawy o lasach
- d/ ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych e/ prawa wodnego

f/ miejscowego ogólnego planu przestrzennego zagospodarowania gminy mających na celu zachowanie walorów przestrzennych oraz przyrodniczych, a tym samym niedopuszczenie do naruszenia równowagi biologicznej w przyrodzie.

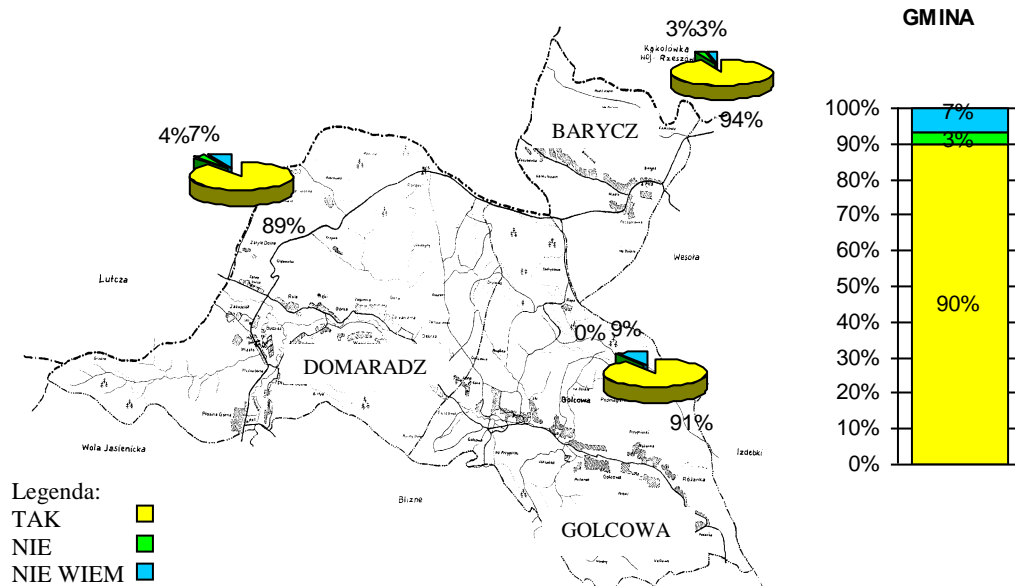
Ponadto należy zwrócić uwagę na czystość rzeki Stobnica, która niesie wody odpowiadające III klasie czystości pod względem fizyko-chemicznym. Czynnikiem decydującym jest zawartość fosforanów. Pod względem bakteriologicznym wody Stobnicy nie odpowiadają obowiązującym normom.

Zły stan sanitarny wód powierzchniowych jest wynikiem m.in. odprowadzania nie oczyszczonych ścieków do rzek i potoków wycieku nieczystości z szamb, nadmiernego stosowania nawozów sztucznych z bezpośrednim sąsiedztwie wód płynących.

Stąd ponad 90% badanych mieszkańców uważa, że na terenie gminy występują problemy z ochroną środowiska naturalnego i ekologią (ryc. 7).

Ryc. 7

Na pytanie: Czy występują problemy związane z ochroną środowiska i ekologią?
– respondenci odpowiedzieli:

Biorąc pod uwagę zagrożenie w wywoływaniu degradacji środowiska, mieszkańcy gminy ustalili niżej podaną kolejność czynników wywołujących degradacji środowiska i pogarszających się warunki życia mieszkańców (tab. 41).

Tab. 41

Czynniki degradujące środowisko naturalne i stanowiące zagrożenie dla życia w opinii mieszkańców gminy Domaradz

Lp.	Wyszczególnienie	Barycz	Domaradz	Golcowa	średnio w gminie
1	Dziki wysypiska śmieci	90,0	85,7	96,9	89,4
2	Wycieki gnojówki i złe składowanie obornika	70,0	64,3	78,1	68,9
3	Zanieczyszczenie wód	63,3	52,9	75,0	60,6
4	Wycinanie i niszczenie lasów	46,7	40,0	53,1	44,7
5	Zanieczyszczenie gleby	37,5	31,4	31,2	33,3
6	Zanieczyszczenie powietrza	23,3	34,3	25,0	29,5
7	Uciążliwość ruchu drogowego	20,0	34,9	25,0	28,8
8	Osuszanie terenów podmokłych	26,7	22,9	21,9	23,5
9	Erozja i usuwiska glebowe	20,0	27,1	15,6	22,7
10	Niewłaściwe stosowanie nawozów i środków ochrony roślin	16,7	17,1	25,0	18,9
11	Nieprzestrzeganie zasad gospodarowania na obszarach chronionego krajobrazu	-	10,0	6,3	6,8
12	Duże nasilenie hałasu	3,3	11,4	-	6,8
13	Inne czynniki	6,7	4,3	9,4	6,1

8. Budownictwo mieszkaniowe, gospodarcze i gospodarka terenami.

Aktualne zasoby mieszkaniowe zamieszkane wynoszą 1747 mieszkań, w których jest 5697 izb. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosi 83,5 m², co w przeliczeniu na 1 osobę daje 16,7 m². Średnio w 1 mieszkaniu zamieszkuje 3,62 osoby, a w 1 izbie 1,12 osoby.

W latach 1995-96 na terenie gminy było umiarkowane zainteresowanie budownictwem mieszkalnym (tab. 42). Natomiast bardzo małe zainteresowanie budownictwem nowych obiektów i modernizacją istniejących na cele działalności gospodarczej i inwentarskie.

Tab. 42

Liczba mieszkań oddawanych do użytku w latach 1995-96

Lata	Liczba mieszkań	Liczba izb	Powierzchnia użytkowa m ²	
			ogółem	Na 1 mieszkanie
1995	27	129	2461	111,9
1996	14	66	1027	73,4

Średnio w roku wydano łącznie 30 - 40 pozwoleń na budowę, z tego 55% stanowią budynki mieszkalne, 25% budynki inwentarskie i na działalność gospodarczą, a pozostałe pozwolenia dotyczą różnego rodzaju przyłączy. W latach 1996 - 1997 oddawano do użytku średnio w roku tylko 18 - 20 budynków. Podkreślić jednak należy, że zainteresowanie wszystkimi rodzajami budownictwa systematycznie maleje.

Dominującą formą budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy jest budownictwo indywidualne. W miejscowym planie przestrzennego zagospodarowania gminy przewidziano nowe tereny pod przyszłe działki budowlane. Rezerwa nowych terenów mieszkaniowych na perspektywę wyniesie 8,26 ha. Na terenie gminy lokalizowane będzie budownictwo jednorodzinne i zagrodowe z zachowaniem stanu istniejącego.

Ogólny obszar terenu zajęty pod usługi wynosi obecnie 22,55 ha. Są to tereny administracji, oświaty, kultury, zdrowia, handlu, gastronomii i innych. Największy obszar zajmują usługi oświaty-najlepiej rozwinięte na terenie gminy spośród wszystkich usług. Dodatkowo plan rezerwuje 0,76 ha terenu pod usługi na terenie gminy.

Tab. 43

Zestawienie aktualnie użytkowanego i rezerwowanego terenu pod zabudowę w perspektywie 2000 roku w ha

Wyszczególnienie	Zabudowa Mieszkaniowa	Tereny usług	Tereny składów, baz, magazynów i przem.
Domaradz	130,63	15,68	2,70
Golcowa	92,32	5,12	0,90
Barycz	46,06	2,50	0,98
Ogółem	269,01	23,30	4,58

IV. GOSPODARKA.

1. Przemysł, handel i usługi.

Gmina Domaradz należy do nielicznych gmin wiejskich województwa podkarpackiego, gdzie nie ulokował się znaczny potencjał przemysłowy.

Ludność związana z rolnictwem stanowi aż 83, 2%, a praca w rolnictwie indywidualnym jest podstawowym źródłem otrzymywania dochodów dla blisko 24 % mieszkańców. Dla większości (67%) mieszkańców gminy praca w rolnictwie jest dodatkowym źródłem dochodów. Z zestawienia tego wynika, że zatrudnienie poza rolnictwem odgrywa niezmiernie istotną rolę.

Według stanu na 31.12.1997 roku na terenie gminy poza rolnictwem pracujących w podmiotach gospodarczych zatrudniających powyżej 5 osób było 263 osoby, z tego 193 to kobiety. Z liczby ogółem prawie 10% pracowało w administracji, 44% w edukacji, 12% w ochronie zdrowia i opiece socjalnej oraz 32% w handlu i usługach. Na terenie gminy nie ma żadnych dużych zakładów przemysłowych. Do większych zakładów pracy poza wymienionymi wyżej, które zatrudniają od 5 do 50 pracowników stałych zaliczyć można jedynie cztery (tab. 44).

Tab. 44

Największe zakłady produkcyjno-usługowe działające w gminie Domaradz w 1998r.

Miejscowość	Nazwa zakładu	Rodzaj działalności	Zatrudnienie
Domaradz	Gminna Spółdzielnia „SCH”	handel, usługi	47
Domaradz	„Drogbud”	usługowa	16 + 50*
Domaradz	„Piekarnictwo” s.c.	handel, usługi	18
Golcowa	„Elekrobud”	usługowa	28
Golcowa	Antoni Rachwał	usługi tartaczne	5 + 15*
Golcowa	„Wolbud”	handel, usługi	8

* - umowy o dzieło.

Ponadto należy dodać, że na terenie gminy w latach 1990 – 1998 zarejestrowano w urzędzie gminy 512 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Niestety, zaledwie 237 tj.46,3% zarejestrowanych podmiotów aktualnie prowadzi działalność gospodarczą (tab. 45).

Tab. 45

Podmioty prowadzące działalność gospodarczą zarejestrowane w latach 1990 – 1998 w Urzędzie Gminy w Domaradzu

Lata	Wpisano do rejestru	Skreślono z rejestru	Działalność prowadzi	
			ogółem	%
1990-1995	295	141	154	52,2
1995	47	31	16	34,0
1996	43	32	11	25,6
1997	54	28	26	48,1
1998	73	43	30	41,0
Razem	512	275	237	46,3

Przy czym podkreślić należy, że w latach 1995-96 rejestrowano najmniej podmiotów gospodarczych, przy równoczesnym największym ich wykreślanu z ewidencji. Natomiast w

1998 roku wyraźnie zwiększyła się liczba zarejestrowanych podmiotów, przy równoczesnym wyraźnym wzroście liczby podmiotów, które zaprzestały działalności i zostały skreślone z rejestru działalności gospodarczej. Świadczyć to może o konieczności podejmowania działalności gospodarczej na własny rachunek, o nie odpowiednim przygotowaniu się do tej działalności oraz nie dostosowaniu swojej działalności do wymogów rynku. Wskazuje to równocześnie na potrzebę wspierania rozwoju przedsiębiorczości w gminie, organizacji różnych form szkolenia, przygotowania i doskonalenia zawodowego potencjalnych kandydatów na przedsiębiorców oraz świadczenia doradztwa i pomocy szczególnie w początkowej fazie rozwoju tych firm.

Aktualnie działalność gospodarczą prowadzi 237 podmiotów gospodarczych, zatrudniające głównie właściciela firmy lub członka rodziny. Nieliczna grupa podmiotów zatrudnia dodatkowo od 1 do 5 pracowników najemnych. Wynika z tego, że w firmach tych głównie zatrudnienie znajdują właściciele oraz członkowie ich rodzin, a w niewielkim zakresie pracownicy najemni. Niemniej jednak funkcjonowanie tych zakładów przyczynia się nie tylko do poprawy sytuacji finansowej właściciela firmy, ale także wpływa na likwidację bezrobocia oraz wzrost dochodów gminy i w istotny sposób poprawia warunki życia mieszkańców gminy.

Podkreślić należy, że Domaradz i Golcowa ludność rejestruje najwięcej podmiotów gospodarczych, zaś w Baryczy zarejestrowano najmniej nowych firm. Największy odsetek z zarejestrowanych firm działa w Baryczy, najmniej zaś w Golcowej (tab. 46).

Tab. 46

Podmioty prowadzące działalność gospodarczą zarejestrowane w latach 1990 – 1998 w Urzędzie Gminy w Domaradzu

Miejscowość	Wpisano do rejestru	Skreślono z rejestru	Działalność prowadzi	
			ogółem	%
Barycz	68	31	37	58,7
Domaradz	292	155	137	46,9
Golcowa	152	89	63	41,4
Razem	512	275	237	46,3

Z danych zawartych w tabeli 47 wynika, że w analizowanym okresie zdecydowanie najwięcej zarejestrowano firm o profilu usługowym przy niewielkim zainteresowaniu tworzeniem firm handlowych oraz całkowitym braku podmiotów o charakterze produkcyjnym, produkcyjno-usługowo-handlowym.

Tab. 47

Podmioty prowadzące działalność gospodarczą według rodzaju działalności zarejestrowane w latach 1990 – 1998 w Urzędzie Gminy w Domaradzu

Rodzaj działalności	Wpisano do rejestru	Skreślono z rejestru	Działalność prowadzi		
			ogółem	%	w branży%
Handlowa	93	49	44	47,3	18,6
Usługowa	418	226	192	45,9	81,0
Produkcyjna	1	-	1	100,0	0,4
Produk. – handl.-usług.	-	-	-	-	-
Inne	-	-	-	-	-
Razem	512	275	237	46,3	100,0

Wytłumaczyć to można przede wszystkim brakiem możliwości wydatkowania znacznie większych środków finansowych niezbędnych do uruchomienia produkcji w porównaniu do działalności handlowej czy usługowej. Natomiast tworzenie firm handlowych dostosowane jest do potrzeb mieszkańców. Równocześnie należy podkreślić, że stabilność działania tych firm jest na podobnym poziomie.

Z ogólnej liczby 93 zarejestrowanych firm handlowych aktualnie działalność prowadzi 44 tj. 47,3% (tab. 48). W porównaniu do innych rejestrowanych działalności, handel, okazał się najbardziej ustabilizowaną działalnością. W działalności tej najbardziej stabilne jest prowadzenie handlu obwoźnego i sklepów z artykułami spożywczymi. W branży handlowej zdecydowanie największy udział mają firmy prowadzące sklepy wielobranżowe i zajmujące się handlem obwoźnym, a najmniej zajmuje się sprzedażą artykułów spożywczych i innymi artykułami. Wynika to z wcześniejszego uruchomienia placówek handlowych z tego zakresu.

Tab. 48

Podmioty prowadzące działalność handlowa zarejestrowane
w latach 1990 – 1998 w Urzędzie Gminy w Domaradzu

Działalność handlowa	Wpisano do rejestru	Skreślono z rejestru	Działalność prowadzi		
			ogółem	%	w branży%
Handel obwoźny	26	11	15	57,7	34,1
Art. przemysłowymi	11	6	5	45,4	11,4
Art. wielobranżowymi	43	23	20	46,5	45,4
Art. spożywczymi	2	1	1	50,0	2,3
Inne	11	8	3	27,3	6,8
Razem	93	49	44	47,3	100,0

Zakładów świadczących różnego rodzaju usługi w latach 1990 -1998 zarejestrowano aż 501, z tego aktualnie działalność prowadzi 276 tj. 55,1%. Wśród działalności usługowej zdecydowanie przeważają firmy świadczące usługi budowlano-instalatorskie i stolarsko-tartaczne. Najslabiej rozwinięte są usługi motoryzacyjne i transportowe, przy braku podmiotów gospodarczych świadczących usługi bytowe i naprawy sprzętu gospodarstwa domowego (tab. 49). Najbardziej stabilne okazały się firmy świadczące usługi transportowe i stolarsko – tartaczne. Natomiast najmniej pewny interes był w usługach motoryzacyjnych. Ogólnie jednak należy stwierdzić, że prowadzenie zakładów usługowych w porównaniu do działalności handlowej okazało się najbardziej ustabilizowaną działalnością, co wynikać może z niedorozwoju tego rynku.

Tab. 49

Podmioty prowadzące działalność usługową zarejestrowane
w latach 1990 – 1998 w Urzędzie Gminy w Domaradzu

Rodzaj usług	Wpisano do rejestru	Skreślono z rejestru	Działalność prowadzi		
			ogółem	%	w branży%
Budowlano-instalator.	405	219	186	45,9	67,4
Stolarsko-tartaczne	87	5	82	94,2	29,7
Transportowe	8	-	8	100,0	2,9
Motoryzacyjne	1	1	-	-	-
Razem	501	225	276	55,1	100,0

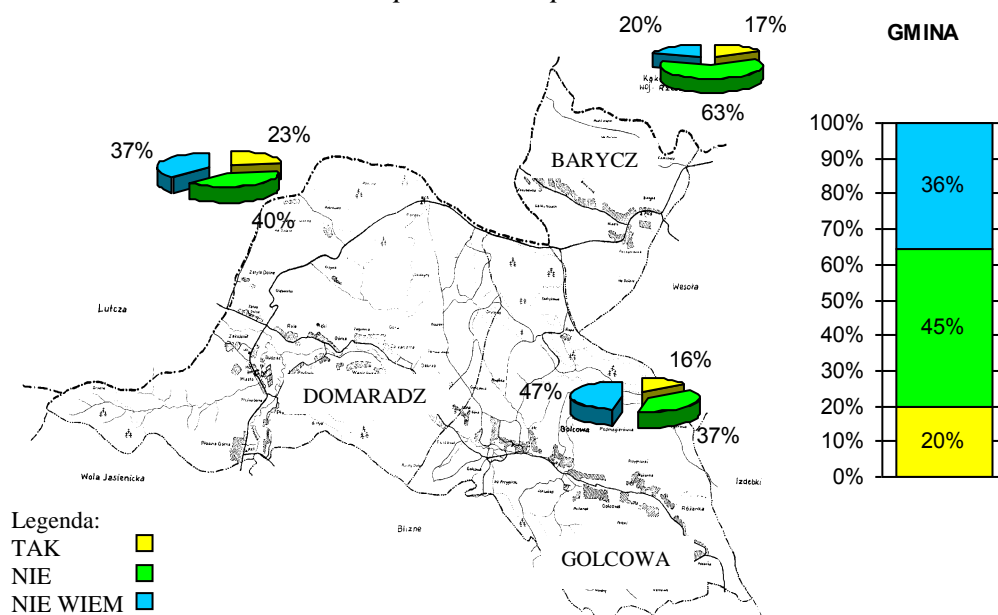
W latach 1990 – 1998 zarejestrowano tylko jeden zakład zajmujący się produkcją, w branży rolno-spożywczej, który aktualnie już nie prowadzi działalności produkcyjnej.

Podsumowując należy stwierdzić, że liczba zarejestrowanych i działających podmiotów gospodarczych wskazuje, że w latach 1990 – 1998 w gminie Domaradz powstał dość silny potencjał handlowo – usługowy i słaby potencjał produkcyjny. Sądzić można, że tak duża liczba skreśleń z ewidencji i zaprzestanie działalności gospodarczej spowodowane było słabym rozeznaniem rynku i słabym przygotowaniem się oraz brakiem umiejętności do prowadzenia firmy na własny rachunek w warunkach gospodarki rynkowej. Istotne znaczenie miała też niewystarczająca praca na rzecz pozyskiwania klienta, a także małe zasoby finansowe w okresie uruchomienia działalności i zdobywania pierwszych klientów.

Jednocześnie należy podkreślić, że niecałe 20% badanych mieszkańców uważa, że gmina wspiera rozwój przedsiębiorczości, 44,7% uważa że nie prowadzi żadnych działań wspierających, a 35,6% nie ma na ten temat wypracowanego zdania (ryc. 8).

Ryc. 8

Na pytanie: Czy gmina wspiera rozwój przedsiębiorczości?
- respondenci odpowiedzieli:

Sytuacja ta wskazuje na potrzebę organizowania szkoleń, doradztwa w zakresie prowadzenia małego i średniego przedsiębiorstwa, nawiązywania kontaktów z różnymi organizacjami poza rządowymi w celu rozpoznania możliwości pomocy kredytowej, pożyczkowej oraz wsparcia finansowego dla podmiotów tworzących nowe miejsca pracy poza rolnictwem. Dotyczy to przede wszystkim Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Małopolskiego Programu Rozwoju Wsi i Rolnictwa oraz różnych fundacji i programów pomocowych.

2. Rolnictwo

2.1. Użytkowanie gruntów.

Gmina Domaradz jak wcześniej zaznaczono posiada zróżnicowane, ale ma na zdecydowanie dużej powierzchni średnie warunki glebowo-klimatyczne do rozwoju produkcji rolniczej. Wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej znacznie obniża ukształtowanie terenu i zaliczenie znacznej części użytków rolnych do terenów górskich i podgórskich. Stąd w strukturze użytkowania gruntów obok użytków rolnych bardzo istotną rolę odgrywają lasy. Użytki rolne zajmują powierzchnię 3533 ha co stanowi 62,3%, lasy i grunty leśne 1138 ha, co

stanowi 20,1%, a pozostałe grunty tj. grunty pod wodami, pod drogami, zabudową i nieużytki zajmują 1001 ha tj. 17,6% powierzchni ogólnej gminy, która wynosi 5672 ha.

W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne, które zajmują powierzchnię 2582 ha tj. 73,1%, łąki – 318 ha, tj. 9,0%, pastwiska – 633 ha, tj. 17,9%. W użytkowaniu rolniczym znajduje się łącznie 3533 ha, z czego 3206 ha tj. prawie 90,7% użytkują właściciele indywidualnych gospodarstw rolnych i 169 ha tj. 4,8% właściciele działek rolnych do jednego hektara, a 158 ha tj. 4,5% użytkuje sektor *publiczny*.

2.2. Struktura obszarowa gospodarstw.

Na terenie gminy według powszechnego spisu rolnego jest 1164 indywidualnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha i 369 działek rolnych o powierzchni do 1 ha. Specyficzną cechą gospodarstw indywidualnych jest ich bardzo duże rozdrobnienie, co przedstawia tabela 50. Indywidualne gospodarstwa rolne do 3 ha stanowią aż 60,2% i użytkują 45,1% powierzchni użytków rolnych, zaś gospodarstwa powyżej 7,0 ha stanowią zaledwie 1,2% i użytkują – 5,1% powierzchni użytków rolnych.

Przeciętne gospodarstwo rolne zajmuje powierzchnię 2,75 ha użytków rolnych. Przeciętna działka rolna ma powierzchnię 0,45 ha. W przeciętnym gospodarstwie rolnym występuje średnio 4 działki o średniej powierzchni 0,6 ha. Średnia odległość od siedliska do najdalej położonej działki wynosi 2,2 km.

Tab. 50

Struktura gospodarstw indywidualnych według grup obszarowych i użytkowanej powierzchni w gminie Domaradz

Grupy Obszarowe w ha	Liczba gospodarstw		Powierzchnia ogólna gospodarstwa		Średnia powierzchnia gospodarstwa
	sztuk	%	ha	%	
do 1,0	374	24,3	169	5,0	0,45
1, 01 - 2,0	399	25,9	588	17,4	1,47
2, 01 - 3,0	373	24,3	934	27,7	2,50
3, 01 - 5,0	319	20,7	1195	35,3	3,75
5, 01 - 7,0	55	3,6	319	9,5	5,8
7, 01 - 10,0	13	0,8	100	3,0	7,69
Pow. 10,0	5	0,4	71	2,1	14,2
Razem	1538	100,0	3375	100,0	2,19
w tym gospodarstwa pow. 1,0 ha	1164	75,7	3206	95,0	2,75

2.3. Cele i kierunki gospodarowania.

Tak duże rozdrobnienie powoduje, że niewiele gospodarstw dysponuje większą masą produktów rolnych. Stąd produkcja towarowa stanowi jedynie niewielką nadwyżkę nad potrzebami konsumpcyjnymi rodziny rolnika, celami paszowymi i reprodukcyjnymi gospodarstwa.

Prowadzenie działalności rolniczej dla 57,9% gospodarstw domowych stanowi tylko dodatkowe źródło dochodów, a tylko dla 38,7% gospodarstw domowych stanowi ona główne źródło dochodów. Działalność rolnicza nie stanowi ani głównego, ani dodatkowego źródła dochodów dla 3,4% gospodarstw domowych (tab. 51).

Również udział dochodów z działalności rolniczej w dochodach ogółem gospodarstwa domowego jest bardzo niski (tab. 52). W 5% gospodarstw wynosi on poniżej 10%, a dla prawie 49% gospodarstw wynosi on od 10 do 30%, natomiast dla 6,6% gospodarstw wynosi on powyżej 67%. Sytuacja ta jest porównywalna do danych wojewódzkich i wskazuje na wysoki poziom dwuzawodowości rolników

Tab. 51

Indywidualne gospodarstwa rolne wg źródeł dochodu gospodarstwa domowego

wyszczególnienie	Gmina Domaradz		Woj. Krosno	
	liczba	%	liczba	%
Liczba gospodarstw w których działalność rolnicza stanowi dodatkowe źródło dochodów	672	57,9	26779	56,2
Liczba gospodarstw w których działalność rolnicza stanowi główne źródło dochodów	449	38,7	19461	40,9
Liczba gospodarstw w których działalność rolnicza nie stanowi ani głównego ani dodatkowego źródła dochodów	39	3,4	1379	2,9
Ogółem	1160	100,0	47619	100,0

Tab. 52

Gospodarstwa indywidualne wg udziału dochodów z działalności rolniczej w dochodach ogółem gospodarstwa domowego w%

Udział dochodów z działalności rolniczej w dochodach ogółem gospodarstwa domowego	Gmina Domaradz	Woj. Krosno
Poniżej 10%	4,9	11,3
10 - 30	48,9	53,5
30 - 50	27,8	21,3
50 - 67	11,8	7,1
67 - 90	3,0	3,2
90 - 100	3,6	3,6

Prowadzenie działalności rolniczej dla 57,9%% gospodarstw domowych stanowi tylko dodatkowe źródło dochodów dla jednej lub więcej osób, a dla 38,7% gospodarstw rolnych główne źródło dochodów dla jednej lub więcej osób. Działalność rolnicza nie stanowi ani głównego, ani dodatkowego źródła dochodów dla żadnej osoby w 3,4% gospodarstw. Sytuacja ta odbiega na niekorzyść gminy w porównaniu do danych wojewódzkich i wskazuje na większą dwuzawodowości rolników (tab. 53).

Tab. 53

Indywidualne gospodarstwa rolne według źródeł dochodów

Wyszczególnienie				Gmina Domaradz		Woj. Krosno	
Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych	Ogółem			1160	100,0	47619	100,0
	gospodarstwa, w których działalność gospodarcza (łącznie z rolniczą) stanowi:	przynajmniej dodatkowe źródło utrzymania dla jednej osoby		1122	96,7	46399	97,4
				1121	96,6	46240	97,1
		w tym działalność rolnicza					
		tylko dodatkowe źródło utrzymania dla jednej lub więcej osób		673	58,0	26822	56,3
				672	57,9	26779	56,2
	w tym działalność rolnicza						
	główne źródło utrzymania dla jednej lub więcej osób		449	38,7	19577	41,1	
			449	38,7	19461	40,8	
	w tym działalność rolnicza						
gospodarstwa, w których:	działalność rolnicza nie stanowi głównego, ani dodatkowego źródła utrzymania dla żadnej osoby			39	3,4	1379	2,9
	działalność gospodarcza (łącznie z rolniczą) nie stanowi głównego, ani dodatkowego źródła utrzymania dla żadnej osoby			38	3,4	1220	2,6

Dane tabeli 54 potwierdzają, że z jednego źródła dochodu utrzymuje się zaledwie 8,5% gospodarstw domowych, z tego z pracy we własnym gospodarstwie rolnym zaledwie 2,1%, a prawie 49% utrzymuje się z dwóch źródeł dochodu i 42,6% utrzymuje się z trzech źródeł dochodu.

Tab. 54

Gospodarstwa domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki rolnej) według źródeł utrzymania.

Wyszczególnienie			Gmina Domaradz	
Gospodarstwa ogółem			1534	100,0
Utrzymujące się z jednego źródła	razem		131	8,5
	w tym z pracy w swoim gospodarstwie rolnym		32	2,1
Utrzymujące się z dwóch źródeł			750	48,9
Utrzymujące się z trzech źródeł			653	42,6
Z liczby ogółem utrzymujące się głównie lub wyłącznie	z pracy w swoim gospodarstwie rolnym		146	9,5
	z pracy poza swoim gospodarstwem	razem	407	26,5
		w tym na własny rachunek	34	2,2
	z niezarobkowych źródeł	razem	980	63,9
		w tym z emerytury	401	26,1

Z ogólnej liczby gospodarstw głównie i wyłącznie z pracy we własnym gospodarstwie rolnym utrzymuje się 9,5% gospodarstw domowych. Z pracy poza swoim gospodarstwem 26,5%, z tego na własny rachunek zaledwie 2,2%. Natomiast z niezarobkowych źródeł dochodu utrzymuje się aż 63,9% w tym 26,1% z emerytury.

Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że w 31,6% indywidualnych gospodarstw rolnych działalność rolnicza prowadzona jest wyłącznie i głównie na własne potrzeby. Produkcję głównie na rynek prowadzi 2,7% gospodarstw zajmujących się wyłącznie działalnością rolniczą. Jednocześnie należy podać, że 2,7% indywidualnych gospodarstw prowadzi obok działalności rolniczej również działalność pozarolniczą. Sytuacja ta znacznie odbiega na niekorzyść w porównaniu do danych wojewódzkich (tab. 55).

Tab. 55

Indywidualne gospodarstwa rolne według rodzaju prowadzonej działalności

Wyszczególnienie				Gmina Domaradz		Woj. Krosno			
Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych	Ogółem			1160	100,0	47619	100,0		
	o nieustalonej wartości produkcji i nie prowadzących	żadnej działalności			773	66,6	18634	39,1	
		działalności rolniczej				794	68,4	19654	41,3
			w tym o nieustalonej wartości produkcji				789	68,0	19404
	prowadzących tylko działalność rolniczą	wyłącznie na własne potrzeby			76	6,6	4228	8,8	
		głównie na własne potrzeby			248	21,4	18190	38,9	
		głównie na rynek	razem			31	2,7	4043	8,5
			o wartości produkcji towarowej w zł.	2501 - 4999		26	2,2	2567	5,4
				5000 – 14999		5	0,4	1315	2,8
				15000 i większej		-	-	161	0,3
	prowadzących poza rolniczą działalność i działalność rolniczą z przeznaczeniem	wyłącznie na własne potrzeby			1	0,1	271	0,6	
		głównie na własne potrzeby			9	0,8	885	1,9	
		głównie na rynek			1	0,1	348	0,7	

Udział dochodów z działalności rolniczej w dochodach gospodarstw domowych związanych z użytkowaniem gospodarstwa rolnego oraz towarową produkcją rolniczą w 13, 2% gospodarstw stanowi poniżej 10%, dla 66% gospodarstw stanowi od 10 do 30%, dla 14,7% gospodarstw od 30 do 50%, a dla 6,2% gospodarstw powyżej 50% dochodów pochodzi z produkcji rolniczej.

Towarowa produkcja rolnicza w 1996 roku wynosiła ogółem 829 tysięcy złotych, co w przeliczeniu na 1 pełnozatrudnionego daje 946 zł, na 1 ha użytków rolnych 575 zł i na 1 gospodarstwo 1888 zł, przy średniej wojewódzkiej odpowiednio – 1452, 764, 2768 zł.

Ponadto należy zaznaczyć, że w zdecydowanej większości gospodarstw prowadzona jest produkcja w sposób tradycyjny – wielokierunkowy na niskim poziomie. Stąd 71,9% gospodarstw prowadzi produkcję mieszaną, 21,5% tylko roślinną, a 4,0% tylko produkcję zwierzęcą.

Dokonując oceny gospodarstw rolnych z punktu widzenia typu gospodarstwa, stwierdzić należy, że zaledwie 9,0% to gospodarstwa typowo rolnicze, 23,2% to gospodarstwa rolniczo-pracownicze, pracownicze i pracowniczo – rolnicze, a aż 48,2% to gospodarstwa emerytów i rencistów oraz 0,9% to gospodarstwa z działalnością poza rolniczą a 18,6% to pozostałe (tab. 56).

Tab. 56

Gospodarstwa domowe z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego według grup społeczno – ekonomicznych.

Wyszczególnienie		Gmina Domaradz		Woj.Krosno	
		liczba	%	liczba	%
Ogółem		1160	100,0	47619	100,0
Typy gospodarstw rolnych	typ I rolnicze	105	9,0	4577	9,6
	typ II rolniczo – pracownicze	45	3,9	1151	2,4
	typ III pracownicze i pracowniczo - rolnicze	224	19,3	17263	36,2
	typ IV emerytów i rencistów	559	48,2	17564	36,9
	typ V z pozarolniczą działalnością gospodarczą	11	0,9	934	2,0
	typ VI utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania innych niż emerytura i renta	23	2,0	889	1,9
	typ VII pozostałe	193	16,6	5241	11,0

Sytuacja ta znacznie odbiega na niekorzyść w porównaniu do danych wojewódzkich i potwierdza fakt, że dla zdecydowanej większości właścicieli gospodarstw prowadzenie gospodarstwa rolnego stanowi dodatkowe źródło dochodu i świadczy o większej dwuzawodowości.

2.4. Poziom i struktura produkcji rolniczej.

Biorąc pod uwagę rolniczą przydatność występujących na terenie gminy gleb gruntów ornych stwierdzić należy, że zdecydowana ich większość zaliczana jest do średniej i niskiej produktywności (IV a i b) klas bonitacyjnych i tworzy kompleksy glebowe o średniej przydatności rolniczej (tabela 3, 4, 5). Prawie 90% gleb gruntów ornych zaliczyć można do gleb o średniej urodzajności, które tworzą głównie pszenny górski i zbożowy górski kompleks przydatności rolniczej. Wskazuje to, że na występujących rodzajach gleb i ich klasach bonitacyjnych oraz kompleksach rolniczej przydatności możemy uprawiać rośliny o nie najwyższych wymaganiach glebowych. W strukturze upraw mogą być pszenica, jęczmień, mieszanki zbożowe, ziemniaki, rzepak, motylkowe, strączkowe oraz niewymagające warzywa, krzewy i drzewa owocowe.

Dokonując oceny efektów gospodarowania w rolnictwie należy stwierdzić, że struktura uprawianych roślin i ich plony są dostosowane do warunków glebowych w gminie. Dominującymi gatunkami roślin są pszenica, ziemniaki, motylkowe pastewne. Duże powierzchnie zajmują również żyto i owies a więc rośliny o małych wymaganiach glebowych. Natomiast gatunki roślin wymagające dobrych gleb (buraki cukrowe, strączkowe, warzywa) zajmują niewielkie powierzchnie (tab. 57). W niektórych

miejsowościach w uprawie spotyka się większe powierzchnie warzyw oraz krzewów jagodowych głównie malin.

Tab. 57

Powierzchnia uprawy, plony i zbiory podstawowych gatunków roślin

Wyszczególnienie	Powierzchnia uprawy		Plony dt /ha	Zbiory w t.	Średni plon w wojewódz
	Ha	%			
Pszenica	403	19,6	29,9	1205,0	29,2
Żyto	140	6,8	24,9	348,6	20,9
Jęczmień	44	2,1	25,4	111,8	27,8
Owies	169	8,2	24,7	417,4	24,4
Pszennyżyto	17	0,8	24,5	41,6	25,1
Mieszanki zbożowe	12	0,6	28,0	33,6	28,8
Razem zboża	785	38,1	27,1	2127,3	26,0
Kukurydza	3	0,3	80,0	24,0	50,4
Ziemniaki	363	17,6	170	6171,0	184
Strączkowe jadalne	4	0,9	21,0	8,4	15,8
Motylkowe	387	18,8	400	15480,0	406
Pastewne	455	22,1	X	X	X
Pozostałe	61	3,0	X	X	X
Razem	2058	100,0	X	X	X

Równocześnie należy podkreślić, że z ogólnej powierzchni gruntów ornych - 2582 ha znajdujących się w użytkowaniu indywidualnych gospodarstw tylko 2058 ha tj. 79,7% jest obsiewanych, a pozostałe pozostawione jako ugory lub odłogi.

Średnie plony podstawowych roślin kształtują się na średnim poziomie. W porównaniu do średnich wojewódzkich były one w większości gatunków za wyjątkiem ziemniaków wyraźnie niższe od plonów uzyskiwanych w województwie.

W produkcji zwierzęcej podstawowe znaczenie ma chów bydła i trzody chlewnej (tab. 58). Jednak ze względu na małą powierzchnię gospodarstwa i opłacalność produkcji w przeciętnym gospodarstwie rolnym utrzymuje się zaledwie 1,35 sztuki bydła, 0,95 krowy i 0,85 szt. trzody chlewnej oraz kilkadziesiąt sztuk drobiu. Co trzecie gospodarstwo posiada konia. Zaznaczyć trzeba, że w około 24% gospodarstw nie chowa się bydła i krów. W bardzo dużej liczbie gospodarstw bo mniej niż 50% chowa świnie, w 24% gospodarstw nie chowa się podstawowych gatunków zwierząt, a w 11% gospodarstw żadnych zwierząt (tab. 59).

Tab. 58

Pogłowie zwierząt gospodarskich w gminie Domaradz

Wyszczególnienie	Ogółem sztuk	Średnio na 1 gospodarstwo szt.	Na 100 ha użytków rolnych szt.
Bydło	1572	1,35	44,7
W tym krowy	1098	0,95	31,2
Trzoda chlewna	880	0,75	25,0
Owce	54	0,05	1,5
Konie	428	0,37	12,2
Kozy	138	0,12	3,9
Króliki	761	0,66	21,6
Drób	15226	13,12	432,8

Na podkreślenie zasługuje stosunkowo liczne pogłowie kóz i królików, co świadczy o zwiększającym się znaczeniu tych gatunków zwierząt w gospodarstwie rolnym.

Tab. 59

Gospodarstwa rolne utrzymujące zwierzęta gospodarskie w gminie Domaradz

Wyszczególnienie	Gmina Domaradz		Woj. Krosno	
	liczba	%	liczba	%
Posiadające zwierzęta gospodarskie	1028	88,6	42461	89,2
Bydło	865	74,6	34007	71,4
Krowy	845	72,8	33300	69,9
Trzodę chlewną	523	45,1	18552	39,0
Konie	401	34,6	10715	22,5
Owce	13	1,1	1114	2,3
Nie posiadające podstawowych gatunków zwierząt	267	23,0	11838	24,9
Nie posiadające zwierząt gospodarskich	132	11,4	5158	10,8
Ogółem	1160	100,0	47619	100,0

Biorąc pod uwagę strukturę produkcji w gospodarstwie rolnym stwierdzić można, że w zdecydowanej większości (71,9%) gospodarstw prowadzi się wielokierunkową produkcję. Zaledwie w 4% gospodarstw dominuje produkcja zwierzęca, a 21,5% wiodącym kierunkiem produkcji jest produkcja roślinna (tab. 60).

Tab. 60

Charakterystyka indywidualnych gospodarstw rolnych według kierunku produkcji

Wyszczególnienie		Gmina Domaradz		Woj. Krosno		
		liczba	%	liczba	%	
Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych	ogółem		1160	100,0	47619	100,0
	według kierunku produkcji	roślinna	249	21,5	11543	24,2
		zwierzęca	46	4,0	6362	13,4
		mieszana	834	71,9	28212	59,2

2.5. Wyposażenie gospodarstw w sprzęt rolniczy i usługi dla rolnictwa.

Na terenie gminy słabo działają spółdzielcze podmioty gospodarcze (KR, BS, GS) świadczące usługi dla rolnictwa. Zakres usług świadczonych przez KR i GS jest bardzo wąski, rzadko wykonywane są w terminie, a ich jakość budzi wiele zastrzeżeń. Prywatne osoby świadczące usługi dla rolnictwa są w prawdzie konkurencyjne dla kółek rolniczych, niemniej jednak zakres świadczonych przez nie usług z reguły ogranicza się do kombajnowania zbóż i prasowania słomy, koszenia traw, zabiegów ochrony roślin, wykopków ziemniaków i niektórych zabiegów uprawowych.

Słabe i nie proporcjonalne jest wyposażenie gospodarstw w ciągniki i sprzęt rolniczy (tab. 61, 62).

Tab. 61

Liczba gospodarstw i działek rolnych posiadających ciągnik i liczba ciągników według grup obszarowych użytków rolnych.

Grupy obszarowe	Liczba gospodarstw	%	Liczba ciągników	%
Do 1ha	15	4,3	74	18,2
1 - 2	63	18,3	63	15,5
2 - 5	225	65,2	225	55,4
5 - 7	29	8,4	29	7,1
7 - 10	10	2,9	11	2,7
Pow. 10	3	0,9	4	1,0
Razem	345	100,0	406	100,0

Tab. 62

Liczba gospodarstw posiadających maszyny i urządzenia rolnicze.

Wyszczególnienie		liczba	%
Kombajny zbożowe	razem	14	1,2
	starsze niż 10 lat	11	0,9
Kombajny	ziemniaczane	-	-
	buraczane	-	-
Siloso-kombajny	samobieżne	-	-
	pozostałe	-	-
Rozsiewacze nawozów		5	0,4
Rozrzutniki obornika		5	0,4
Kosiarki ciągnikowe		145	12,5
Ładowacze chwytakowe		5	0,4
Kopaczki do ziemniaków		78	6,7
Sadzarki do ziemniaków		40	3,4
Przyczepy zbierające		4	0,3
Prasy zbierające		2	0,2
Opryskiwacze ciągnikowe	polowe	9	0,8
	sadownicze	-	-
Dojarki	bańkowe	4	0,3
	rurociągowy	-	-
Schładzarki do mleka	konwiowe	1	0,1
	zbiornikowe	1	0,1

- na 1 ciągnik przypada 8,7 ha użytków rolnych,
- na 1 kombajn przypada 59 ha zbóż
- na 1 prasę przypada 414 ha zbóż.
- na 1 ciągnik przypada 0,02 opryskiwacza,
- na 1 ciągnik przypada 0,4 kosiarki,
- na 1 ciągnik przypada 0,2 kopaczki do ziemniaków,
- na 1 ciągnik przypada 0,1 sadzarki do ziemniaków

W gminie brak jest również odpowiedniej liczby punktów skupu płodów rolnych i sprzedaży środków do produkcji rolniczej i towarów inwestycyjnych (tab. 63). Nie ma na

terenie gminy zakładów przetwórstwa rolnego, przechowywania i przygotowywania płodów rolnych do sprzedaży (myjni, sortowni, pakowalni). Jest to szczególnie ważne, że względu na rolniczy charakter gminy, dynamicznie rozwijającą się konkurencję na rynku rolnym oraz coraz większe trudności w zbyciu „nieuszlachetnionych” płodów rolno-ogrodniczych mimo bliskości dużych rynków zbytu w Rzeszowie.

Tab. 63

Punkty skupu płodów rolnych, placówki handlu dla rolnictwa w gminie Domaradz

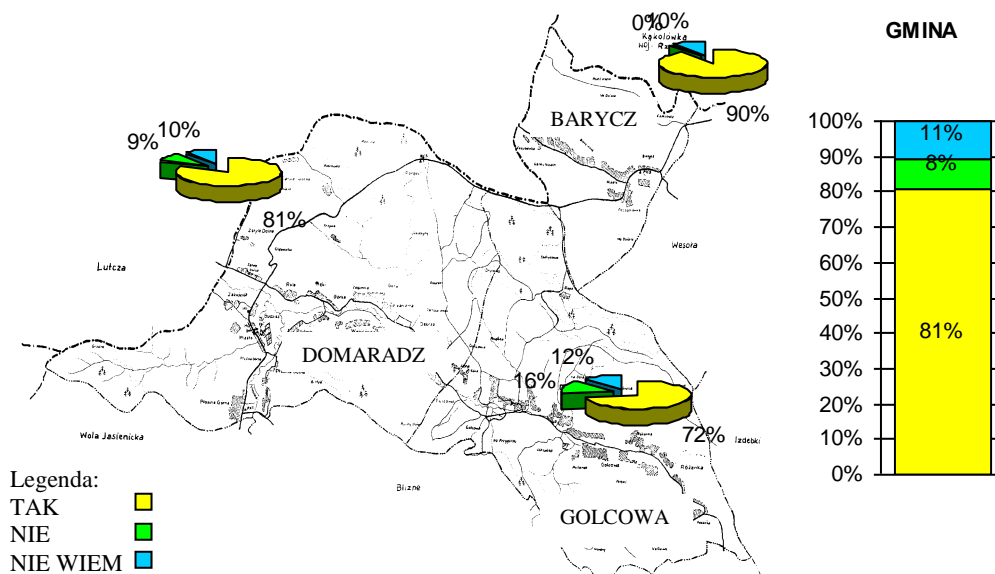
Miejscowość	Punkty skupu płodów rolnych			Punkty sprzedaży	
	Owoce, warzywa	Zboża, ziemniaki	Zwierząt / mleka	Towarów inwestycyjnych	Środków do produkcji rolniczej
Barycz	-	-	-	-	-
Domaradz	3*	1	1/1	2	1
Golcowa	1*	-	-	-	1
Razem	-	-	1/1	2	2

* - sezonowe.

Podsumowując stwierdzić należy, że ponad 81% badanych gospodarstw potwierdziło występowanie problemów w funkcjonowaniu rolnictwa (ryc. 9).

Ryc. 9

Na pytanie czy istnieją problemy związane z rolnictwem?
- respondenci odpowiedzieli:

Podstawowym problemem rolnictwa gminy Domaradz jest duże rozdrobnienie i związany z tym wysoki poziom zatrudnienia, niski poziom wykształcenia rolników, bardzo mała liczba typowych gospodarstw rolniczych, duża dwuzawodowość i bardzo duża liczba gospodarstw prowadzonych przez emerytów i rencistów, tradycyjna wielokierunkowa produkcja, brak specjalizacji i produkcja prowadzona jest głównie lub wyłącznie na własne potrzeby. Sytuacja ta powoduje, że produkcja rolnicza prowadzona jest w oparciu o tradycyjne technologie i jest mało intensywna z bardzo niską obsadą i koncentracją zwierząt w gospodarstwie. Brak jest możliwości zbytu produktów rolniczych, przy dobrze rozwiniętej sieci sprzedaży środków do produkcji rolniczej i sprzętu rolniczego.

Władze gminy wspierają rozwój rolnictwa poprzez zabezpieczanie w budżecie gminy środków finansowych na dotowanie rolnikom zakupu środków ochrony roślin, wapna nawozowego i materiału siewnego zbóż i sadzeniaków. Ponadto zabezpieczano środki na zakup sadzonek i wykonanie nasadzeń i prac pielęgnacyjnych na działkach przeznaczonych do zalesienia i zalesionych będących własnością gminy.

3. Otoczenie działalności gospodarczej.

Instytucje stanowiące infrastrukturę gospodarki rynkowej tworzą środowiska dla działalności gospodarczej. Stymulują one rozwój gospodarczy gminy. Ze względu na charakter działalności oraz cele i zadania jednostek działających na rzecz gospodarki gminy przyjęto następujący podział :

- instytucje finansowe
- agencje i fundacje rozwoju regionalnego
- ośrodki innowacji i przedsiębiorczości
- instytucje doradcze, informacyjne i szkoleniowe
- izby i stowarzyszenia gospodarcze
- związki i stowarzyszenia samorządowe gmin
- instytucje promocyjno-handlowe.

Większość tych instytucji nie występuje na terenie gminy, bowiem mają one swoje siedziby w miastach wojewódzkich lub powiatowych. Jednak ze względu na dogodne położenie gmina Domaradz ma dobry dostęp do tych jednostek.

Podstawowe znaczenie dla działalności gospodarczej mają banki. Na terenie gminy działa Bank Spółdzielczy z siedzibą w Domaradzu, który zapewnia obsługę finansową budżetu gminy oraz jednostek gospodarczych z jej terenu. Dobrą dostępność i koncentrację różnego rodzaju banków ma miasto powiatowe Brzozów oddalone o 15 km od siedziby gminy. Największa różnorodność finansową oferują banki z Rzeszowa.

Podmiotami szczególnie ważnymi z punktu widzenia realizacji polityki regionalnej są związki i stowarzyszenia gmin oraz powstałe po reorganizacji administracji powiaty. Rola powiatów to nie tylko prowadzenie własnej działalności o zasięgu ponad gminnym wynikających z ustawy o samorządzie powiatowym, ale także koordynacja i wspieranie działań o zasięgu ponad gminnym wynikających z wspólnych celów, powiązań naturalnych lub gospodarczych sąsiadujących gmin. Z inicjatywy władz gminy Domaradz prowadzone są rozmowy w sprawie powołania związku gmin położonych przy drodze nr 9 tzw. „E-9”, którego celem będzie doprowadzenie do modernizacji drogi krajowej nr 9 i wykorzystanie tej inwestycji jako motoru napędzającego rozwój przedsiębiorczości, restrukturyzację gospodarki i rozwój tych gmin. Istotne znaczenie w tym zakresie ma uaktywnienie działalności istniejącego już związku gmin brzozowskich. Drugim istotnym działaniem tego związku powinno być skupienie opinii społecznej i inicjatyw gospodarczych na potrzeby budowy zapory i zbiorników rekreacyjnych i przeciwpowodziowych na rzece San w gminie Nozdrzec z ewentualnym przerzutem wody rzeką Stobnica do rzeki Wisłok w celu poprawy zaopatrzenia w wodę miasta Rzeszowa.

Również ważne z punktu realizacji polityki regionalnej jest działanie różnego rodzaju agencji rozwoju regionalnego. Celem tych agencji jest wspieranie rozwoju regionalnego, stymulowanie wzrostu gospodarczego, rozwoju przedsiębiorczości oraz integrowanie regionu ze strukturami gospodarczymi Unii Europejskiej, a także promocja regionu. Agencje organizują również różnego rodzaju szkolenia, konsultacje przy przygotowywaniu wniosków o pomoc finansową z różnych funduszy pomocowych na realizację projektów

infrastrukturalnych. Taką rolę spełnia Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego, z której usług gmina może korzystać.

Do instytucji działających na terenie gminy Domaradz należy wymienić punkt doradztwa, informacji i szkolenia prowadzony przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Iwoniczu Zdroju. Jego oferta jest bardzo bogata i dotyczy nie tylko technologii rolniczych, ale także rozwoju agroturystyki, podejmowania i prowadzenia poza rolniczej działalności gospodarczej, czyli tzw. wielofunkcyjnego rozwoju wsi i terenów wiejskich.

W pracach tych należy również wykorzystać aktywność gminnego delegata Podkarpackiej Izby Rolniczej

V. OŚWIATA, KULTURA, CZYTELNICTWO I OPIEKA SPOŁECZNA

1. Oświata.

Na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (Dz.Ust.z1991r. nr 95 poz. 425 z późniejszymi zmianami) oraz ustawy z dnia 13 października 1993 r. W sprawie przekazania składników majątkowych szkół, których prowadzenie przechodzi do obowiązkowych zadań własnych gmin z dniem 1 stycznia 1994 roku (Dz. Ust. z 1993 r nr 99, poz. 450), oraz ustawy z dnia 08 stycznia 1999 (Dz.U. z1999r nr 12, poz. 96) stwierdza się, że „zakładanie i prowadzenie publicznych przedszkoli i szkół podstawowych, gimnazjum z wyjątkiem przedszkoli i szkół podstawowych specjalnych i gimnazjów specjalnych oraz szkół przy zakładach karnych, zakładach poprawczych i schronisk dla nieletnich, należy do obowiązkowych zadań własnych gmin”.

Gmina jako organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność. Do zadań organu prowadzącego szkołę lub placówkę należy w szczególności:

- zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki,
- wykonywanie remontów obiektów szkolnych oraz zadań inwestycyjnych w tym zakresie,
- zapewnienie obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej szkoły lub placówki,
- wyposażenie szkoły lub placówki w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, wychowania i innych zadań statutowych.

Zapewnienie środków na utrzymanie prowadzonych przez gminę publicznych szkół podstawowych, w tym na wynagrodzenie nauczycieli należy do obowiązków państwa. Środki te przekazywane są gminą w formie subwencji i dotacji. Gmina może zwiększyć środki na prowadzenie szkół.

Zgodnie z wyżej wymienionymi ustawami gmina Domaradz z dniem 1 stycznia 1994 roku przejęła majątek i prowadzenie szkół podstawowych, zabezpieczając na ten cel środki finansowe z subwencji i dotacji, środki własne gminy oraz zorganizowała obsługę administracyjną, finansową i inwestycyjną.

Na terenie gminy Domaradz funkcjonuje 6 szkół podstawowych z 61 oddziałami, w których uczy się 940 uczniów, 1 przedszkole do którego uczęszcza 30 dzieci. Spośród 6 szkół, 3 zlokalizowane są w miejscowości Domaradz, 2 w Golcowej i 1 w Baryczy. W szkołach podstawowych zatrudnionych jest 83 nauczycieli.

1.1. Ogólna charakterystyka stanu technicznego szkół, warunków nauczania i zatrudnienia.

Stan techniczny i warunki nauczania dzieci i młodzieży w poszczególnych szkołach podstawowych w gminie są dość zróżnicowane. W większość szkół wybudowana została w latach przed wojennych (3), pozostałe w latach 1952, 1968 i 1969 (tab. 64). Wykonane w latach 1984 - 1998 modernizacje poprawiły warunki nauczania i stan techniczny.

Większość szkół zapewnia swoim pracownikom i uczniom zaplecze sanitarne na dobrym poziomie. Wyjątek stanowią tutaj szkoła nr 3 w Domaradzu i nr 2 w Golcowej, gdzie wskazano niską ocenę lub na brak takiego zaplecza.

Bardziej zróżnicowana jest sytuacja w szkołach pod względem zaplecza socjalnego. Jedynie szkoła nr 1 w Domaradzu posiada pełne wyposażenie kuchni i stołówki (świetlicy). W pozostałych szkołach występują pod tym względem braki.

Tab. 64

Ogólna charakterystyka szkół w gminie Domaradz

Szkoła Podstawowa	Rok budowy	Rok rozbudowy kapitalnego remontu	Powierzchnia ogólna szkoły w m ²	Liczba pomieszczeń	Powierzchnia sal lekcyjnych w m ²	Liczba sal lekcyjnych	Średnia powierzchnia sal lekcyjnych w m ²
Domaradz nr 1	1939	1997		45	750	15	50
Domaradz nr 2	1952	1997					
Domaradz nr 3	1969	1997	826	11	462	5	92,5
Golcowa nr 1	1911	1994-99	1634	32	718	13	55,2
Golcowa nr 2	1938	1980	474	-	300	6	50
Barycz	1968	1994	1000	22	407	9	45,2
Razem	x	x					x

Szkoły nr 1 i nr 2 w Domaradzu oraz szkoła nr 1 w Golcovej posiadają ogrzewanie gazowe, a szkoła w Baryczy kotłownię węglową. Natomiast szkoły nr 3 w Domaradzu i nr 2 w Golcovej ogrzewane są piecami kaflowymi (węglowymi) w związku z czym istnieje konieczność zmiany systemu ogrzewania (tab. 65).

Tab. 65

Stan techniczny i zaplecze sanitarne i socjalne w szkołach w gminie Domaradz

Szkoła Podstawowa	Ocena stanu technicznego budynku	Rodzaj ogrzewania	Zaplecze sanitarne dla		Zaplecze socjalne	
			Nauczycieli	Uczniów	Kuchnia	Stółwka, świetlica
Domaradz nr 1	Dobry	gazowe	b. dobre	b. dobre	b. dobre	dobre
Domaradz nr 2	Zły	gazowe	dst	dst	ndst	brak
Domaradz nr 3	Zły	piece	b. dobre	b. dobre	Dobre	brak
Golcowa nr 1	Dobry	gazowe	b. dobre	b. dobre	Brak	brak
Golcowa nr 2	Zły	piece	brak	Brak	Brak	brak
Barycz	Dobry	węglowe	b. dobre	b. dobre	Dobre	brak

Dokonując oceny warunków nauczania na podstawie powierzchni sal lekcyjnych w m² na 1 ucznia stwierdzić należy, że najlepsze ogólne warunki do nauczania posiada szkoła nr 1 w Domaradzu, a najgorsze mają dzieci w szkole nr 2 w Golcovej, jednakże tam budowana jest nowa szkoła (tab. 66). Obowiązujące normy do projektowania szkół w tym zakresie wynoszą 6 – 10 m.² na 1 ucznia.

Porównując powierzchnię ogólną szkoły w przeliczeniu na 1 ucznia stwierdzić można, że najkorzystniejsza sytuacja jest w szkole 3 w Domaradzu, gdzie na 1 ucznia przypada 14,24 m² podczas gdy wg normy projektowej powinno być 10 – 15 m² na 1 ucznia. Świadczyć to może o małej liczbie uczniów. W pozostałych szkołach sytuacja jest zróżnicowana i raczej niekorzystna. Oznacza to dużą ciasnotę i złe warunki do wypoczynku ruchowego dzieci podczas przerw.

Tab. 66

Wskaźnik zmienowości i obciążenia sal lekcyjnych w szkołach w gminie Domaradz

Szkoła Podstawowa	Liczba uczniów	Liczba oddziałów klasowych	Wskaźnik obciążenia sal lekcyjnych uczniami	Powierzchnia ogólna na 1 ucznia w m ²	Powierzchnia sali lekcyjnej na 1 ucznia w m ²	Wskaźnik zmienowości
Domaradz nr 1	285	15	19		2,63	1,00
Domaradz nr 2	125	9	13,9			
Domaradz nr 3	58	5	11,6	14,24	8	1
Golcowa nr 1	208	10	16	7,8	3,45	0,77
Golcowa nr 2	135	9	22,5	3,51	2,27	1,67
Barycz	129	9	14,33	7,75	3,15	1,00
Razem/ średnio	940	61				

Wskaźnik zmienowości, który przedstawia liczbę oddziałów klasowych w stosunku do liczby sal lekcyjnych w większości szkół jest korzystny. w szkołach nr 1 w Domaradzu, Golcovej i Baryczy wynosi on poniżej 1,0, co oznacza, że nauka odbywa się tylko na jedną zmianę. Inaczej sytuacja przedstawia się w szkole nr 2 w Golcovej i nr 3 Domaradzu, gdzie występują klasy łączone.

Wskaźnik obciążenia sal lekcyjnych, przedstawiający liczbę uczniów w przeliczeniu na 1 salę lekcyjną kształtuje się na poziomie od 11,6 w szkole nr 3 w Domaradzu do 22,5 w szkole nr 2 w Golcovej i wskazuje, że klasy są mało liczne.

1.2. Ocena wyposażenia szkoły i klasopracowni w pomoce dydaktyczne.

Na podstawie przeprowadzonej przez dyrektorów samooceny należy stwierdzić, że wyposażenie szkół i klasopracowni w pomoce dydaktyczne w zdecydowanej większości jest dostateczne, jedynie w szkołach nr 1 w Golcovej i w Baryczy dobre (tab. 67). We wszystkich szkołach zachodzi potrzeba unowocześnienia i wymiany pomocy dydaktycznych oraz dostosowania ich do aktualnych treści nauczania.

Dobrze zorganizowane i wyposażone w pomoce dydaktyczne klasopracownie przedmiotowe stanowią bardzo efektywny środek nauczania. Idealnym rozwiązaniem byłoby zorganizowanie i dobre wyposażenie klasopracowni do każdego nauczanego przedmiotu. Niestety żadna ze szkół nie ma takich możliwości i warunków.

Biorąc pod uwagę ilość pieniędzy wydawanych z budżetu szkoły na zakup pomocy dydaktycznych stwierdzić należy, że nie można za te pieniądze dobrze zaopatrzyć szkoły w niezbędne i nowoczesne pomoce dydaktyczne, lektury, mapy, sprzęt audiowizualny, komputery itp. a zatem wnioskować można, że systematyczny brak środków finansowych na utrzymanie obiektów szkolnych powoduje wyraźne ograniczenie wydatków na pomoce dydaktyczne.

Jeżeli porównamy ponoszone wydatki z cenami pomocy dydaktycznych to uświadomimy sobie jak niewiele za te kwoty można kupić. Stąd można dojść do wniosku, że wyżej wymienione oceny na temat wyposażenia szkół w pomoce dydaktyczne są zbyt optymistyczne lub wskazują na fakt, że wobec sytuacji finansowej szkół wyposażenie klasopracowni jest najlepsze na jakie szkoły mogą sobie pozwolić.

Jednak zachodzić pilna weryfikacja posiadanych pomocy dydaktycznych w związku z reformą systemu oświaty i treści nauczania.

Tab. 67

Klasopracownie i wyposażenie pomoce dydaktyczne w szkołach w gminie Domaradz

Szkoła Podstawowa	Liczba	Ocena wyposażenia	Wyposażenie w pomoce dydaktyczne
Domaradz nr 1	5	dostateczna	pomoce dydaktyczne przestarzałe i w niewystarczającej ilości
Domaradz nr 2	3	dostateczna	pomoce dydaktyczne przestarzałe i w niewystarczającej ilości
Domaradz nr 3	1	dostateczna	w niewystarczająca ilość pomocy dydaktycznych
Golcowa nr 1	4	dobra	niedostateczne wyposażenie biblioteki, brak pracowni komputerowej i sprzętu sportowego
Golcowa nr 2	2	dostateczna	niewystarczająca ilość pomocy dydaktycznych oraz brak sprzętu audiowizualnego
Barycz	5	dobra	Wystarczające
Razem	20	X	X

1.3. Ocena wyposażenia szkół w sale gimnastyczne, obiekty i sprzęt sportowy.

Na podstawie opinii dyrektorów szkół dotyczącej oceny wyposażenia szkół w sale gimnastyczne, obiekty i sprzęt sportowy stwierdzić można, że sytuacja w tym zakresie jest bardzo zróżnicowana (tab. 68 i 69).

Jedynie szkoła w Baryczy posiada salę gimnastyczną, której stan techniczny i wyposażenie w podstawowy sprzęt gimnastyczny jest dobre. W pozostałych szkołach zajęcia z wychowania fizycznego z powodu braku sal gimnastycznych muszą odbywać się w różnego rodzaju pomieszczeniach zastępczych lub korytarzach. Pomieszczenia te z punktu widzenia zapewnienia minimalnych warunków sanitarnych i bezpieczeństwa uczniów oraz realizacji programów ćwiczeń ogólnorozwojowych, prowadzenia gimnastyki korekcyjnej a przede wszystkim gier zespołowych są nie przystosowane i nie nadają się do tego rodzaju zajęć. Nie ma praktycznej możliwości wyposażenia tych pomieszczeń w urządzenia do ćwiczeń. W tym miejscu należy również wspomnieć, że prowadzenie na korytarzu lub innym pomieszczeniu zastępczym zajęć z wychowania fizycznego ze względu na hałas uniemożliwia w tym samym czasie prowadzenie innych lekcji. A zatem jedną z pilniejszych spraw inwestycyjnych jest budowa sal gimnastycznych. Na poprawę sytuacji wpłynęło oddanie 1 września 1999 do użytku nowej sali gimnastycznej w szkole nr 1 w Domaradzu. Jednocześnie przy szkole nr 1 w Golcovej rozpoczęto budowę hali sportowej.

Jeśli chodzi o pozostałe obiekty sportowe to stan ich jest również bardzo zróżnicowany. W większości szkół boiska do gier zespołowych posiadają nawierzchnię trawiastą, asfaltową lub ziemną o średnim stanie technicznym.

W ocenie dyrektorów wyposażenie szkół w urządzenia i sprzęt sportowy z reguły jest na średnim lub dobrym poziomie (wyjątek – szkoła nr 2 w Golcovej). Jakość tego sprzętu budzi jednak wiele zastrzeżeń. W większości przypadków urządzenia i sprzęt jest stary i mocno zniszczony, a tym samym wymaga wymiany.

Tab. 68

Sale gimnastyczne i boiska sportowe w szkołach w gminie Domaradz

Szkoła Podstawowa	Rodzaj obiektu	Powierzchnia w m ²	Rodzaj nawierzchni	Ocena stanu technicznego
Domaradz nr 1	zastępcza sala gimnastyczna	48	parkiet	niedostateczny
	boisko do siatkówki	162	asfalt	dostateczny
	boisko przyszkolne	800	asfalt	dobry
Domaradz nr 2	zastępcza sala gimnastyczna	48	parkiet	dobry
	boiska sportowe	600	murawa	dostateczny
Domaradz nr 3	zastępcza sala gimnastyczna	54	pcv	dobry
	boiska sportowe	150	murawa	dobry
Golcowa nr 1	plac zabaw	200	murawa	dostateczny
	boisko do piłki ręcznej	450	żwir-piasek	dostateczny
Golcowa nr 2	zastępcza sala gimnastyczna	55	pcv	niedostateczny
	boisko szkolne	200	murawa	niedostateczny
	boisko do siatkówki	300	żwir-piasek	niedostateczny
Barycz	sala gimnastyczna	75	parkiet	dobry
	boisko do piłki nożnej	1940	murawa	dobry
	boisko do piłki ręcznej	875	murawa	dobry
	boisko do siatkówki	125	murawa	dobry

Tab. 69

Wyposażenie w sprzęt sportowy

Szkoła Podstawowa	Rodzaj sprzętu i ocena stanu technicznego
Domaradz nr 1	sprzęt gimnastyczny (3,5), sprzęt do gier zespołowych (4),
Domaradz nr 2	sprzęt gimnastyczny (3), sprzęt do gier zespołowych (3,5),
Domaradz nr 3	sprzęt gimnastyczny (3,5),
Golcowa nr 1	sprzęt gimnastyczny (3,5), sprzęt do gier zespołowych (3), przyrząd rehabilitacyjny (5), sanki (4), stoły do tenisa (5),
Golcowa nr 2	sprzęt gimnastyczny (3), sprzęt do gier zespołowych (3,5), stół do tenisa (4)
Barycz	sprzęt gimnastyczny (4), sprzęt do gier zespołowych (4,5), stół do tenisa (5)

1.4. Sytuacja finansowa szkół.

Na podstawie zebranych opinii stwierdzić można, że sytuacja finansowa szkół w gminie Domaradz jest zła. Świadectwem tego stanu jest struktura wydatków. Około 70% stanowią wydatki na płace, ok. 16% na potrzeby bieżące. Na inwestycje prowadzone przez szkoły w gminie, przeznaczona jest ok. 16% wydatków. Związane jest to z koniecznością zakończenia budowy sali gimnastycznej przy szkole nr 1 w Domaradzu. Przerazająco niski poziom wydatków dotyczy zakupu pomocy dydaktycznych dla szkół (tab. 70).

Dalsze ograniczanie zakupów pomocy i sprzętu dydaktycznego spowoduje zwiększenie dystansu do szkół miejskich a tym samym ograniczy możliwości podejmowania nauki w liceach ogólnokształcących i technikach zawodowych

Tab. 70

Planowana struktura wydatków szkół w 1999 r. W tys. zł i%

Szkoła	Płace		Inwestycje		Potrzeby bieżące		Pomoce dydaktyczne		Razem w tys.
	w tys.	%	w tys.	%	w tys.	%	w tys.	%	
Domaradz nr 1	528	61,61	209	24,39	118	13,77	2	0,23	857
Domaradz nr 2	308	80,42	0	0,00	73	19,06	2	0,52	383
Domaradz nr 3	185	80,43	0	0,00	43	18,70	2	0,87	230
Golcowa nr 1	338	65,76	100	19,46	74	14,40	2	0,39	514
Golcowa nr 2	270	65,69	75	18,25	64	15,57	2	0,49	411
Barycz	333	67,27	70	14,14	90	18,18	2	0,40	495
Ogółem	1962	67,89	454	15,71	462	15,99	12	0,42	2890

1.5. Zatrudnienie kadry nauczycielskiej i pracowników obsługi.

Zatrudnienie w poszczególnych szkołach zarówno kadry nauczycielskiej jak i pracowników obsługi dostosowane jest do potrzeb i sytuacji finansowej szkoły. We wszystkich szkołach na terenie gminy zatrudnionych jest 83 nauczycieli i 20 etatów pracowników obsługi (tab. 71). Pracownicy ci uczą i wychowują 940 uczniów. Średnio na 1 nauczyciela przypada prawie 11 uczniów przy wahaniami od 8,3 do 12,4. Wskaźnik ten oznacza, że istnieją bardzo dobre warunki kontaktu nauczyciela z dziećmi.

Tab. 71

Zatrudnienie kadry nauczycielskiej i pracowników obsługi w szkołach w gminie Domaradz

Szkoła Podstawowa	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba etatów obsługi	Zatrudnienie ogółem	Liczba uczniów na Inauczyciela	Liczba uczniów i nauczycieli na 1 pracownika obsługi
Domaradz nr 1	285	23	6	29	12,4	51,3
Domaradz nr 2	125	13	2	15	9,6	69
Domaradz nr 3	58	7	1	8	8,3	65
Golcowa nr 1	208	14	3	17	14,9	74
Golcowa nr 2	135	12	1	13	11,25	149
Barycz	129	14	4	20	9,2	23,8
Razem	940	83	17	102	11	72

Spośród zatrudnionych nauczycieli 81,9% posiada pełne kwalifikacje zawodowe tj. wykształcenie wyższe pedagogiczne, przy czym najwięcej nauczycieli bez wykształcenia wyższego pedagogicznego jest w szkole nr 1 w Golcowej (42,8%). w szkołach w Domaradzu prawie wszyscy nauczyciele posiadają wykształcenie wyższe (tab. 72). A zatem można stwierdzić, że kadra nauczycielska posiada w większości wysokie, formalne kwalifikacje i duże doświadczenie praktyczne. Analizując przygotowanie kadry nauczycielskiej pod względem specjalizacji zawodowej należy zauważyć, iż we wszystkich szkołach w miejscowości Domaradz 90% spośród nauczycieli posiada specjalizację. Ponadto 14 z 41 nauczycieli podnosi swoje kwalifikacje. Inaczej sytuacja przedstawia się w szkołach w Golcowej i w Baryczy, gdzie na 40 nauczycieli 27 posiada wyższe wykształcenie, żaden nie posiada specjalizacji, a tylko 9 podnosi swoje kwalifikacje.

We wszystkich szkołach w gminie dzieci uczą się języka rosyjskiego. W klasach 5 i 6 budżet gminy pokrywa koszty nauczania języka angielskiego przez Szkołę Językową „O.K.” z Rzeszowa. W klasach 7 i 8 lekcje języka angielskiego są ponadobowiązkowe, ich koszty pokrywają rodzice. Dyrektorzy wszystkich szkół w gminie wskazują na pilną potrzebę zatrudnienia nauczycieli zachodnich języków obcych.

Tab. 72

Kadra nauczycielska i jej kwalifikacje w szkołach w gminie Domaradz

Szkoła Podstawowa	Liczba nauczycieli	W tym Z wyższym pedagogicznym	Ze specjalizacją zawodową	Podnoszących kwalifikacje
Domaradz nr 1	23	22	21	8
Domaradz nr 2	13	12	11	3
Domaradz nr 3	7	7	7	3
Golcowa nr 1	14	8	0	1
Golcowa nr 2	12	8	0	5
Barycz	14	11	0	3
Razem	83	68	39	23

R - j. rosyjski

1.6. Liczba uczniów i oddziałów klasowych.

W gminie Domaradz w roku szkolnym 1997 / 98 do szkół podstawowych uczęszcza 940 uczniów. Najwięcej uczniów pobiera naukę w szkole podstawowej nr 1 w Domaradzu – 285, a najmniej w szkole nr 3 w Domaradzu – 58 (tab. 73). W poszczególnych szkołach liczebność klas jest bardzo zróżnicowana. Średnio w klasie uczy się 17,4 uczniów. Najmniej liczne (od 3 do 15 uczniów) są klasy w szkole nr 3 w Domaradzu stąd wynika potrzeba łączenia klas. Najliczniejsze są klasy (od 22 do 36) w szkole nr 1 w Domaradzu.

We wszystkich szkołach za wyjątkiem szkoły nr 1 w Domaradzu i klasy VI w szkole nr 1 w Golcowie nauka odbywa się w jedno oddziałowych klasach (tab. 74).

Tab. 73

Liczba uczniów w szkole i poszczególnych klasach w roku szkolnym 1997/ 98 w gminie Domaradz

Szkoła Podstawowa	Razem	„ 0 ”	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Domaradz nr 1	285	26	31	34	31	32	31	42	22	36
Domaradz nr 2	125	11	12	14	14	21	13	14	15	11
Domaradz nr 3	58	8	9	4	4	7	4	3	15	4
Golcowa nr 1	208	22	28	23	23	24	20	31	18	19
Golcowa nr 2	135	21	11	8	16	22	18	16	15	8
Barycz	129	18	16	18	11	13	9	11	17	16
Razem	940	106	107	101	99	119	95	117	102	94

Tab. 74

Liczba oddziałów w roku szkolnym 1997/ 98 w gminie Domaradz

Szkoła Podstawowa	Razem	„ 0 ”	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Domaradz nr 1	15	1	2	2	2	1	2	2	1	2
Domaradz nr 2	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Domaradz nr 3	5	1	1		1		1		1	
Golcowa nr 1	10	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Golcowa nr 2	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Barycz	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Razem*	57	6	6	6	6	5	6	7	5	6

* w klasach I-VIII nie uwzględniając szkoły nr 3 w Domaradzu.

Porównując liczbę sal lekcyjnych z liczbą oddziałów klasowych w poszczególnych szkołach stwierdzić należy, że szkoły nr 1 w Golcowej, nr 1 w Domaradzu oraz szkoła w Baryczy posiadają wystarczającą liczbę pomieszczeń lekcyjnych. W szkole nr 2 w Golcowej brak sal, uniemożliwia prowadzenie nauki na jedną zmianę. Inaczej sytuacja przedstawia się w szkole nr 3 w Domaradzu, gdzie ze względu na małą liczbę uczniów występuje konieczność łączenia oddziałów klasowych.

1.7. Liczba dzieci uczących się w innych szkołach poza miejscem zamieszkania.

Dane zawarte w tabeli 75 wskazują, że w roku szkolnym 1998/99 w szkołach poza miejscem zamieszkania z różnych powodów uczyło się 34 dzieci.

Głównymi przyczynami uczęszczania do innej szkoły niż w wyznaczonym obrębie szkolnym były duża odległość od szkoły do miejsca zamieszkania, zmiana miejsca zamieszkania lub uczęszczanie do szkół specjalnych. Dotyczy to w szczególności miejscowości Domaradz.

Tab. 75

Liczba dzieci uczących w innych szkołach poza miejscem zamieszkania w roku szkolnym 1997 / 98

Szkoła Podstawowa	Liczba dzieci	Uzasadnienie
Domaradz nr 1	14	bliskość szkoły w Lutczy, na prośbę rodziców
Domaradz nr 2	1	szkoła specjalna
Domaradz nr 3	3	na prośbę rodziców
Golcowa nr 1	5	szkoła specjalna, ośrodek szkolno-wychowawczy,
Golcowa nr 2	-	-
Barycz	11	szkoła specjalna, na życzenie rodziców
Razem	34	

1.8. Zespoły i kółka zainteresowań prowadzone przez szkoły i formy ich finansowania.

Prawie we wszystkich szkołach podstawowych prowadzone są przez nauczycieli różne zespoły i kółka zainteresowań finansowane z budżetu szkoły lub z budżetu urzędu gminy. Wyjątkiem jest tutaj szkoła nr 3 w Domaradzu, gdzie nie są prowadzone żadne zajęcia pozalekcyjne.

Z ogólnej liczby 11 zespołów i kółek zainteresowań, w których uczestniczy 200 dzieci, 7 finansowanych jest z budżetu gminy. Zespół teatralny w szkole w Baryczy i kółko plastyczne w szkole nr 1 w Domaradzu prowadzone są bezpłatnie. Zajęcia kółka fizyczno-technicznego w szkole w Baryczy finansowane są przez Komisję ds. Profilaktyki Przeciwalkoholowej. Jedynymi zajęciami pozalekcyjnymi finansowanymi przez rodziców jest kółko teatralne w szkole nr 1 w Domaradzu.

Najwięcej kółek i zespołów zainteresowań zorganizowano w szkole nr 1 w Domaradzu (4), liczba dzieci wynosi 89, a najmniej w szkole nr 3 w Domaradzu (0) (tab. 76).

Tab. 76

Zespoły i kółka zainteresowania prowadzone przez szkoły i formy ich finansowania

Szkoła Podstawowa	Liczba uczniów ogółem	Zespoły i kółka zainteresowania		Finansowanie z budżetu gminy		Inne formy finansowania		Procent uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych
		Liczba	Uczniów	Liczba	Uczniów	Liczba	Uczniów	
Domaradz nr 1	285	4	89	2	54	2	35	31,2
Domaradz nr 2	125	2	27	2	27	0	0	21,6
Domaradz nr 3	58	0	0	0	0	0	0	0
Golcowa nr 1	208	1	14	1	14	0	0	6,7
Golcowa nr 2	135	1	15	1	15	0	0	11,1
Barycz	129	3	55	1	26	2	29	42,6
Razem	940	11	200	7	136	4	64	21,3

Największym zainteresowaniem wśród dzieci i młodzieży cieszą się SKS uczestniczą w nich 56 dzieci, następnie zespoły muzyczne (40) oraz zespoły teatralne (35) (tab. 77).

Tab. 77

Rodzaje zespołów i kółek zainteresowania prowadzone przez szkoły

Szkoła Podstawowa	Zespoły i kółka za interesowania		Rodzaj i forma zajęć
	Liczba	Uczniów	
Domaradz nr 1	4	89	Zespół wokalny (14), SKS (40), zespół teatralny (20), kółko plastyczne (15)
Domaradz nr 2	2	27	SKS (16), zespół wokalny (11)
Domaradz nr 3	0	0	-
Golcowa nr 1	1	14	Zespół muzyczny (14)
Golcowa nr 2	1	15	Szkołka szachowa (15)
Barycz	3	55	Kółko fiz-techn. (14), zespół taneczny (26), zespół teatralny (15)
Razem	11	200	X

Biorąc pod uwagę możliwość uczestniczenia przez jednego ucznia w różnego typu zajęciach, można stwierdzić, że procent uczestnictwa w kółkach zainteresowań jest zadowalający. Szczególnie dobrze prezentują się pod tym względem szkoły w Baryczy i nr 1 w Domaradzu, gdzie wskaźnik ten jest stosunkowo wysoki, zważywszy na skromne możliwości finansowe.

1.8. Poziom nauczania i odsetek uczniów podejmujących naukę w szkołach ponadpodstawowych.

Przeprowadzone przez Kuratorium Oświaty okresowe wizytacje w dwóch szkołach podstawowych w Baryczy i Golcowej nr 2 oceniły prace opiekuńczo-wychowawczą tych szkół jako bardzo dobrą. Poziom nauczania w szkole w Baryczy jako dobry, a w szkole nr 2 w Golcowej jako zadowalający. Natomiast oceniany na podstawie udziału uczniów w olimpiadach i uzyskiwanych wyników stwierdzić należy, że najczęściej i najlepiej przygotowują olimpijczyków szkoła w Baryczy i szkoła nr 1 w Domaradzu. Najmniej pracy w tym zakresie wkładają nauczyciele ze szkół w Golcowej (tab. 78).

Tab. 78

Ocena poziomu nauczania

Szkoła Podstawowa	Udział w olimpiadach w latach 1995 – 97, liczba uczniów, przedmioty, poziom
Domaradz nr 1	Udział w rejonowych olimpiadach z matematyki, fizyki, biologii, j. rosyjskiego, ekologii
Domaradz nr 2	Udział w olimpiadach rejonowych z j. polskiego, fizyki, ekologii
Domaradz nr 3	3 miejsce w międzygminnej olimpiadzie historycznej
Golcowa nr 1	-
Golcowa nr 2	-
Barycz	Laureat etapu wojewódzkiego olimpiady z fizyki, Uczestnictwo w rejonowych olimpiadach z chemii i fizyki, 5 miejsce w wojewódzkim konkursie wiedzy pożarniczej, 3-krotny udział w etapie rejonowym turnieju wiedzy o bezpieczeństwie ruchu drogowego, zespół taneczny 2 miejsce w rejonie

Prawie wszyscy absolwenci podejmują dalszą naukę w szkołach ponadpodstawowych, przy czym zainteresowania i aspiracje młodzieży oraz ambicje rodziców co do dalszego kształcenia są bardzo zróżnicowane w poszczególnych szkołach (tab. 79).

Tab. 79

Odsetek młodzieży podejmującej naukę w szkołach średnich

Szkoła Podstawowa	Zawodowych	Liceach		Technikach	Razem
		Ogólnokształ	Zawodowych		
Domaradz nr 1	30	30	20	20	100
Domaradz nr 2	30	40	15	15	100
Domaradz nr 3	40	20	20	20	100
Golcowa nr 1	41,8	17,6	9,6	22,5	91,5
Golcowa nr 2	46	13,8	13,8	18,4	92
Barycz	40	10	20	30	100
Ogółem	38	21,9	16,4	21	97,3

Najwięcej młodzieży w szkołach zawodowych podejmuje naukę po szkole podstawowej nr 2 w Golcowej, a najmniej po szkołach nr 1 i nr 2 w Domaradzu. Do liceum ogólnokształcącego i liceum zawodowego najczęściej młodzieży idzie po szkole nr 1 w Domaradzu, a najmniej po szkole nr 1 w Golcowej. Do technikum najczęściej idzie młodzieży ze szkoły w Baryczy. Ogólnie jednak należy stwierdzić, że ambicje młodzieży co do dalszego kształcenia są niskie, bowiem najczęściej (38%) podejmuje naukę w szkołach zawodowych. Zjawisko to jest bardzo niepokojące, jeżeli weźmie się pod uwagę liczbę bezrobotnych w Rejonowym Biurze Pracy w Brzozowie, bowiem osób oczekujących na pracę jest najczęściej z wykształceniem zawodowym.

1.9. Działalność wychowawcza i opiekuńcza szkół oraz potrzeby w tym zakresie.

W opinii dyrektorów, szkoły nie mają większych problemów wychowawczych i opiekuńczy z uczącą się młodzieżą. Wszystkie problemy ze względu na małą liczebność uczniów w szkołach i dobrą znajomość środowiska rozwiązywane są wspólnie z rodzicami. Istnieje jednak potrzeba poprawy warunków socjalnych do organizacji zajęć sportowych i świetlicowych, a w szczególności zwiększenia dożywiania dzieci, zwiększenia liczby godzin nieodpłatnych zajęć pozalekcyjnych (tab. 80). Ponadto należy wprowadzić nowe programy nauczania w zakresie ochrony środowiska, bezpieczeństwa i dostosowania się do życia społecznego i rodzinnego. W tym celu zachodzi potrzeba zatrudnienia pedagogów szkolnych, psychologów, higienistki, stomatologa oraz organizacji spotkań dyskusyjnych o problemach wychowawczych z specjalistami różnych dziedzin wiedzy.

Tab. 80

Działalność wychowawcza i opiekuńcza szkoły

Szkoła Podstawowa	Rodzaje i formy pracy wychowawczej i opiekuńczej
Domaradz nr 1	Opieka nad dziećmi specjalnej troski z rodzin niepełnych, zagrożonych. Praca w zakresie profilaktyki. Dożywianie (zupy). Konkursy, zawody, przeglądy.
Domaradz nr 2	Wycieczki krajoznawcze, ogniska, dyskoteki, konkursy, przeglądy, zawody, dożywianie.
Domaradz nr 3	Profilaktyka antyalkoholowa i antynikotynowa. Spotkania z psychologiem. Dożywianie dla wszystkich dzieci.
Golcowa nr 1	Opieka nad dziećmi z rodzin zagrożonych patologią – współpraca z PPP. Zajęcia terapeutyczne. Opieka nad dziećmi specjalnej troski – organizacja zajęć rewalidacyjnych. Udział w konkursach, przeglądach, zawodach. Dożywianie. Uroczystości środowiskowe, szkolne, wycieczki. Wnioskowanie do GOPS o zapomogi dla dzieci z ubogich rodzin.
Golcowa nr 2	Opieka nad dziećmi specjalnej troski, organizacja zajęć rewalidacyjnych. Realizacja zadań wychowania zdrowotnego, prorodzinnego. Organizowanie w okresie zimowym dożywiania. Działalność kulturalna, apele, akademie, uroczystości kościelne.
Barycz	Szkolne koło LOP, szkolne koło PCK, spółdzielnia uczniowska, dla dzieci młodszych zajęcia korekcyjno – kompensacyjne. Dożywianie i opieka higieniczna, lekarska, stomatologiczna. Wycieczki krajoznawcze.

2. Kultura

Działalność kulturalna na terenie gminy prowadzona jest przez Gminny Ośrodek Kultury, którego struktura organizacyjna powstała w dniu 1 stycznia 1994 roku z połączenia wszystkich placówek kulturalnych, a także biblioteki publicznej wraz z dwoma filiami działającymi na terenie gminy pod wspólną nazwą – Gminny Ośrodek Kultury. W skład GOK weszły:

- klub „Wspólnota” w Domaradzu
- klub „Krokus” w Golcowej
- klub „Tęcza” w Baryczy.

Gminny Ośrodek Kultury działa na zasadach zakładu budżetowego i finansowo obsługiwany jest przez Urząd Gminy (tab. 81).

Tab. 81

Struktura finansowania Gminnego Ośrodka Kultury w Domaradzu:

Rok	Budżet ogółem w tys.	Biblioteki	Kluby	GOK
1996	146.404	74.732	31.588	41.584
1997	195.051	97.104	42.066	54.881
1998	204.799	103.800	39.410	61.589

2. 1. Działalność Gminnego Ośrodka Kultury

Obecnie GOK zatrudnia 7 osób, w tym dwie na ½ etatu. Jednakże w roku bieżącym z powodu braków finansowych nastąpi redukcja etatów, jedna osoba przejdzie na emeryturę.

Głównym założeniem pracy merytorycznej GOK jest propozycja, by każda placówka prowadziła zajęcia w formie stałej.

W roku 1998 w placówkach GOK-u działały n/w zespoły, sekcje i kółka zainteresowań:

- dziecięcy zespół wokalny „Stokrotki”
- grupa „mini-hit” (klub „Krokus”)
- zespół skeczowy
- sekcja dęta
- kapela ludowa „Domaradzanie”
- dziecięcy zespół recytatorski
- dziecięcy zespół wokalny „Bajs”
- dziecięcy zespół instrumentalny „Donald”
- kapela podwórkowa „Bajbus”.
- W roku 1998 powstały kolejne, nowe zespoły:
- kapela podwórkowa,
- dziecięca grupa recytatorska (BP Domaradz)

Jednakże z powodu braku kadry w GOK w bieżącym roku przestaną istnieć działające od kilku lat i cieszące się znacznym zainteresowaniem zespoły:

- dziecięcy zespół taneczny „Uśmiech” (klub „Wspólnota”)
- dziecięcy zespół teatralny „Muminek”
- zespół teatralny „Jeruzalem”
- młodzieżowy zespół rockowy „The Granders”.

W latach 1996-1998 na terenie gminy zrealizowano od 20 do 27 imprez o profilu kulturalnym i rekreacyjno-sportowych oraz uczestniczono w 8-9 imprezach o zasięgu ponadgminnym, Na uwagę zasługuje fakt, iż znaczna część imprez miała charakter cykliczny i organizowana była we współpracy ze szkołami podstawowymi, GOPS oraz z jednostką OSP.

Oprócz obchodów świąt i rocznic o charakterze narodowym, na terenie gminy dzięki inicjatywie środowisk lokalnych odbywa się wiele cieszących się znacznym zainteresowaniem przeglądów, konkursów, turniejów, występów. Są to głównie:

- Dziecięcy Festiwal Wokalny „Nutka”, którego laureaci reprezentują gminę w imprezie BDK w Brzozowie „Mikołajkowe debiuty”,
- Gminny Konkurs Ekologiczny, którego zwycięzcy reprezentują gminę w Wojewódzkim Konkursie Wiedzy Ekologicznej w Brzozowie (w roku 1999 impreza się nie odbędzie),
- Gminny Konkurs Recytatorski,
- Gminny Turniej Strzelecki o Nagrodę Wójta Gminy,
- Dożynki,
- Turniej Gmin,
- widowiska teatralne, obrzęd ludowy „Wieczór w prządkach”, „Misteria Męki Pańskiej”,
- Gminny Konkurs Plastyczny „Twórczość dzieci i młodzieży inspirowana tradycjami świąt wielkanocnych”,
- Gminny Przegląd Zespołów Teatralnych Szkół Podstawowych,
- „Dni Kultury, Oświaty, Książki i Prasy”
- quiz sportowy „Sportiada”.

Zespoły taneczne i muzyczno-wokalne z gminy Domaradz brały udział w szeregu imprezach o charakterze podnadgminnym, tj.:

- przegląd RK Związku Gmin Brzozowskich
- Zjazd Kapel Ludowych Podkarpacia
- Rejonowy Przegląd Zespołów Tanecznych w Haczowie
- Przegląd Dziecięcych Zespołów Muzyczno-Wokalnych
- Wojewódzkie Spotkania Kapel Ludowych – „Grajki-98” w Nowym Żmigrodzie.

Ponadto odbywają się także spotkania dla jubilatów, a także osób niepełnosprawnych.

6 grudnia Gminny Ośrodek Kultury przy współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej corocznie organizowały spotkanie ze św. Mikołajem dla dzieci z rodzin najuboższych. Jednakże w roku bieżącym z powodu braków finansowych nie przewidziano w kalendarzu imprez „Mikołajek ‘99”, a także widowisk teatralnych odbywających się dotąd cyklicznie na początku roku („Wieczór w prządkach”, „Misteria Męki Pańskiej”).

Nowe inicjatywy:

- I Przegląd Młodych Instrumentalistów „Keyboard – 98”
- Gminny Turniej Tenisa Stołowego (dzieci szkół podstawowych)
- Gminny Turniej Piłki Nożnej
- Gminny Przegląd Szkolnych Teatrów Dziecięcych.
- Przeglądu Instrumentów Dętych

Organizowane imprezy mają na celu rozwijanie, rozbudzanie oraz zaspakajanie potrzeb i zainteresowań kulturalnych mieszkańców gminy, a także wyszukiwanie jednostek twórczo uzdolnionych, promowanie ich talentów i umożliwianie im dalszego rozwoju umiejętności.

Do zadań GOK należy również podtrzymywanie tradycji i rozwijanie kultury ludowej, a także promowanie gminy. Do szczególnego rodzaju osiągnięć promujących gminę zaliczyć należy:

- dokonanie przez zespół ludowy „Domaradzanie” nagrań muzycznych w studiu „SPART RECORDING STUDIO” w Boguchwale (nagrano 18 melodii ludowych),
- wydanie publikacji pt. „Domaradz – wieś nad Stobnicą”.

W GOK w Domaradzu odbył się Rejonowy Przegląd Zespołów Instrumentalnych i Wokalnych Zw.GB, na którym zaprezentowało się 12 zespołów, oraz gościł słowacki zespół „Iluzjon” przedstawiając 2-seans dla młodych widzów.

Podsumowując należy zaznaczyć dużą aktywność Gminnego Ośrodka Kultury w organizacji życia kulturalnego na terenie gminy. Należy też zwrócić uwagę na znaczną liczbę imprez skierowanych do dzieci i młodzieży i starania GOK mające na celu zorganizowanie młodym ludziom czasu wolnego. Imprezy GOK cieszą się dużym zainteresowaniem, o czym niewątpliwie świadczy poziom uczestnictwa w nich mieszkańców gminy. Oddanie do użytku hali sportowej w Domaradzu i zatrudnienie instruktora sportowego poprawi możliwości organizowania imprez sportowych.

3. Czytelnictwo

Na terenie gminy działa wchodząca w skład GOK – Biblioteka Publiczna w Domaradzu posiadająca filie w Baryczy i Golcowej.

Biblioteki wyposażone są w odpowiedni sprzęt biblioteczny, a także w sprzęt audiowizualny: telewizory kolorowe, radia, magnetofony, kasety z nagraniami lektur szkolnych, bajek oraz innych filmowanych powieści, komputer, do którego wprowadza się zbiory biblioteczne.

W nowości wydawnicze biblioteki zaopatrują się same poprzez zakup własny z kredytu Urzędu Gminy. Kredyt ten dzielony jest procentowo do liczby mieszkańców. W latach 1995–97 zakupiono do bibliotek 3461 woluminów.

Tab. 82

Zakupy książek w latach 1995 – 97.

Wyszczególnienie	1995	1996	1997
Biblioteka Publiczna w Domaradzu	498	391	547
Biblioteka Publiczna w Golcowej	506	319	430
Biblioteka Publiczna w Baryczy	320	202	248
średnia:	441	304	408

Jednakże porównując te dane z ograniczonymi środkami budżetowymi i znacznym wzrostem cen książek, można stwierdzić, iż liczba zakupów książek utrzymuje się na dobrym poziomie.

Wyniki czytelnicze bibliotek w latach 1995 – 97 wskazują na nieznaczne malejącą liczbę czytelników, przy wzroście liczby przeczytanych książek na 1 czytelnika. Pozytywnym zjawiskiem, jest fakt, iż największą liczbę czytelników stanowi młodzież.

Tab. 83

Wyniki czytelnicze bibliotek w latach 1995 – 97

Wyszczególnienie	1995	1996	1997
liczba czytelników w tys.	1.364	1.317	1.312
liczba wypożyczonych woluminów w tys.	32.353	33.285	32.857
średnia liczba woluminów przypadających na 1 czytelnika	23,7	25,3	25,0

W bibliotekach działają ponadto kąciki czytelnicze udostępniające książki z księgozbioru podręcznego oraz prasę.

Oprócz udostępniania i wypożyczania książek biblioteki prowadzą także szeroką działalność informacyjną.

Podsumowując należy zwrócić uwagę na współpracę pomiędzy Gminnym Ośrodkiem Kultury a środowiskiem szkolnym, dzięki której zrealizowano szereg imprez kulturalnych tj.: konkursy, turnieje, wieczorki poezji, przeglądy taneczne. A także na współpracę jednostki OSP w Domaradzu, organizującej konkursy dotyczące pożarnictwa, a także udostępniającej swoje pomieszczenia działalności kulturalnej i sportowej.

4. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) w Domaradzu realizuje zadanie zlecone gminie zgodnie z ustaleniami przekazanymi przez Wojewodę Podkarpackiego oraz zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej zgodnie z uchwałami Rady Gminy.

Liczba pracowników GOPS wynosi obecnie 12 osób.

Struktura zatrudnienia przedstawia się następująco: 3 pracowników socjalnych (2 starszych pracowników socjalnych i 1 pracownik socjalny) – w tym 2 w rejonach opiekuńczych, 1 aspirant pracy socjalnej i 8 osób wykonujących usługi opiekuńcze.

Należy podkreślić bardzo złe warunki lokalowe GOPS, który z powodu specyfiki swej działalności potrzebuje więcej niż jedno pomieszczenie.

GOPS działaniem swoim obejmuje rodziny i osoby samotne znajdujące się w trudnej sytuacji finansowej, zdrowotnej i rodzinnej z terenu gminy. w roku 1998 przyznano różne świadczenia w ramach zadań własnych i zleconych dla 1167 osobom z 558 rodzin. Pomocą w postaci pracy socjalnej objęto ogółem 6 rodzin (38 osób).

Analizując charakter udzielonych świadczeń należy zwrócić uwagę na znaczny wzrost środków przyznawanych w formie renty socjalnej dla osób całkowicie niezdolnych do pracy z powodu inwalidztwa powstałego przed ukończeniem 18 roku życia (33,6% wydatków) oraz zasiłki okresowe ok. 39% (tab. 84). Prawie ¼ całego budżetu GOPS stanowią świadczenia przyznawane z powodu braku możliwości zatrudnienia.

Tab. 84

Udzielone świadczenia – zadania zlecone gminom w latach 1996 – 98

Formy pomocy (wyszczególnienie)	1996		1997		1998	
	Kwota w złotych	Struktura w%	Kwota w złotych	Struktura w%	Kwota w złotych	Struktura w%
zasiłki stałe	82784	32,5	36286	9,9	52844	12,2
dodatki do zasiłków stałych	1178	0,4	-	-	-	-
renta socjalna	33000	12,9	128601	35,2	145781	33,6
dodatki do renty socjalnej	195	0,1	845	0,2	952	0,22
zasiłki wyrównawcze	9592	3,8	17654	4,8	25059	5,8
dodatki do zasiłków wyrównawczych	195	0,1	845	0,23	952	0,22
ochrona macierzyństwa	26686	10,5	30910	8,5	39071	9
zasiłki okresowe	101370	39,7	150059	41,01	169737	39,1
ogółem:	255000	100	365200	100	434396	100

Spśród świadczeń przyznanych w ramach zadań własnych gminy największą i rosnącą pozycję stanowią wydatki związane z usługami opiekuńczymi ok. 53%. Pomimo tendencji malejącej wysoki procent stanowią również świadczenia celowe i w naturze (ok. 21%), a także posiłki dla dzieci i młodzieży w okresie nauki (tab. 85).

Tab. 85

Udzielone świadczenia – zadania własne gmin w latach 1996 – 98

Formy pomocy (wyszczególnienie)		1996		1997		1998	
		Kwota w złotych	Struktur a w%	Kwota w złotych	Struktur a w%	Kwota w złotych	Struktur a w%
posiłek dla dzieci i młodzieży w okresie nauki	1	14600	12,1	23300	15,8	26160	16,5
Ubranie	2	4510	3,7	5250	3,6	7707	4,8
usługi opiekuńcze	3	53578	44,3	71240	48,3	83758	52,8
Pokrywanie wydatków na świadczenia zdrowotne	4	6185	5,1	5500	3,7	6258	4
zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego	5	1531	1,3	743	0,5	1000	0,6
Sprawienie pogrzebu	6	-	-	1625	1,1	-	-
zasiłek w naturze (wyprawka)	7	-	-	123	0,1	804	0,5
zasiłki celowe i w naturze*	8	40564	33,5	39636	26,9	33071	20,8
ogółem:	9	120968	100	147417	100	158758	100
*bez świadczeń przyznawanych w ramach zadań obowiązkowych wykazanych w wersach 1-7							

Głównym powodem przyznawania świadczeń w roku 1998 jest ubóstwo (tab. 86). Pomocą objętych zostało 440 rodzin, liczących 1792 osoby. Stanowią oni ok. 30% wszystkich mieszkańców gminy. Zasiłków przyznanych z powodu bezrobocia przyznano 202 rodzinom liczącym 946 osób.

Znaczną część świadczeń przyznano z powodów:

- potrzeby ochrony macierzyństwa,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej choroby.

Dużym problem jest także alkoholizm i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Nie przyznano świadczeń z powodów: sieroctwa, bezdomności i narkomanii, ponieważ problemy te na terenie gminy nie występują.

Tab. 86

Powody przyznania pomocy w 1998 r.

Powód trudnej sytuacji życiowej:		Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo		440	1762
Potrzeba ochrony macierzyństwa		104	613
Bezrobocie		202	946
Niepełnosprawność		121	387
Długotrwała choroba		84	325
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – ogółem		24	127
w tym:	Rodziny niepełne	4	16
	Rodziny wielodzietne	20	148
Alkoholizm		15	76
Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego		3	3
Klęska żywiołowa lub ekologiczna		2	6

Ponadto GOPS w Domaradzu współpracuje ze szkołami (dożywianie dzieci), a także z GOK (spotkania dla ludzi chorych, „Mikołajki” dla dzieci). Wobec istniejącego w gminie zapotrzebowania na prowadzenie pracy socjalnej w terenie należy podkreślić zbyt małą liczbę zatrudnionych w GOPS pracowników.

VI. BEZPIECZEŃSTWO I PORZĄDEK PUBLICZNY, OCHRONA PRZECIW POŻAROWA

1. Ocena stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego

Komisariat Policji w Domaradzu pracuje w składzie: komendant, 2 dzielnicowych i 1 asystent. Dysponuje zakupionym przez Radę Gminy samochodem marki Polonez z 1996r. W związku ze zbyt niskim limitem kilometrowym wyznaczanym przez Komendę Powiatową Policji w Brzozowie (1000 km.), Rada Gminy przeznacza dodatkowo 1000 -1500 zł na zakup paliwa. Ze względu na ukształtowanie terenu i duże odległości potrzeby w tym zakresie są znacznie większe.

Stan przestępczości i działania policji na terenie gminy Domaradz przedstawia tabela 87.

Tab. 87

Stan przestępczości i działania policji na terenie gminy Domaradz

Wyszczególnienie	1997	1998
Wszczęto dochodzeń	31	21
Odmowy wszczęcia dochodzeń	2	9
Wnioski do kolegium	44	57
Liczba mandatów / kwota	159 / 7.250	140 / 5.600
Zatrzymano prawa jazdy	8	12
Zatrzymano dowody rejestracyjne	54	17
Wywiady	213	119
Interwencje	43	24
Wnioski na leczenie odwykowe	6	6
Wystąpienia	1	3

Ogólnie należy stwierdzić, że skala popełnianych przestępstw na terenie gminy jest nieduża i wykazuje tendencje spadkową. Natomiast wzrasta liczba popełnianych w gminie wykroczeń.

Komisariat Policji w Domaradzu osiąga bardzo wysoki wskaźnik wykrywalności – obecnie 87,5% co stanowi najlepszy wynik w powiecie Brzozów.

Najpilniejszymi potrzebami są: zatrudnienie 1 dzielnicowego, zakup alkomatu, a także samochód terenowy.

2. Bezpieczeństwo przeciwpożarowe

Na terenie gminy Domaradz działa 5 jednostek terenowych OSP. Łącznie OSP liczy 186 członków czynnych, w tym 116 w wieku od 18 do 50 lat i 70 powyżej 50 roku życia.

W okresie sprawozdawczym oddano do użytku strażnicę w Domaradzu oraz rozbudowywano i remontowano strażnicę OSP w Baryczy. Większość prac wykonano w czynie społecznym.

Dochody jednostek OSP w roku 1998 wyniosły 30 079,67 zł, natomiast wydatki 23 574,40 zł. Środki uzyskane w roku 1998 z Samorządu Gminy na działalność OSP i ogniw Związku OSP PR wyniosły 94 241,00 zł, z czego wykorzystano 88 951,00 zł.

Miejscowe jednostki aktywnie uczestniczą z dobrymi wynikami w różnego rodzaju szkoleniach, ćwiczeniach, manewrach i zawodach sprawnościowych, działalności prewencyjnej oraz akcjach ratowniczo-gaśniczych.

W akcjach ratowniczo-gaśniczych na terenie gminy OSP 32 razy, w których wzięło udział 36 sekcji liczących 363 strażaków.

W 1998 roku przeszkolono 37 członków MDP i 180 szeregowców OSP w tym 14 w wieku 18-50 lat. Potrzeba przeszkolić 4 dowódców MDP i kilku szeregowców OSP.

Wyposażenie OSP w Domaradzu można uznać za dobre. Jednostka posiada 7 samochodów, w tym 3 lekkie, 3 średnie i 1 ciężki. Czas eksploatacji samochodów gaśniczych w straży: 1 ponad 30 lat, 1 w przedziale 21-30, 4 auta 11-21 lat i 1 samochód w przedziale 5-10 lat. OSP posiada wystarczającą liczbę motopomp(10), hełmów bojowych (68), butów skuterów (6), mundurów bojowych (78).

Występują potrzeby związane z zakupami radiotelefonów, węży W-52 i W-75, węży ssawnych, pił spalinowych, które przewidziane są do realizacji w budżecie na rok 1999.

VII. BUDŻET GMINY.

1. Dochody budżetowe.

W 1998 roku łączne dochody gminy wraz z subwencją, dotacjami celowymi oraz ze środkami na dofinansowanie zadań gminy ze źródeł pozabudżetowych wynosiły 5726,7 tys. zł i w porównaniu do 1997r wzrosły o 826,9 tys. zł tj. 16,9%. a w stosunku do 1996 r. wzrosły aż o 1992,3 tys. zł tj. 53,9% (tab. 88). Głównym czynnikiem wywołującym tak duży przyrost dochodów był wzrost subwencji ogólnej z budżetu państwa, dotacji na wykonanie zadań zleconych i powierzonych oraz dotacji na dofinansowanie zadań własnych i inwestycyjnych.

Tab. 88

Dochody budżetowe według rodzajów w gminie Domaradz
w latach 1996 – 1998 w tys. zł i w %

Rodzaj dochodów budżetowych	1996		1997		1998	
	Tys. zł	%	Tys. zł	%	Tys. zł	%
Podatki i opłaty lokalne	417987	11,3	498315	10,1	606699	10,6
Udział w dochodach budżetu państwa	546348	14,6	634625	13,0	711358	12,5
Subwencje ogólne	2080791	55,7	2821377	57,6	3375662	58,9
Dotacje na zadania zlecone i powierzone	366378	9,8	497509	10,2	608680	10,6
Dotacje na dofinansowanie zadań własnych i inwestycyjnych	322917	8,6	447994	9,1	407900	7,1
Pozostałe dochody	-	-	-	-	16400	0,3
Ogółem	3734421	100,0	4899820	100,0	5726699	100,0

Ze względu na małą liczbę osób fizycznych i prawnych prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy dochody własne gminy pochodzące głównie z podatków rolnych i nieruchomości oraz opłat lokalnych były w analizowanych latach niewielkie i stanowiły od 10,1% do 11,3% dochodów ogólnych. W 1998 r w stosunku do 1997 r. wzrosły one o 24,6% a w stosunku do 1996 r o 45,1% (tab. 89).

Tab. 89

Wskaźniki wzrostu dochodów w gminie Domaradz
w latach 1997/96, 1998/96, 1998/97 w%

Rodzaj dochodów budżetowych	1997/96	1998/96	1998/97
Podatki i opłaty lokalne	119,2	145,1	124,0
Udział w dochodach budżetu państwa	116,2	130,2	112,1
Subwencje ogólne	135,6	162,2	119,6
Dotacje na zadania zlecone i powierzone	135,8	166,1	122,3
Dotacje na dofinansowanie zadań własnych i inwestycyjnych	138,7	126,3	91,1
Pozostałe dochody	-	-	.
Ogółem	131,2	153,3	116,9

Podkreślić jednak należy, że dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej działające na terenie gminy nie wywiązują się w pełni ze swoich zobowiązań i bardzo często piszą podania o umorzenie podatku. W roku 1998 umorzenia podatkowe dla KR Barycz, KR Domaradz, GS Domaradz wyniosły łącznie 17729 zł., a od osób fizycznych umorzenie podatku za tzw. łączne zobowiązanie podatkowe z powodu nieściągalności wynosiło 24512 zł.

Dochody gminy pochodzące z budżetu państwa w formie subwencji ogólnej, dotacji celowej i udział w dochodach państwa od osób fizycznych i prawnych w 1998 r. wynosiły 5103,6.tys. zł i stanowiły aż 89,1% dochodów gminy. Były one wyższe niż w 1997 r. o 702,1 tys. zł tj.15,9%, a do 1996 r wzrosły o 1787,2 tys. zł tj.53,9%. Wynika to głównie z przyjęcia w administrowanie oświaty. Udział pozostałych dochodów w dochodach ogółem w latach 1996 – 98 ulega niedużym zmianom z powodu wzrostu środków pozabudżetowych w przychodów gminy.

2. Wydatki budżetowe.

W 1998 r. gmina zrealizowała wydatki na poziomie 5604,1 tys. zł i były one o tylko o 423,6 tys. zł tj. o 8,2% wyższe w stosunku do 1997 r i aż o 1908,8 tys. zł tj. 51,6% wyższe w porównaniu do 1996 r.(tab. 90). Największą pozycją wydatków w latach 1996 - 98 stanowiły wynagrodzenia,tj. około 30% łącznych wydatków gminy, głównie dla pracowników oświaty. Mimo znacznego bezwzględnego ich wzrostu udział wynagrodzeń w strukturze wydatków zmniejsza się.

Tab. 90

Wydatki budżetowe według działów w gminie Domaradz
w latach 1996 – 1998 w tys. zł i w %

Dział wydatków budżetowych	1996		1997		1998	
	Tys. zł	%	Tys. zł	%	Tys. zł	%
Rolnictwo	3285	0,1	3729	0,1	6361	0,1
Transport	159204	4,3	169116	3,3	243614	4,3
Gospodarka komunalna	79371	2,1	85329	1,6	78513	1,4
Gospodarka mieszkaniowa i niematerial usługi komunalne	86268	2,3	99898	1,9	98950	1,8
Oświata i wychowanie	2163692	58,6	3261783	62,8	3326203	59,4
Kultura i sztuka	146404	4,0	184500	3,6	204799	3,5
Ochrona zdrowia	8281	0,2	13959	0,3	22787	0,4
Opieka społeczna	467315	12,6	621326	12,0	792110	14,1
Kultura fizyczna i sport	19939	0,5	14610	0,3	17861	0,3
Działalność różna	4879	0,1	25357	0,5	-	-
Administracja państwowa i samorządowa	528357	14,3	674631	13,0	796456	14,2
Bezpieczeństwo publiczne	13496	0,4	1500	0,03	1494	0,03
Finanse	4408	0,1	5609	0,1	3804	0,1
Naczelne organy władzy, kontroli i sądownictwa	9687	0,3	18663	0,4	11187	0,2
Ogółem	3695286	100,0	5180510	100,0	5604139	100,0

Analizując wydatki gminy według działów stwierdzić należy, że w latach 1996 - 98 największą pozycją są wydatki na oświatę i wychowanie (58,6-62,8%), w następnej

kolejności to wydatki na administrację państwową i samorządową (13,0-14,2%), oraz opiekę społeczną (12,0-14,1%). Najniższy udział mają wydatki na, rolnictwo, ochrona zdrowia, kultura fizyczna i sport oraz bezpieczeństwo publiczne. Niepokoją niskie wydatki na zadania własne tj transport, gospodarkę komunalną oraz kulturę i sport.

W układzie dynamicznym największy wzrost wydatków zanotowano w dziale oświata i wychowanie, ochrona zdrowia, opieka społeczna, administracja państwowa i samorządowa, a największe zmniejszenie w dziale gospodarka komunalna (tab. 91). Niepokoi jednak bardzo duże zmniejszenie wydatków w 1998 r w dziale gospodarki komunalnej co może spowodować zahamowanie prac przygotowawczych do projektowania sieci kanalizacyjnej, pogorszenie funkcjonowania wodociągów, wzrost zanieczyszczenia środowiska.

Tab. 91

Wskaźniki wzrostu wydatki budżetowe według działów w gminie Domaradz w latach 1997/96, 1998/96 i 1998/97 w %

Dział wydatków budżetowych	1997/96	1998/96	1998/97
Rolnictwo	113,5	193,6	170,6
Transport	106,2	153,0	144,0
Gospodarka komunalna	107,5	98,9	92,0
Gospodarka mieszkaniowa i niematerialne usługi komunalne	115,8	114,7	99,0
Oświata i wychowanie	150,8	153,7	102,0
Kultura i sztuka	126,0	139,9	111,0
Ochrona zdrowia	168,6	275,2	163,2
Opieka społeczna	132,9	169,5	127,5
Kultura fizyczna i sport	73,3	89,6	122,2
Administracja państwowa i samorządowa	127,7	150,7	118,1
Bezpieczeństwo publiczne	11,1	11,1	99,6
Finanse	127,2	86,3	67,8
Różna działalność	519,7	-	-
Naczelne organy władzy, kontroli i sądownictwa	192,7	115,5	59,9
Ogółem	140,2	151,6	108,2

3. Wynik finansowy.

Gmina w ostatnich trzech latach prowadzi niestabilną działalność finansowa tzn., że w roku 1996 wydatki były nieco niższe od dochodów, w 1997r dochody były o 280,7 tys. niższe niż wydatki, czyli więcej wydano niż otrzymano dochodów. W 1998 r. dochody były wyższe o 122,6 tys. zł. od wydatków. Podkreślić jednak należy, że w kolejnych latach zmniejsza się dynamika wzrostu dochodów i wydatków (tab. 92).

W 1996 r. dochody gminy przeliczeniu na 1 mieszkańca były niższe w porównaniu do średniej wojewódzkiej o 65,7 zł, a wydatki o 13,6 zł. W 1997 r. dochody na 1 mieszkańca wynosiły 780,7zł i w porównaniu do średniej wojewódzkiej były niższe o 73,4 zł., a wydatki wynosiły 825,4 zł i w porównaniu do średniej wojewódzkiej były niższe o 27,1 zł..

Tab. 92

Wynik finansowy budżetu gminy Domaradz w latach 1996 – 1998 w tys. zł i w %

Wyszczególnienie	1996		1997		1998	
	Tys. zł	%	Tys. zł.	1997/96	Tys. zł	1998/97
Dochody –ogółem	3734,4	100,0	4899,8	131,2	5726,7	116,9
Wydatki – ogółem	3695,3	100,0	5180,5	140,2	5604,1	108,2
Wynik finansowy- ogółem	39,1	X	-280,7	X	122,6	X
Dochód na 1 mieszkańca*	592,6	X	780,7	X	897,4	X
Wydatki na 1 mieszkańca*	586,4	X	825,4	X	875,2	X
Wynik finansowy na 1 mieszkańca*	6,2	X	-44,7	X	19,1	X

• w złotych

VIII. OCENA WARUNKÓW ŻYCIA I PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ NA TERENIE GMINY DOMARADZ.

1. Ocena warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej.

Oceny warunków życia i działalności gospodarczej na terenie gminy Domaradz dokonano na podstawie przeprowadzonych w miesiącach marzec- kwiecień 1999 roku badań ankietowych wśród radnych, członków rad sołeckich i sołtysów, pracowników urzędu gminy, dyrektorów i właścicieli oraz pracowników zakładów pracy działających na terenie gminy, rolników, emerytów, młodzieży, bezrobotnych oraz przeciętnych mieszkańców gminy.

Wśród wyżej wymienionych rozprawdzono 190 ankiet, z czego do opracowania wykorzystano 132 ankiet tj. 69%.

Przedstawione poniżej wyniki pokazują mocne i słabe strony życia i prowadzenia działalności gospodarczej i rozwoju gminy.

Jako bardzo dobre warunki życia i prowadzenia działalności gospodarczej respondenci uznali :

1. Dostęp do sieci energetycznej i gazowej,
2. Możliwość zakupu podstawowych artykułów konsumpcyjnych,

Jako dobre warunki życia i prowadzenia działalności gospodarczej respondenci uznali :

1. Warunki nauczania w szkołach podstawowych,
2. Zaopatrzenie w wodę,
3. Możliwości zakupu podstawowych artykułów do produkcji rolniczej
4. Możliwość zakupu podstawowych artykułów do celów inwestycyjnych i gospodarczych
5. Warunki mieszkaniowe
6. Komunikacja publiczna
7. Sprawność, kompetencje, terminowość, życzliwość i pomoc Wójta, pracowników gminy w załatwianiu spraw mieszkańców,
8. Czystość i walory zdrowe i turystyczne środowisko,
9. Życzliwości i dobroć mieszkańców gminy,
10. Jakość i dostępność opieki zdrowotnej,
11. Opieka nad osobami niepełnosprawnymi i ubogimi,
12. Bezpieczeństwo ruchu drogowego
13. Bezpieczeństwo publiczne i walka z patologią,

Jako przeciętne warunki życia i prowadzenia działalności gospodarczej respondenci uznali :

1. Bliskość miasta wojewódzkiego i atrakcyjne położenie,
2. Możliwości korzystania z jednostek usługowych,
3. Możliwości podejmowania działalności gospodarczej na własny rachunek,
4. Tradycje, imprezy kulturalne i sportowo – rekreacyjne oraz możliwości aktywnego wypoczynku,
5. Jakość dróg i ich nasycenie,

6. Możliwości wywozu (odbioru) komunalnych i gospodarczych odpadów stałych,
7. Możliwości zbytu produkowanych towarów,

Jako złe warunki życia i prowadzenia działalności gospodarczej respondenci uznali :

1. Możliwości zlecenia wywozu (odprowadzenia) ścieków płynnych,
2. Możliwości zbytu płodów rolnych,
3. Walka z bezrobociem i tworzenie nowych miejsc pracy,
4. Małe możliwości pracy w zakładach na terenie gminy,
5. Dostęp do telefonu,

2. Ocena warunków do prowadzenia działalności gospodarczej w porównaniu do sąsiednich gmin

Na pytanie czy na terenie gminy Domaradz istnieją korzystniejsze niż w sąsiednich gminach warunki do prowadzenia działalności gospodarczej zdecydowana większość (ponad 50%) respondentów stwierdziła że nie wie. Bardzo mały odsetek dostrzega korzystniejsze warunki do rozwoju działalności produkcyjnej i inwestycyjnej. Wydaje się że jest to związane z jednej strony z niedorozwojem infrastruktury (brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków, telefonów, zła jakości dróg), a z drugiej strony z brakiem wsparcia rozwoju przedsiębiorczości przez władze gminy, brakiem możliwości finansowych, wiedzy i wiary mieszkańców do rozwijania działalności na własny rachunek. Natomiast znacznie większy odsetek respondentów dostrzega korzystniejsze warunki do rozwoju działalności handlowej i usługowej (tab. 93). Związane jest to z położeniem gminy na trasie nasilonego ruchu turystycznego w Bieszczady i tranzytowego do przejścia granicznego ze Słowacją w Barwinku. Nakłada to na władze gminy obowiązek właściwego przygotowania oferty inwestycyjnej oraz dobre przygotowanie i wykonanie programu promocji gminy.

Tab. 93

Ocena warunków do prowadzenia działalności gospodarczej opinii respondentów w%

Rodzaj działalności	Czy na terenie gminy istnieją korzystniejsze niż w sąsiednich gminach warunki do prowadzenia działalności			
	Tak	Nie	Nie wiem	Razem
Inwestycyjna	6,1	32,6	61,3	100,0
Produkcyjna	7,6	36,4	56,0	100,0
Usługowa	17,4	31,1	51,5	100,0
Handlowa	20,5	25,0	54,5	100,0

Szansę rozwojową gminy stwarza również brak konfliktów, zagrożeń i ograniczeń rozwojowych (tab. 94). Ponad 25% respondentów jest zdania że na terenie gminy nie występują żadne ograniczenia rozwojowe, konflikty i zagrożenia, a niewiele ponad 23% uważa że występują na terenie gminy konflikty i zagrożenia, natomiast ponad 50% nie ma zdania w ocenie tych zjawisk i nie dostrzega tych zjawisk.

Tab. 94

Ocena występowania konfliktów, zagrożeń i ograniczeń rozwojowych w gminie
w opinii respondentów w%

Miejscowość	Czy na terenie gminy istnieją konflikty, zagrożenia, ograniczenia			Razem
	Tak	Nie	Nie wiem	
Barycz	23,3	30,0	46,7	100,0
Domaradz	23,8	21,9	54,3	100,0
Golcowa	17,7	21,9	60,4	100,0

3. Analiza mocnych, słabych stron oraz szans i zagrożeń gminy Domaradz

Analiza mocnych, słabych stron oraz szans i zagrożeń stanowi swego rodzaju ocenę i zalecenia dla gminy, dotyczące dróg jej rozwoju oraz najlepszego wykorzystania jej potencjału i lokalnych uwarunkowań. Jest ona jednym z etapów planowania strategicznego. W świetle wcześniej dokonanych analiz i ocen można dokonać zestawienia czynników wpływających pozytywnie i negatywnie na rozwój gminy oraz wskazać szansę i zagrożenia.

A. Położenie, środowisko naturalne

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Malowniczy, górzysty, turystycznie atrakcyjny krajobraz • Duże zasoby wody • Stosunkowo duża lesistość terenu • Czyste środowisko naturalne i obszary chronionego krajobrazu • Liczne połączenia komunikacyjne • Bliskość aglomeracji miejskich: Rzeszów, Brzozów 	<ul style="list-style-type: none"> • Region słabo rozwinięty gospodarczo • Średnio urodzajne gleby • Niekorzystne z punktu gospodarczego ukształtowanie terenu • Brak surowców naturalnych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost świadomości ludności w zakresie potrzeby ochrony środowiska naturalnego • Położenie przy drodze krajowej nr 9 E-371- w Bieszczady i do granicy państwa ze Słowacją w Barwinku • Zwiększające się zainteresowanie inwestorów zewnętrznych • Wzrost zainteresowania różnorodnymi formami wypoczynku, w tym agroturystyką 	<ul style="list-style-type: none"> • Zła gospodarka odpadami, dzikie wysypiska śmieci • Zanieczyszczenie wód rzeki Stobnica • Usuwiska i erozja gleb • Uciążliwość hałasu z ruchu drogowego i zwiększone zanieczyszczenie powietrza

B. Potencjał demograficzny i rynek pracy

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Dostęp do taniej siły roboczej • Korzystna struktura wieku mieszkańców, w tym wysoki odsetek w wieku produkcyjnym mobilnym • Utrzymywanie się stałej liczby czynnej zawodowo • Postawy przedsiębiorcze części mieszkańców • Porównywalne do innych regionów kwalifikacje zawodowe 	<ul style="list-style-type: none"> • Ujemne saldo migracji • Wysoki poziom bezrobocia • Niski poziom wykształcenia bezrobotnych • Niskie dochody • Płytki rynek pracy i brak ofert pracy • Mała aktywność zawodowa części mieszkańców • Brak liderów społecznych

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze wykształcona młodzież • Łatwy dostęp do szkolnictwa różnego typu i szczebla • Korzystne połączenia komunikacyjne z Rzeszowem i innymi miastami, gdzie jest więcej ofert pracy • Rosnące możliwości szkoleń i przekwalifikowania zawodowego • Przeprowadzane reformy w kraju 	<ul style="list-style-type: none"> • Malejący przyrost naturalny • Proces starzenia się wsi i jej przeludnienie • Wyludnianie się wsi i migracja młodego pokolenia • Brak zmian w zatrudnieniu w rolnictwie • Zachowawcze postawy wobec zmian wynikających z konieczności przystosowania się do warunków gospodarki rynkowej

C. Infrastruktura techniczna

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozwinięta sieć energetyczna, gazowa i wodociągowa • Zadawalająca gęstość sieci drogowych • Dobrze funkcjonująca komunikacja pasażerska • Położenie przy drodze krajowej nr 9, E-397 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak dostępu do telefonów i niski standard usług telekomunikacyjnych • Zła jakość nawierzchni i niedostosowanie dróg do dużych obciążeń • Brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków • Zła organizacja wywozu odpadów stałych • Brak środków finansowych na budowę infrastruktury
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Budowa nowego wysypiska śmieci w Brzozowie • Planowana przebudowa i modernizacja drogi nr 9 • Budowa obwodnicy przez Domaradz i przebudowa skrzyżowań Domaradz-Dynów, Domaradz-Sanok • Przyspieszenie robót przy telefonizacji gminy • Pozyskanie środków pomocowych na rozwój infrastruktury • Utworzenie związku gmin drogi nr 9 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak środków finansowych na budowę infrastruktury • Brak jednoznacznych uzgodnień między działającymi operatorami telefonicznymi • Utrudnienia terenowe (usuwiska) przy przebudowie dróg • Zahamowanie rozwoju gospodarczego wynikające z braku infrastruktury technicznej

D. Ochrona środowiska naturalnego

Powietrze	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszające się zanieczyszczenie powietrza w związku z gazyfikacją gminy i budynków użyteczności publicznej • Wzrost świadomości ekologicznej ludności • Interesujące walory przyrodnicze 	<ul style="list-style-type: none"> • Zanieczyszczenia napływające z zewnątrz • Duży ruch samochodowy i mało pojazdów z katalizatorami spalin • Zakład produkcji mas bitumicznych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie zanieczyszczeń poprawi stan zdrowotny społeczeństwa • Promocja gminy jako dobrego miejsca do osiedlania i wypoczynku 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrastająca liczba pojazdów • Brak nowej lokalizacji dla zakładu produkcji mas bitumicznych
Woda	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Duże zasoby wód zarówno powierzchniowych jak i głębinowych • Wysoka jakości wód głębinowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysokie zanieczyszczenie wód powierzchniowych ściekami komunalnymi • Brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków • Złe nawyki mieszkańców w odprowadzaniu ścieków

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Zasoby wód głębinowych stanowią największy potencjał gospodarczy gminy Promocja gminy jako dobrego miejsca do osiedlania i wypoczynku 	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost zanieczyszczeń związanych z rozwojem społeczno-gospodarczym regionu
Gleba	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Obszary chronionego krajobrazu Duże zasoby wód Ukształtowanie terenu 	<ul style="list-style-type: none"> Wysokie zakwaszenie gleb Nieumiejętne stosowanie środków ochrony roślin i nawozów, Nieprawidłowe składowanie obornika i wycieki gnojówki Złe nawyki mieszkańców w uprawie roli na stokach (erozja) Niski stopień lesistości i zła struktura użytków rolnych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Rozwój produkcji zdrowej żywności Zmiana użytkowania ziemi – zwiększenie nasadzeń lasów i użytków zielonych 	<ul style="list-style-type: none"> Spadek produktywności gleb związany z zachwianiem równowagi w ich zasobności w składniki pokarmowe Brak opłacalności produkcji rolniczej Wysokie koszty nasadzeń i rekultywacji gleb

E. Oświata, kultura, sport i turystyka

Oświata	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Dobrze rozwinięta sieć placówek oświatowych Zadawalająco przygotowana kadra nauczycielska Sukcesywne doskonalenie i podnoszenie kwalifikacji zawodowych nauczycieli Systematyczne poprawianie stanu technicznego i wyposażenia szkół w pomoce dydaktyczne Mało liczebne klasy i jednozmiarowe nauczanie 	<ul style="list-style-type: none"> Zły stan niektórych obiektów oświatowych Brak sal gimnastycznych Brak środków na zakończenie procesów inwestycyjnych w szkołach w Domaradzu i Golcowej Słabe wyposażenie w nowoczesne pomoce dydaktyczne Niski poziom aspiracji młodzieży do zdobywania wyższego poziomu wykształcenia
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Reforma systemu oświaty Reforma administracji samorządowej i państwowej 	<ul style="list-style-type: none"> Niskie nakłady na oświatę w ramach subwencji oświatowej Brak środków na inwestycje oświatowe
Kultura	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Dobrze rozwinięta baza ośrodków kultury Dobrze funkcjonujące placówki kultury i biblioteki Działające zespoły ludowe i młodzieżowe Wysokie zainteresowania mieszkańców imprezami kulturalnymi 	<ul style="list-style-type: none"> Brak środków na inwestycje i działalność kulturalną Słabnąca aktywność mieszkańców
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Odkrywanie talentów i uzdolnień artystycznych w różnych dziedzinach Duży niewykorzystany potencjał amatorskiego ruchu artystycznego a w szczególności folklorystycznego 	<ul style="list-style-type: none"> Niezauważanie pracy społeczników działających dla rozwoju kultury i ich osiągnięć Brak należytego dofinansowania imprez i wsparcia ze strony władz gminy

Sport, turystyka i wypoczynek	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Ekologicznie czyste środowisko • Obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody i zabytków kultury materialnej • Atrakcyjne ukształtowanie terenu i dobre warunki do rozwoju różnych form agroturystyki, turystyki kwalifikowanej, sportów zimowych • Położenie przy ruchliwej trasie turystycznej w Bieszczady 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak bazy dla rozwoju turystyki kwalifikowanej (np: jadłodajni, pola namiotowe, hoteli i schronisk) • Brak wytyczonych szlaków i ścieżek turystycznych • Brak podstawowych obiektów sportowych • Brak promocji turystyki na tym obszarze
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój produkcji i sprzedaż dla turystów zdrowej żywności • Wykorzystanie wolnych pomieszczeń i nadmiaru siły roboczej w gospodarstwach • Wzrost dochodów mieszkańców • Preferencyjne kredyty 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak opłacalności produkcji rolniczej i niskie dochody rodzin rolniczych • Wysokie ryzyko zwrotu poniesionych kosztów adaptacji obiektów i organizacji gospodarstw agroturystycznych • Brak tradycji i doświadczeń w organizacji gospodarstw agroturystycznych i obsłudze turystów

F. Działalność gospodarcza poza rolnictwem

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrastająca liczba nowych podmiotów gospodarczych • Duża liczba placówek handlowych • Duże zasoby wolnej siły roboczej • Dostępność kredytów • Położenie przy ruchliwej trasie turystycznej i do przejścia granicznego 	<ul style="list-style-type: none"> • Mała liczba podmiotów gospodarczych o charakterze produkcyjnym • Brak uzbrojonych terenów pod działalność gospodarczą • Małe zasoby finansowe mieszkańców i podmiotów gospodarczych • Słabe przygotowanie do prowadzenia działalności na własny rachunek • Brak programu wspierania rozwoju przedsiębiorczości i promocji gminy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Brak barier tworzenia nowych podmiotów gospodarczych • Możliwość pomocy finansowej dla tworzenia poza rolnictwem nowych miejsc pracy • Aktywność władz gminy w pozyskiwaniu inwestorów i promocji gminy • Utworzenie związku gmin drogi nr 9 (G-9) • Planowana przebudowa i modernizacja drogi nr 9 • Powołanie gminnych organizacji wspierających rozwój przedsiębiorczości • Wydzielenie i uzbrojenie nowych terenów przeznaczonych pod rozwój handlu i usług • Potencjalne możliwości zorganizowania infrastruktury rynkowej na bazie GS „SCH” 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost bezrobocia i zagrożenie likwidacji wielu zakładów pracy w regionie • Spadek realnych dochodów ludności i działających podmiotów gospodarczych • Niedorozwój niektórych elementów infrastruktury technicznej (telefony, sieć kanalizacyjna, drogi) • Malejąca aktywność społeczeństwa w tworzeniu nowych podmiotów gospodarczych • Postawy wyczekiwania i czekanie na gotowe miejsca pracy • Brak uzbrojonych terenów, oferty inwestycyjnej, programu promocji • Ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej na obszarach chronionego krajobrazu

G. Rolnictwo

Naturalne warunki produkcji rolniczej	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Łagodny klimat i naturalne środowisko rolnicze • Dogodne położenie geograficzne • Obszary chronionego krajobrazu • Duże zasoby wód 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystne ukształtowanie terenu • Wysokie zakwaszenie gleb • Średnia naturalna produktywność gleb • Nieumiejętne stosowanie środków ochrony roślin i nawozów, • Nieprawidłowe składowanie obornika i wycieki gnojówki • Złe nawyki w uprawie roli na stokach (erozja) • Niski stopień lesistości i zła struktura użytków rolnych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój produkcji zdrowej żywności • Dostosowanie produkcji do naturalnych warunków produkcji – specjalizacja produkcji – wzrost dochodów • Zalesianie gruntów nie nadających się do produkcji rolniczej 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuregulowane stosunki wodne • Zmienność warunków klimatycznych • Ekstensyfikacja produkcji – zmniejszenie urodzajności gleb związane z zachwianiem równowagi w zasobności w składniki pokarmowe
Zasoby siły roboczej	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Duże zasoby siły roboczej • Zmiana orientacji zawodowej i zarobkowej rolników na źródła poza rolnicze 	<ul style="list-style-type: none"> • Starzenie się właścicieli gospodarstw rolnych • Słabnąca aktywność zawodowa rolników • Niski poziom wykształcenia • Wysoki odsetek gospodarstw prowadzonych przez emerytów i rencistów • Wysoki poziom bezrobocia jawnego i ukrytego
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój alternatywnych, poza rolniczych źródeł dochodu, głównie z agroturystyki, • Rozwój usług i przetwórstwa 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbyt wolny odpływ siły roboczej z rolnictwa do innych zawodów • Dominujące postawy zachowawcze mieszkańców wsi
Struktura obszarowa gospodarstw	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Wyłącznie prywatna własności gospodarstw rolnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Duże rozdrobnienie i brak gospodarstw o powierzchni powyżej 10 ha UR • Duża szachownica pól
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie wyspecjalizowanych gospodarstw wykorzystanie wolnych pomieszczeń i nadmiaru siły roboczej w gospodarstwach • Zrzeszanie się rolników w związki i grupy producenckie • Wzrost dochodów mieszkańców • Preferencyjne kredyty na zakup ziemi tworzenie gospodarstw przez młodych rolników 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak opłacalności produkcji rolniczej i niskie dochody rodzin rolniczych • Dalsze podziały i rozdrabnianie gospodarstw • Brak świadomości i klimatu do prowadzenia scaleń i wymiany gruntów

Poziom produkcji rolniczej	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Dobre cechy zdrowotne i użytkowe produktów rolniczych • Dobre warunki i doświadczenie w produkcji mleka, krzewów jagodowych • Dobra dostępność do punktów zaopatrzenia w środki do produkcji rolniczej, materiały inwestycyjne • Możliwość korzystania ze szkoleń i doradztwa rolniczego 	<ul style="list-style-type: none"> • Niska wydajność ziemi, pracy i kapitał, mała skala produkcji • Odłogowanie ziemi • Brak specjalizacji i tradycyjne technologie • Niska i niejednorodna podaż produktów rolniczych • Brak umiejętności, urządzeń, opakowań do przygotowania towarów zgodnie z oczekiwaniami odbiorcy • Brak kompleksowej organizacji usług
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie wyspecjalizowanych gospodarstw wykorzystanie wolnych pomieszczeń i nadmiaru siły roboczej w gospodarstwach • Zrzeszanie się rolników w związki i grupy producenckie • Wzrost dochodów mieszkańców • Preferencyjne kredyty na zakup ziemi tworzenie gospodarstw przez młodych rolników, rozwój produkcji 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak opłacalności produkcji rolniczej i niskie dochody rodzin rolniczych • Dalsze podziały i rozdrabnianie gospodarstw • Brak świadomości i klimatu do prowadzenia scaleń i wymiany gruntów
Zbyt i przetwórstwo produkcji rolniczej	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość wykorzystania bazy, punktów skupu i kadry GS „SCH” do organizacji skupu i przetwórstwa rolnego 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak możliwości zbytu produktów rolniczych za wyjątkiem mleka • Brak bazy przetwórczej w regionie i ograniczenia skupu • Brak kontraktacji produkcji • Niska i niejednorodna podaż produktów rolniczych • Brak instytucji skupowych, urządzeń do sortowania i pakowania oraz przygotowania towarów do sprzedaży zgodnie z oczekiwaniami odbiorcy • Niska opłacalność produkcji rolniczej, • Wydłużone terminy zapłaty za sprzedany towar • Brak informacji, analiz rynku i działań promocyjno-marketingowych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie wyspecjalizowanych gospodarstw wykorzystanie wolnych pomieszczeń i nadmiaru siły roboczej w gospodarstwach • Zrzeszanie się rolników w związki i grupy producenckie • Wzrost dochodów mieszkańców • Preferencyjne kredyty na rozwój produkcji i przetwórstwa rolnego, tworzenie nowych miejsc pracy • Środki pomocowe na restrukturyzację rolnictwa i jego otoczenia • Odbudowa systemu kontraktacji • Rosnący popyt na krajowe produktu i przetwory rolnicze 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak opłacalności produkcji rolniczej i niskie dochody rodzin rolniczych • Dalsze podziały i rozdrabnianie gospodarstw • Brak świadomości i klimatu do prowadzenia restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw w kierunku prorynkowym i dostosowania produkcji do wymogów odbiorcy • Zła kondycja ekonomiczna zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego • Brak krajowej, regionalnej polityki rolnej, ochrony rynku i zainteresowania rozwojem rolnictwa

H. Zarządzanie gminą

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Brak konfliktów społecznych i chęć współpracy różnych organizacji społeczno-politycznych • Jawność działania i aktywność władz i pracowników gminy • Dobra współpraca z sąsiednimi gminami i wspólne inicjatywy społeczno-gospodarcze • Wzrastająca liczba nowych podmiotów gospodarczych • Duże zasoby wolnej siły roboczej • Dostępność kredytów i możliwości korzystania z różnych fundusz pomocowych • Atrakcyjne położenie przy ruchliwej trasie turystycznej i do przejścia granicznego 	<ul style="list-style-type: none"> • Mała liczba dużych podmiotów gospodarczych i brak zakładów produkcyjnych • Brak uzbrojonych terenów pod działalność gospodarczą • Małe zasoby finansowe mieszkańców, podmiotów gospodarczych i budżetu gminy • Słabe przygotowanie mieszkańców do prowadzenia działalności na własny rachunek • Mała aktywność zawodowa społeczeństwa i brak wiary w możliwości dokonania zmian • Brak programu wspierania rozwoju przedsiębiorczości i promocji gminy i instytucji wspierających
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Brak barier tworzenia nowych podmiotów gospodarczych • Możliwości pomocy finansowej dla tworzenia poza rolnictwem nowych miejsc pracy • Aktywność władz gminy w pozyskiwaniu inwestorów i promocji gminy • Zwiększenie poziomu uczestnictwa mieszkańców w zarządzaniu gminą, poprawa jawności, spójności, sprawność i skuteczności działania władz gminy, powiatu i województwa • Kształcenie liderów i działaczy społeczno – politycznych i gospodarczych • Reforma administracji samorządowej, oświaty, służby zdrowia i ZUS • Utworzenie związku gmin drogi nr 9 (G-9) • Przebudowa i modernizacja drogi nr 9 • Powołanie gminnych organizacji wspierających rozwój przedsiębiorczości • Wydzielenie i uzbrojenie nowych terenów przeznaczonych pod rozwój handlu i usług, budownictwa mieszkaniowego, • Potencjalne możliwości zorganizowania infrastruktury rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak planów i koncepcji rozwojowych gminy, powiatu • Wzrost bezrobocia i zagrożenie likwidacji wielu zakładów pracy w regionie • Spadek realnych dochodów ludności i działających podmiotów gospodarczych • Postępujące ubożenie społeczeństwa, wzrost wydatków na opiekę społeczną, pogorszący się stan bezpieczeństwa publicznego • Niedorozwój niektórych elementów infrastruktury technicznej (telefony, sieć kanalizacyjna, drogi) • Malejąca aktywność społeczeństwa w tworzeniu nowych podmiotów gospodarczych • Postawy wyczekiwania i czekanie na gotowe miejsca pracy i postawy konsumpcyjne „wszystko się należy” • Brak uzbrojonych terenów, oferty inwestycyjnej, programu promocji • Ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej na obszarach chronionego krajobrazu

Podsumowując przeprowadzoną analizę warunków życia i działalności gospodarczej mieszkańców oraz stanu i poziomu społeczno – gospodarczego gminy Domaradz stwierdzić należy, że gmina ma charakter rolniczy co stwarza ograniczone warunki do jej rozwoju przy niekorzystnym ukształtowaniu terenu, średniej jakości gleb i związanego z tym stosunkowo niskiego poziomu produkcji rolniczej przy bardzo dużym rozdrobieniu gospodarstw i niskich dochodów rodzin rolniczych z pracy na roli. Stąd duża liczba mieszkańców poszukuje zatrudnienia poza rolnictwem.

Teren gminy jest w zróżnicowanym stopniu nasycony w infrastrukturę techniczną to znaczy dobrze w sieć gazową, energetyczną, wodociągową, brak jest telefonów, zła jest jakość dróg, dla niewielkiej części mieszkańców wykonano sieć kanalizacyjną i oczyszczalnię ścieków oraz w dość dobrze funkcjonującą infrastrukturę społeczną i handlową.

Dalszy rozwój społeczno – gospodarczy gminy związany będzie przede wszystkim z likwidacją wyżej wymienionych czynników ograniczających rozwój gminy, pogarszających warunki życia i prowadzenia działalności gospodarczej.

Istotne znaczenie będzie miało wykorzystanie atutów, możliwości i szans rozwoju. Wśród nich na czoło wysuwa się atrakcyjne położenie geograficzne i ekologicznie czyste środowisko na którym może dynamicznie rozwijać się produkcja zdrowej żywności w połączeniu z agroturystyką. Dobrze rozwinięta infrastruktura za wyjątkiem sieci kanalizacyjnej i telekomunikacyjnej, duże zasoby siły roboczej, położenie, zasoby leśne, obszary chronionego krajobrazu i związane z tym walory turystyczne stanowią podstawowe atuty rozwojowe gminy.

Wykonana analiza i diagnoza stanu rozwoju gminy oraz wyniki badań ankietowych stanowią materiał wyjściowy do opracowania strategii społeczno – gospodarczego rozwoju gminy.

Stopień wykorzystania tych możliwości uzależniony będzie od aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców i władz gminy, pozyskiwania środków finansowych, nowych inwestorów a tym samym rozwoju przedsiębiorczości, rozwoju demokracji i samorządności lokalnej, aktywności i skuteczności władz gminy.